

Televize versus kniha v rodinách s předškolními dětmi

Bc. Libuše Kazíková

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Libuše KAZÍKOVÁ**
Osobní číslo: **H10654**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Televize versus kniha v rodinách s předškolními dětmi**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti médií.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-4.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. Vývojová psychologie. 4. vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eliška Zajitzová, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **27. dubna 2012**

Ve Zlíně dne 17. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

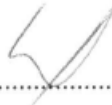
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 7. 3. 2012

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá rodinami s předškolními dětmi a jejich vztahem k médiím, konkrétně k televizi a knize. Teoretická část vymezuje základní pojmy z oblasti rodiny, médií v obecné rovině, a samostatné dvě kapitoly jsou věnovány televizi a knize z hlediska jejich historického vývoje, jejich vlivu a mediální osvěty. Pozornost je věnována také výzkumům v těchto oblastech. V praktické části jsou interpretovány výsledky výzkumu. Cílem práce je zjistit, jaké postavení zmiňovaná média zaujímají ve volném čase rodiny a jaké faktory se podílí na jejich využívání.

Klíčová slova:

Média, televize, dětské diváctví, kniha, četba, rodina, předškolní věk, volný čas, mediální výchova.

ABSTRACT

These diploma thesis introduces families with preschool children and their relation to media, namely television and book. The theoretical part speaks about the basic terms from the family, medias in the general way. The two separate chapters are based on television and book and its historical evolution, its influence and the media's education. The thesis is also focused on the researches in these areas. In the practical part are rendered the results of the research. The aim of these thesis is to find out which part has the media in the family's free time and which factors participate on its using.

Keywords:

Media, television, children's spectators, book, reading, family, preschool age, free time, media education.

Chtěla bych poděkovat mé vedoucí diplomové práce Mgr. Elišce Zajitzové, Ph.D. za odborné vedení práce, za cenné rady, připomínky, ochotu a vstřícnost. Mé poděkování dále patří celé mé rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu studia podporovali. Ráda bych také poděkovala maminkám, které se zúčastnily mého výzkumného šetření.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU A RODINA	12
1.1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK.....	12
1.1.1 Schopnosti a dovednosti dítěte v předškolním věku.....	12
1.1.2 Kognitivní vývoj	13
1.1.3 Verbální schopnosti (řeč)	14
1.1.4 Emoční vývoj	15
1.2 VYMEZENÍ RODINY A JEJICH TYPŮ	15
1.3 SOCIALIZACE.....	18
1.3.1 Socializace v předškolním věku.....	19
1.4 RODINA A VOLNÝ ČAS	22
2 MÉDIA	24
2.1 MASOVÁ KOMUNIKACE	24
2.2 TYPY MÉDIÍ	26
2.2.1 Tištěná média	27
2.2.2 Elektronická média.....	28
2.3 MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST A MEDIÁLNÍ VÝCHOVA	32
3 DÍTĚ A TELEVIZE	34
3.1 VZNIK A VÝVOJ TELEVIZE.....	34
3.2 TELEVIZNÍ STANICE A NABÍDKA PRO DĚTI.....	35
3.2.1 Televizní pořady a televizní stanice zaměřené na dětského diváka	36
3.3 PŮSOBNÍ TELEVIZE NA DĚTSKÉHO DIVÁKA.....	38
3.4 VÝZKUMY V OBLASTI DĚTSKÉHO DIVÁCTVÍ.....	42
4 DÍTĚ A KNIHA	45
4.2 POHLED DO HISTORIE DĚTSKÉ KNIHY	47
4.3 TYPY A ŽÁNRY DĚTSKÉ LITERATURY	49
4.3.1 Poezie	50
4.3.2 Pohádky.....	50
4.3.3 Próza pro děti a mládež	52
4.3.4 Mýty	52
4.3.5 Pověsti	53
4.3.6 Komiks	53
4.4 PROJEKT CELÉ ČESKO ČTE DĚTEM.....	53
4.5 VÝZKUMY V OBLASTI DĚTSKÉ ČETBY	55
II PRAKTICKÁ ČÁST	59
5 VÝZKUM	60

5.1	CÍLE VÝZKUMU	60
5.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	61
5.3	POJETÍ VÝZKUMU	62
5.4	VÝZKUMNÝ VZOREK	62
5.5	TECHNIKY VÝZKUMU	62
5.6	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ	63
6	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	64
6.1	KATEGORIE	64
6.1.1	Prostředí	64
6.1.2	Volný čas a povinnosti	69
6.1.3	Dětské diváctví	71
6.1.4	Diváctví dospělých	73
6.1.5	Kontrola dětského diváctví	74
6.1.6	Mediální vzdělanost matky v oblasti televizního diváctví	75
6.1.7	Dětská četba	78
6.1.8	Četba dospělých	80
6.1.9	Mediální vzdělanost matky v oblasti četby knih	81
6.2	VZTAHY MEZI KATEGORIEMI	83
6.2.1	Vztahy jednotlivých kategorií k dětskému diváctví	84
6.2.2	Vztahy jednotlivých kategorií k dětské četbě	88
6.3	SHRNUTÍ VÝZKUMU	90
6.3.1	Výzkumná otázka č. 1:	91
6.3.2	Výzkumná otázka č. 2:	92
6.3.3	Výzkumná otázka č. 3:	93
6.3.4	Výzkumná otázka č. 4:	94
6.3.5	Výzkumná otázka č. 5:	95
6.3.6	Výzkumná otázka č. 6:	96
6.3.7	Výzkumná otázka č. 7:	96
6.4	DOPORUČENÍ PRO PRAXI	97
	ZÁVĚR	99
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	101
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	107
	SEZNAM OBRÁZKŮ	108
	SEZNAM TABULEK	109
	SEZNAM PŘÍLOH	110

ÚVOD

Média jsou nedílnou součástí našeho života, provází nás již od raného dětství, po celý náš život a je téměř nemožné se jim vyhnout, jediným řešením je naučit se s nimi žít. Představují pro nás řadu možností, ale také mnoho omezení. V rodinách s předškolními dětmi je mediální výchova v rukou rodičů, kteří děti seznamují s okolním světem a také se světem médií. Konkrétně jsem si zvolila dvě média – knihu a televizi, jedná se o téměř protichůdná média, tak jsou alespoň prezentovány. Televizi je přisuzována řada negativ, oproti tomu kniha je vnímána spíše v pozitivním světle. Jakým způsobem ovlivňují média rodiny s předškolními dětmi, se pokusím zjistit prostřednictvím mé práce.

Diplomová práce je složena z teoretické a praktické části. Teoretická část mé práce je tvořena čtyřmi kapitolami. V první kapitole představuji vývojové stádium předškolního věku, základní pojmy z oblasti rodiny, věnuji se také socializaci a stručně volnému času rodiny. V dalších kapitolách se již zaměřuji na média. Druhá kapitola je věnována stručně všem médiím a jejich členění. V třetí kapitole se podrobněji věnuji televizi. Nejprve se zaměřuji na vznik a vývoj televize obecně, poté již pozornost zaměřuji na dětského diváka - nabídku pořadů, vliv televize a také výzkumy v oblasti dětského diváctví. Čtvrtá kapitola se zabývá knihou. První podkapitolou je vymezení dětské knihy, následuje stručný exkurz do historie a také poukazují na širokou nabídku dětské četby. Vzhledem k úbytku čtenářů, nemohu opomenout projekt „Celé Česko čte dětem.“ V závěru čtvrté kapitoly se zmiňuji o výzkumech z oblasti dětského čtenářství.

Na teoretickou část navazuje praktická, kde prezentují získaná data prostřednictvím rozhovoru. Dotazovanými jsou matky předškolních dětí, které mi umožnily nahlédnout do prostředí rodiny, a jejich trávení volného času s dětmi, především času s médii (knihou a televizí), které jsou oblastí mého zájmu. Závěr praktické části je věnován výzkumným otázkám, které jsem si v úvodu položila a také doporučením pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU A RODINA

Oblastí mého zájmu jsou rodiny s předškolními dětmi, proto je nezbytné k lepšímu pochopení představit si období předškolního věku a také si vymežit základní pojmy z oblasti rodiny.

1.1 Předškolní věk

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 23 – 142) dělí dětství na šest vývojových stádií. Patří zde: prenatální období, novorozenecké období, kojenecké období, batolecí věk, předškolní období, školní věk. Dále již na dětství navazuje období dospívání.

Oblastí mého zájmu jsou děti předškolního věku, tak pozornost zaměřím pouze na toto věkové období.

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 87) uvádí dvojí vymezení předškolního období, v širší a užší rovině. Z širšího hlediska zahrnuje toto období dobu od narození až do nástupu dítěte do základní školy. Toto rozmezí je velmi široké a u dětí jsou velké rozdíly ve vývoji, proto se odborníci spíše přiklání k užšímu vymezení vývojového stádia a to je období, kdy dítě navštěvuje mateřskou školu.

Spíše se uvádí věkové vymezení od tří do šesti či sedmi let, což představuje věk, kdy dítě nastupuje základní školní docházku (Vágnerová, 2005, s. 173).

Dítě v tomto období dělá pokroky ve všech oblastech - tělesných, psychických i sociálních. Postupně se zaměřím na jednotlivé oblasti.

1.1.1 Schopnosti a dovednosti dítěte v předškolním věku

V období předškolního věku se stále ještě zdokonaluje motorický vývoj, zlepšuje se koordinace těla, dítě je více hbité a zručné. K pokrokům dochází také v oblasti sebeobsluhy, dítě je více soběstačné, dokáže se samostatně obléknout, obout, snaží se o zavázání tkaniček. Zručnost se také rozvíjí prostřednictvím hry s předměty např. navlékání korálků, a také kresbou, která pro dítě znamená možnost vyjádření vlastních představ. Na obrázku se snaží zachytit věci z běžného života, snaží se o nápodobu, často děti malují postavu, u které můžeme sledovat vývoj od jednoduchého „hlavonožce“ až k úplné postavě se všemi detaily. U dítěte také dochází k rozvoji řeči, slovní zásoby a zlepšuje se výslovnost, před vstupem na základní školu vymizí patlavost, pokud přetrvávají drobné nedostatky, za pomoci logo-

peda se je podaří zvládnout před nástupem do školy. Rozvojem řeči se dětem otevírají další možnosti poznání, mohou se dotázat na informace, které je zajímají, ale také mohou sami komunikovat (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 88 – 89).

1.1.2 Kognitivní vývoj

Děti v předškolním věku přechází z úrovně předpojmového myšlení na úroveň názorného, intuitivního myšlení. Dítě svoji pozornost zaměřuje na nápadné znaky, které vidí jako podstatné, méně výrazné již nebere v úvahu. Situaci hodnotí podobně, vychází ze svého názoru a další nezohledňuje. Svět kolem sebe vnímá takový, jaký se mu na první pohled zdá a pozornost zaměřuje na přítomnost. Informace, které získá o okolním světě, musí dítě nějakým způsobem zpracovat. Reálný svět si často zkresluje fantazií, přikládá vlastnosti živých osob i věcem, protože to dítěti pomáhá pochopit svět. Staví se ke světu, tak jako by ho někdo stvořil např. člověk, někdo dal na oblohu slunce, měsíc, atd. Pro děti je těžce pochopitelné, že poznání určité skutečnosti je pomíjivé, děti ho vnímají jako konečné, neměnné (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 90 – 92; Vágnerová, 2005, s. 174, 175).

Typickými znaky myšlení jsou u dětí předškolního věku útržkovost, nekoordinovanost a nepropojenost. (Vágnerová, 2005, s. 182)

Děti v tomto věku vyjadřují své představy prostřednictvím kresby, hry a vyprávění. Kresba je již zmíněna výše, slouží také k diagnostice školní zralosti dítěte. Velmi významnou činností v dětském věku je hra, dítě se pomocí hry učí mnoho nového.

Kuric (2000, s. 63) rozdělil hry a herní činnosti na několik typů:

- a) **Úlohové hry** – dítě přebírá odpozorované úlohy ze života dospělých, ale obohacuje je o prvky etiky a fantazie.
- b) **Konstruktivní hry** – představují hry, při nichž vzniká nějaký výsledek, jedná se o hry se stavebnicemi, pískem, modelování, kreslení, atd.
- c) **Didaktické hry** – jedná se o hry s pravidly, většinou jsou realizovány organizovaně, děti si procvičují pozornost, prohlubují poznatky a schopnosti.
- d) **Receptivní hry** – jedná se o přijímání podnětů z vnějšího prostředí, zdokonalují smyslové funkce, poznávací, citové a volní procesy. Mezi takové hry patří sledová-

ní televizních, filmových, divadelních pořadů, prohlížení obrázkových knížek, poslech pohádek, loutkové divadlo, atd.

Často nám děti dají nahlédnout na vlastní osobu skrze jejich hru, děti se inspiroují životem dospělých a napodobují maminku či tatínka, jejich způsob chování, jejich zlozvyky, postoje a nedostatky, které užili při výchově svého potomka.

Dětství je obdobím fantazie, a to především v předškolním věku, a tento svět jim nabízí knihy. Děti se v knihách seznamují s dobrem a zlem, také jsou určitým návodem, co mají či nemají dělat. Z hlediska mravních hodnot dětem ukazují, jak dopadne zlý člověk, protože bývá za svůj špatný čin potrestán a hodný člověk je odměněn. Prostřednictvím pohádek se učí děti bát, čímž si posilují psychickou odolnost (Vágnerová, 2005, s. 186, 187).

Předškolák se seznamuje se svým okolím, s předměty, které ho obklopují, učí se orientovat v prostoru a čase. V tomto věku ještě nedokáže odhadnout velikost objektů a jejich vzdálenost, ale již zvládá určit polohu nahoře a dole, problémy mu může způsobovat určení polohy vlevo a vpravo. V orientaci v čase dítě udělalo pokroky, již chápe některé pojmy (dříve, později), také pořadí událostí a jejich trvání. Nejčastěji používaná časová vymezení jsou dny v týdnu, delší období dokáže jen vyjmenovat. Dítě se setkává také s čísly, kolem třetího roku, již dokáže vyjmenovat názvy číslic, chápe co je hodně a málo, později již ovládá základní matematické operace. U předškolního dítěte se také zlepšila jeho paměť, zvýšila se její kapacita a dítě také dokáže lépe zpracovat získané informace. Z hlediska zapamatování je efektivnější neúmyslné zapamatování. (Vágnerová, 2005, s. 188 – 192).

1.1.3 Verbální schopnosti (řeč)

Typickým znakem v předškolním věku je velké množství otázek – PROČ? Dítě tímto způsobem obohacuje nejen své vědomosti, ale také se učí správně vyjadřovat. Dítě má osvojené základy gramatiky, ale stále se ještě dopouští chyb, především se jedná o různé nepřesnosti, používá agramatismy a dělá chyby ve správném uspořádání slov ve větě. Často používá egocentrickou řeč, pomocí níž vyjadřuje vlastní pocity, dává si úkoly nebo nahlas přemýšlí, aby si lépe zapamatovalo. Egocentrická řeč postupně přechází do vnitřní řeči (Vágnerová, 2005, 194 -196).

1.1.4 Emoční vývoj

Dítě je v tomto vývojovém období již více vyrovnané, je více pozitivně naladěné a negativní reakce se vyskytují jen zřídka. Mezi nejčastější emoce patří:

- Vztek a zlost – zejména při kontaktu s vrstevníky, nebo při větším množství příkazů a zákazů.
- Projev strachu – děti mají velkou představivost.
- Veselost – děti jsou veselé a rozvíjí se u nich smysl pro humor.
- Dokáže se těšit – již má nějaká očekávání (Vágnerová, 2005, s. 196, 197).

Předškolák si již uvědomuje své pocity, k jiným lidem dokáže již být empatický. Obtížněji chápe komplexnější emoce. Vlastní emoce by již předškolák měl dokázat ovládat (Vágnerová, 2005, s. 199).

1.2 Vymezení rodiny a jejích typů

Většina z nás si pod pojmem rodina, představí matku, otce a děti, určitý domov a prostor, kde je mu dobře, kam se rád vrací, cítí pocit jistoty a bezpečí, lásky a porozumění. Rodina hraje v životě dítěte velmi významnou roli. Rodiče seznamují děti s okolním světem, učí je základním návykům, postojům a pravidlům. Rodina plní vůči dětem řadu nezastupitelných funkcí. I když se v průběhu historie proměnila, na její významnosti ji to neubírá.

Definice rodiny jsou velmi rozmanité, odráží se v nich proměny, které se v průběhu historie dotkly také rodiny. Patrné je to také u Krause a Poláčkové (2001, s. 78): „za rodinu současnosti, je možno považovat institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby. Základem rodiny ve všech dosud známých společnostech je dyadický pár – muž a žena, tj. nějaká forma manželství nebo partnerství. Rodina je tedy postavena na partnerství osob opačného pohlaví, které má trvalejší ráz, a na příbuzenství. Výchozím znakem každé rodiny je existence nejméně jednoho dítěte bez zřetele na jeho věk.“

V novější publikaci již Kraus poukazuje, že institucionalizovaný svazek není podmínkou k vytvoření rodiny. V současné společnosti je stále více párů, které žijí ve volném soužití a jejich děti se rodí mimo legitimní manželství. (Kraus, 2008, s. 80). Kraus se odkazuje na obecnější definici Plaňavy, kde již není vymezeno složení rodiny, ale především její náplň.

„Rodina je strukturovaným celkem, jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí“ (Plaňava, cit. podle Kraus, 2008, s. 80).

Klapilová (2000, s. 27) definuje „rodinu jako malou, primární, neformální sociální skupinu, která je tvořena pokrevními, manželskými a adoptivními vztahy. V rodině se uskutečňují společensky i osobnostně potřebné činnosti a vztahy, které nemohou probíhat v jiných institucích.“ Zdůrazňuje důležitost rodiny, jelikož v některých ohledech je nenahraditelná.

Rodina je charakteristická určitými znaky, dle nichž je rozdělená na několik typů:

1. Podle složení rodiny

- a) **Rodina nukleární** (jaderná) – složená z rodičů a dětí.
- b) **Rodina rozšířená** (velká) – rozšířená rodina o další příbuzné - prarodiče, strýce, tety (Kraus, 2008, s. 80).

2. Podle vzniku rodiny

- a) **Rodina orientační** – typ rodiny, v níž jedinec vyrůstá v dětství.
- b) **Rodina prokreační** – tento typ rodiny jedinec sám zakládá (Kraus, 2008, s. 80).

3. Podle úplnosti

- a) **Rodina úplná** – je tvořena dyadickým párem (mužem a ženou) a nejméně jedním dítětem.
- b) **Rodina neúplná** – je redukována rozvodem nebo úmrtím jednoho nebo obou rodičů, neúplnou rodinou může být také svobodná matka s dítětem. (Jandourek, 2001, s. 207).

4. Podle funkčnosti – Kraus (2008, s. 80) vymezuje tři typy rodin dle funkčnosti (funkční, dysfunkční a afunkční), podrobněji se této problematice věnuje Dunovský (1986, s. 28), který zkoumá funkčnost rodiny dle dotazníkového šetření, dělí rodiny do čtyř pásem dle jejich funkčnosti:

- a) **Rodina funkční** – zajištěný dobrý vývoj dítěte.

- b) **Rodina problémová** – vyskytují se problémy některých funkcí ale, neohrožují rodinu ani vývoj dítěte, rodina zvládá řešit své problémy sama, nebo jen pomocí jednorázové pomoci zvenčí.
- c) **Rodina dysfunkční** – u těchto typů rodin se vyskytují poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, rodina a vývoj dítěte je vážně ohrožen a je nutná soustavná pomoc.
- d) **Rodina afunkční** – rodina přestává plnit svůj účel vůči dítěti, škodí mu či vážně ohrožuje jeho život. Jediným řešením je odebrání dítěte a jeho umístění do náhradní péče.

Náročnost rodičovství nám více odhalí konkrétní funkce, jež rodina musí plnit. Vlivem nároků společnosti je naplnění jednotlivých funkcí stále náročnější, důsledkem změn se také přetvářejí nebo ztrácejí původní funkce. Vymezení jednotlivých funkcí se odlišuje u různých autorů. Konkrétně zmiňují funkce rodiny podle Krause (2008, s. 81 – 83):

1. **Biologicko-reprodukční funkce** – rodina tvoří pro společnost reprodukční základnu. V současnosti dochází k úbytku počtu dětí, rodiny mají spíše jedno dítě, také přibývá partnerů bez dětí. Děti představují překážku v kariéerním růstu a v seberealizaci rodičů. Typickým znakem rodiny v současnosti je odkládání rodičovství na pozdější věk.
2. **Sociálně-ekonomická funkce** – rodinní příslušníci jsou významnými prvky v ekonomickém rozvoji společnosti, podílí se ve výrobní i nevýrobní sféře, zároveň jsou také spotřebiteli, kteří jsou důležití pro tržní ekonomiku. Porucha této funkce se projevuje v hmotném nedostatku rodiny, což může být důsledek nezaměstnanosti, či nárůstu životních nákladů.
3. **Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) funkce** – tato funkce se zaměřuje na zajišťování biologických, hygienických a zdravotních potřeb pro všechny členy rodiny. V současnosti se na naplnění funkce více podílí rodina, dříve tuto funkci zajišťoval stát.
4. **Socializačně-výchovná funkce** – rodina představuje první sociální skupinu, se kterou se děti setkávají, rodina připravuje děti a mladistvé na vstup do společnosti. V současnosti se také významně uplatňuje mladší generace při působení na generaci

starších např. v oblasti komunikačních technologií. Časté je také přesouvání výchovy rodičů do rukou školy, která musí napravovat chyby rodiny při výchově.

5. **Rekreační, relaxační, zábavná funkce** – důležitá funkce pro všechny členy rodiny, zvláště pro děti. Důležité je především, zda rodina tráví volný čas společně a jakým aktivitám se věnují.
6. **Emocionální funkce** – velmi důležitá funkce, která nelze nahradit žádnou jinou institucí. Přestavuje pro všechny členy citové zázemí, pocit bezpečí, jistoty a lásky. Po r. 1990 dochází k velkým změnám, které se odráží v obtížích plnit tuto funkci (nárůst rozvodů, zaneprázdněnost rodičů, nárůst deprimovaných a týraných dětí, atd.).

Rodina má řadu povinností vůči členům rodiny, ale také společnosti, což ukazuje její nezapustitelnou roli ve společnosti. Ať již se jedná o reprodukci dětí, či další využití jedinců na produktivitu státu. Jistě se mohou děti rodit i mimo rodinu, ale zdravé prostředí rodiny je pro správný vývoj dětí velmi důležitý. Zdravé rodinné prostředí má pozitivní vliv na celkové utváření jedince, na jeho postoje, hodnoty, pomáhá mu se vyrovnávat s těžkostmi, které život přináší. Spokojený jedinec zvládá i těžkosti v životě lépe, proto je prostředí rodiny důležité. Rodina by měla znamenat pro jednotlivé členy zázemí, kde se rádi po celém dni vrací, cítí se zde bezpečně, nabízí jim pochopení ze strany ostatních členů rodiny.

V současnosti se stále více rodiny potýkají s nedostatkem času, mnohdy se rodiče a děti jen potkávají, čímž se vztahy velmi narušují. Děti jsou často odkládány do nejrůznějších institucí, přetěžovány množstvím zájmových aktivit, nemají prostor na volnou hru, ani čas, který by mohly trávit spolu s rodiči. Vlivem nedostatku času také dochází k ochlazení citových vztahů mezi rodiči, což stále častěji vyústí k rozvodu. Bohužel tato skutečnost je opět na úkor dětí. V rodinách je nedostatečná komunikace, chybí vzájemné naslouchání, vše se odehrává ve spěchu a mnohdy přívětivé pohlazení a milé slovo je nahrazeno, hmotnými statky, které z milujícího dítěte dělá jen konzumenta dnešní společnosti.

1.3 Socializace

V souvislosti s rodinou je zmiňován pojem socializace. Kraus (2008, s. 59) a Nakonečný (2009, s. 101) uvádí, že jde o přeměnu biologické lidské bytosti na bytost společenskou.

Jedná se o proces sociálního učení, který probíhá od nejranějšího věku dítěte prostřednictvím vztahů s jeho okolím, především interakcí mezi rodiči a dítětem (Nakonečný, 2009, s. 101).

Primární socializace se uskutečňuje v rodině prostřednictvím rodinné výchovy, jejím cílem je začlenit dítě do konkrétního kulturního prostředí a naučit ho se v něm orientovat. Následně na primární socializaci navazuje sekundární socializace v prostředí školy, v pracovních organizacích, novým vzorcům chování se také lidé učí vstupem do manželství a také nesmíme opomenout působení prostředků hromadné komunikace (Nakonečný, 2009, s. 102, 106).

Socializací se také zabývají Langmeier a Krejčířová (2006, s. 94), kteří uvádí tři **vývojové aspekty socializačního procesu**:

1. **Vývoj sociální reaktivity** – jedná se o vývoj emočních vztahů k blízkým lidem i širšímu společenskému okolí.
2. **Vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací** – u dítěte se utváří normy, které si jedinec osvojuje pomocí příkazů a zákazů, které mu udělují dospělí a dítě je přijímá za své. Chování jedince musí být usměrňováno v určitých hranicích, aby byla chráněna celá společnost.
3. **Osvojení sociálních rolí** – jedná se o vzorce chování, postoje, které jsou očekávány od jedince ostatními členy společnosti, vzhledem k jeho věku, pohlaví, společenskému postavení. Každý jedinec zastává ve společnosti více rolí.

Socializace probíhá v průběhu celého lidského života. Z hlediska mé práce se dále zaměřím především na oblast dětství, konkrétně pak na období předškolního věku. V tomto období je pro dítě nejdůležitější rodina, dítě se prostřednictvím rodiny seznamuje s okolním světem a učí se vše potřebné, aby dokázalo ve společnosti správně fungovat.

1.3.1 Socializace v předškolním věku

V předškolním věku jsou děti připravovány na život ve společnosti. Jak již je uvedeno výše, v rodině probíhá primární socializace, dítě si v rodině osvojuje základy sociálního chování, učí se komunikovat s lidmi, být empatickým, respektovat druhé, ovládat vlastní emoce. Rodina pro dítě představuje jistotu, bezpečí, tedy v případě pokud hovoříme o rodině

funkční, která plní své funkce vůči dítěti. V rámci rodiny děti přejímají vzory, se kterými se identifikují.

V raném dětství tráví dítě více času společně s matkou, proto i v období předškolního věku matka představuje určitý zdroj jistoty a bezpečí. Jejich komunikace je otevřená, založená spíše na vysvětlování než na příkazech. Hry s dětmi jsou klidnější a odehrávají se v domácím prostředí. Otcové jsou vzácnější, zaměřují se více na volnočasové aktivity s dětmi, spíše pohybové, bojové hry, pošťuchování. Využívají spíše příkazy, méně s dětmi diskutují. Důležité jsou také vztahy se sourozenci. Starší sourozenci představují zdroj zkušeností. Vztah se sourozencem je citově významný, mají společné zázemí, pokud se nejedná o vícerčata, jejich vztah je asymetrický, nikoli vrstevnický. Společné zázemí a cíl z dětí dělá spojení, ale také mohou být soupeři, kteří bojují o rodičovskou lásku, o privilegia, atd. Příchod dalšího dítěte do rodiny, představuje velmi složitou situaci pro staršího sourozence, často se stává, že starší sourozenec nechce přijmout mladšího, má obavy, že přijde o svoji pozici v rodině, o rodičovskou lásku, atd. Starší sourozenec si buduje vztah k mladšímu sourozenci, snažit se mu pomoci, být vzorem, ochráncem, nezneužívat postavení silnějšího, neovládat či neterorizovat mladšího sourozence (Vágnerová, 2005, s. 207 – 209).

V rámci rodiny jsou pro dítě důležití všichni členové, ať již se jedná o rodiče nebo sourozence. Důležité je především nakolik je rodinné zázemí stabilní a jak plní funkce vůči jednotlivým členům rodiny, zejména dětem.

V období předškolního věku již dochází k rozšíření kontaktů mimo rodinu, vznikají nové vztahy s dospělými a dětmi, a ty děti obohacují o nové zkušenosti, které jsou důležité pro jeho správný rozvoj. Rodina zůstává i nadále nejdůležitějším prostředím, ale dítě se již zapojuje do dalších sociálních skupin. Dítě se začíná identifikovat mimo rodinu také ve vrstevnické skupině a také v první instituci a tou je mateřská škola (Vágnerová, 2005, s. 202 – 203).

Mateřská škola

V mateřské škole dítě získává mnoho nových zkušeností a připravuje se na vstup do školy. Každé dítě nástup do mateřské školy zvládá jinak, některé děti se dobře adaptují již kolem třetího roku, jiné děti zvládají nástup do mateřské školy až později. Setkávají se s novými

lidmi a dětmi, musí se podřídit nové autoritě a plnit řadu povinností. Také ve skupině dětí si musí předškolák vydobýt své postavení (Vágnerová, 2005, s. 211).

Matějček (2005, s. 141, 142) uvádí, že většina dětí nastupuje do mateřské školy kolem čtvrtého roku, v posledním předškolním roce využívá mateřskou školu 90% dětí. Mateřská škola se velmi podílí na kompenzaci rozdílů mezi dětmi, což má pozitivní vliv na přípravu do školy. Vlivem dnešní doby dochází k nárůstu problémových a dysfunkčních rodin, což má negativní vliv na dítě. Mateřská škola představuje určité zázemí, kde si od problémů v rodině může odpočinout, či mu prostřednictvím pedagogů může být nabídnuta adekvátní pomoc k řešení jeho problémů. Nápomocna může být také u dětí jiných etnických skupin, jednak se děti s majoritní skupiny seznamují s odlišnými kulturami a učí se toleranci vůči odlišnostem, a také minoritní skupina se učí žít v majoritní. Děti si v mateřské škole osvojují základní hygienické návyky, pravidla stolování, slušného chování a především děti připravuje na vstup do první třídy. Rodiče jsou často velmi zaneprázdněni a nevěnují se dětem, tak jak by měli, děti nemají v některých případech osvojeny základní návyky a pravidla, proto prostředí mateřské školy zaujímá velmi důležité místo v životě předškolních dětí. (Matějček, 2005, s. 141 – 142)

Vrstevníci

V mateřské škole dítě navazuje nové vztahy s dětmi, jedná se o děti přibližně stejného věku, můžeme je označit za vrstevníky. Vztahy v této skupině nejsou založeny na autoritě, děti jsou, více otevřenější, spontánnější než ve skupině s dospělými. Navzájem se obohacují, učí se novým věcem, a také se vzájemně hodnotí. Vztahy v rodině se také odrážejí ve vztazích k vrstevníkům. Děti, které mají pozitivní vztah s rodiči, rodina pro ně představuje jistotu a bezpečí, jsou také v navazování vztahů více důvěřivé, vstřícné. Naopak u negativních vztahů jsou děti hostilní, agresivní, nečekají nic dobrého, je obtížné s nimi navázat kontakt. Děti si musí najít vhodný způsob, jak se prosadit ve skupině svých vrstevníků. Postupně se ve skupině utváří určitá hierarchie a každé dítě zaujímá určitou roli. Učí se mezi dětmi soupeřit, ale také spolupracovat. Vzájemné soupeření představuje pro děti určitý druh motivace, kdežto spolupráce ještě v tomto období je velmi obtížná a spíše se využívá až v období školního věku. V předškolním věku se již začínají vytvářet první kamarádské vztahy. Dítě většinou volí kamaráda podle shodných znaků, které mají navzájem, jedná se tzv. „volbu dvojníka“. Mají společné místo bydliště, hřiště nebo mateřskou školu, nebo mohou mít společné zájmy, v tomto období preferují kamaráda stejného pohlaví, roz-

hodujícím znakem je také zevnějšek dítěte. Popularitu dítěte zvyšuje vlastnictví něčeho zajímavého, úspěšnější děti při navazování přátelství bývají děti přátelské a pozitivně laděné. Vztahy v tomto období jsou povrchní a nemají dlouhého trvání (Vágnerová, 2005, s. 211 – 216).

1.4 Rodina a volný čas

V dnešní uspěchané době je stále častěji diskutované téma volného času. Typickým znakem dnešní rodiny je zaměstnanost obou rodičů, což již předurčuje menší množství volného času, který se odráží v nedostatku odpočinku a relaxace, ale také má vliv na děti. Rodiče často volí náhradní řešení v nabídkách volnočasových aktivit, kde děti tráví většinu svého času. Pro menší děti je velmi důležité trávit volný čas s rodinou.

Problematikou volného času se zabývají Pávková, Hájek a Hofbauer. Tito autoři vymezují volný čas jako čas, který je založený na dobrovolnosti, aktivity se volíme podle svého uvážení, podle svých zájmů a slouží k našemu uspokojení a uvolnění. Volný čas je v době mimo pracovní činnosti a mimo čas sloužící k uspokojování základních fyzických potřeb a péči o domácnost a rodinu (Pávková, 2002, s. 13; Hofbauer, 2004, s. 13)

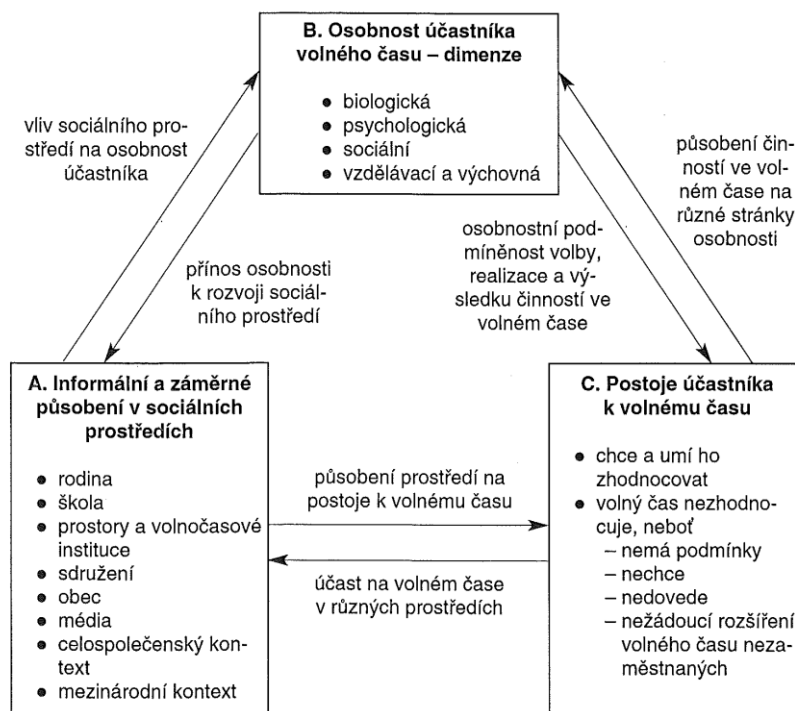
Pávková (2002, s. 13) pod volný čas zahrnuje následující funkce – odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost a také časové ztráty spojené s těmito činnostmi.

V dnešní době si člověk může volit z široké nabídky aktivit (sportovních, kulturních aktivit, pobytů v přírodě, atd.). Volný čas v rodině je velmi důležitý především pro děti. Rodiče, děti seznamují s možnostmi, jak mohou trávit volný čas, děti se učí nenásilnou formou mnoho nových aktivit, poznávají nové místa a také se posiluje vztah mezi rodiči i dětmi.

Trávení volného času v rodině je ovlivňováno řadou faktorů, již zmíněným časem, kterého současné rodiny mají stále méně, ale také ekonomickou situací a také životní stylem rodiny. Nedostatek finančních prostředků se odráží v trávení volného času, aktivity nemohou být voleny podle zájmu, ale musí se volit finančně dostupnější alternativy.

Na způsobu trávení volného času se odráží již zmíněný životní styl rodiny, její sociální status a také to, jakou představu mají rodiče o volném času svých dětí. Některé rodiny více preferují spíše pasivní aktivity, jiné dávají přednost aktivnímu odpočinku. V každém případě je nutné zohledňovat zájem a nadání svých dětí. Direktivní přístup některých rodičů,

kdy prostřednictvím dětí realizují vlastní sny, jsou více ke škodě než k užítku a mohou se také odrazit na vztahu mezi rodiči a dětmi.

Obr. 1. Podstatné rysy a souvislosti systému volného času (Hofbauer, 2004, s. 48)

Vedle rodiny se na volném čase dětí podílí také další instituce. Většina nabídky je určena dětem školního věku.

V omezenější nabídce nabízí volnočasové aktivity pro děti předškolního věku Domy dětí a mládeže (Hofbauer, 2004, s. 92, 93). Největší pozornost věnují věkové skupině předškolních dětí rodinná a mateřská centra.

Hájek (et al., 2008, s. 167 – 169) uvádí dělení zájmových činností na rukodělné, technické, přírodovědné, esteticko-výchovné, tělovýchovu a sport, turistiku, společenskovední zájmovou činnost, počítačové kroužky.

Různorodost zájmových činností je velká, děti prostřednictvím kroužků mohou získat řadu znalostí a dovedností. K jejich výběru je nutné přistupovat zodpovědně, zohledňovat zájem dítěte a také množství volnočasových aktivit, aby nedocházelo k přetěžování dítěte. Proti-kladem přetěžovaných dětí jsou děti z rodin, které tráví volný čas pasivně, zejména sledováním televize. Jak je to v jednotlivých rodinách ve využívání médií, nám dají odpověď následující kapitoly.

2 MÉDIA

Média jsou velmi významnou součástí lidského života, setkáváme se s nimi již od raného věku a provází nás až do konce života. Obklopují nás na každém kroku, téměř jim není možné uniknout. Jsou pro nás zdrojem informací, formou zábavy, ale také nositeli řady nástrah, které jsou nebezpečné především pro děti.

Mezi sdělovací prostředky Říčan a Pithartová (1995, s. 9) uvádí televizi, film, rozhlas, časopisy a knihy, souhrnně je můžeme označit jako informační média. V dřívější době, kdy svět nebyl pod vlivem médií, si lidé předávali informace a zážitky prostřednictvím písní a vyprávěli si příběhy. Nejprve byly knihy a časopisy, následoval film a rozhlas a až poté vznikla televize. V dnešní době je výčet médií ještě obohacen o další druhu médií, zejména internet.

Rozhodujícími parametry při výběru konkrétního média je jejich přitažlivost a dostupnost. Lidé dávají přednost televizi před knihou a rozhlasem, protože nepředstavuje takovou námahu jako četba, nabízí barevný obraz a zvuk, který působí na více podnětů. Televize nám zprostředkovává okamžiky, kterých bychom se v životě nemohli účastnit, nejrůznější sportovní utkání, společenské akce, atd. Další lákadlem jsou počítačové hry, jejichž prostřednictvím se člověk ocitá v jiném světě, může si pomocí simulátorů vyzkoušet nejrůznější profese, např. pilotovat letadlo, apod. (Říčan a Pithartová, 1995, s. 11 – 13).

2.1 Masová komunikace

Každý člověk si pod pojmem média může představit něco jiného. Někdo vyjmenuje jednotlivé média, např. televizi, knihu, jiný se bude snažit o celkovou definici tohoto pojmu, všem musíme dát za pravdu.

Pojem „médiu“ pochází z latiny, představuje prostředek, z čehož vyvodíme, že něco zprostředkovává. V oblasti mezilidské, sociální komunikace zprostředkovává nějaké sdělení, jedná se tedy o médium komunikační (Jiráček a Köpplová, 2007, s. 15 – 16).

S pojmem médium či média se setkáváme také i v jiných významech, mohou jimi být označovány technologie, které zajišťují přenos a příjem sdělení (počet televizorů v domácnosti), také to mohou být lidé, kteří produkují mediální obsahy (Jiráček a Köpplová 2007, s. 17).

Dříve než budu věnovat pozornost jednotlivým médiím, chtěla bych nahlédnout do historie lidské komunikace. DeFleur a Ballová-Rokeachová (1996 cit. podle Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 24) rozlišují pět etap lidské komunikace, které jsou vyvozeny podle převažujícího způsobu komunikace v konkrétním období.

1. **Epocha znamení a signálů** – v proto-humánní fázi vývoje člověka.
2. **Epocha mluvení a jazyka** – počátek se datuje do období před 90 – 40 tisíci lety.
3. **Epocha psaní** – počátek je v období před 5 000 lety.
4. **Epocha tisku** – začíná v polovině 15. století (objevení Gutenbergova knihtisku).
5. **Epocha masové komunikace** – je spojována s příchodem novin k obyčejným lidem (počátek 19. století) anebo v souvislosti s objevením a šířením filmu, nebo rozhlasu a televize (počátek 20. století).

Autoři také uvádí, že koncem 20. století, přechází lidstvo do šesté etapy a tou je **epocha počítačů** (DeFleur a Ballová-Rokeachová, 1996 cit. podle Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 24).

Masová komunikace zasahuje celou společnost, resp. celý svět. Sdělovací prostředky masové komunikace jsou označovány jako masmédiá. V tomto případě je komunikátorem organizace a je provozována institucemi, které financují jejich činnost (Keller, 1992, cit. podle Kraus, 2008, s. 120).

Masová komunikace je charakteristická určitými znaky (Kunczik, 1995, s. 17, cit. podle Jirák a Köpplová, 2009, s. 45 – 46):

1. Obsahy jsou krátkodobé a aktuální
2. Obsahy produkovány formálními organizacemi, které využívají moderní technologie k výrobě a jejich distribuci.
3. Masové, anonymní publikum.
4. Veřejná dostupnost zpráv (informací).
5. Komunikace je jednosměrná, bez možnosti výměny rolí podavatele a příjemce.
6. Nepřímá komunikace, zpětná vazba je odložená a zprostředkovávána institucí.
7. Pravidelná nebo průběžná periodická produkce.

8. Publikum je složeno z jednotlivců, kteří jsou zapojeni do sociálních vazeb a aktivně nakládají s informacemi zprostředkovanými médii

2.2 Typy médií

Média můžeme rozdělit podle jejich **nosiče sdělení** (Jirák a Köpplová, 2007, s. 39):

1. **Tištěná média:** knihy, letáky, billboardy, noviny a časopisy.
2. **Elektronická média:** rozhlas, televize.

Dále můžeme přidat **chemická média – filmy**.

V novější publikaci Jirák a Köpplová (2009, s. 21) uvádí místo obecně tištěných médií, kde je zahrnuta také kniha, pouze periodický tisk (noviny, časopisy). Zmiňuje také nové média, jimiž jsou veřejně dostupná sdělení na internetu. Jedná se o zpravodajské portály, různé servery, které shromažďují uživatelské příspěvky (YouTube), v individuální rovině (blogy) a také sociální sítě (Facebook).

Typickým znakem masových médií je oslovení, co nejširšího publika a v poměru užívání televize a internetu v současné době, jsou čtenáři jen kapkou v moři. Před vznikem rozhlasu, televize a multimédií měly knihy zcela jiné postavení, nyní je téměř nemožné těmto médiím konkurovat. Jednoduchost ovládání a užívání elektronických médií je preferováno, před četbou knih, kde uživatel musí vynaložit větší úsilí.

Vše, co nás obklopuje má nějakou funkci a jinak tomu není ani u médií. Hlavní funkcí, a také nejznámější je funkce informování, dalšími jsou funkce socializace, kontinuita, zábava a získávání.

Funkce médií (Jirák a Köpplová, 2007, s. 44; Jirák a Köpplová, 2009, s. 94):

1. **Informování** – náplní této funkce je poskytování informací o světě, jeho geografickém, společenském a politickém složení.
2. **Socializace** – úkolem této funkce je vysvětlování a komentování významů událostí, platných společenských vztahů a informací s kladením důrazu na ustálené autority a společenské normy.

3. **Kontinuita** - média se podílejí na formování kultury společnosti, dokážou z malého množství zdrojů zprostředkovat stejný či podobný obsah velkým skupinám (masám), a tak je ovlivňovat.
4. **Zábava** – média zprostředkovávají širokou nabídku zábavy – napětí, pobavení, rozptýlení či uvolnění, slouží také jako zdroj k oslabování sociálního napětí.
5. **Získávání** – oslovení veřejnosti pro určité společensky významné cíle (např. politické)

Funkcemi masmédií se také zabýval Kraus, jednotlivé funkce (informativní, komunikační, formativní a rekreativní) jsou pojímány téměř totožně, chybí pouze poslední funkce, kterou uvádí Jiráček a tou je získávání (Kraus, 2008, s. 126 – 127).

2.2.1 Tištěná média

Tištěná média představují nejstarší prostředky masové komunikace.

- **Knihy** – je první tištěným médiem. Velký vliv na rozvoji tištěných médií (knih a dalšího tisku) má vynález knihtisku v 15. století. (Jiráček a Köpplová, 2007, s. 20). Blíže se knize budu věnovat v samostatné kapitole
- **Periodický tisk** - předchůdci periodického tisku byly různé karty, odpusty, kalendáře, svaté obrázky či modlitby. Od 16. století se začal tisk využívat k líčení různých událostí. Tyto příležitostné tisky byly předchůdci prvních novin, později denního tisku a časopisů. K rozvoji periodického tisku dochází ve všech rozvinutých evropských zemích od druhého desetiletí 17. století. Nejčastěji vycházely v týdenních cyklech, později, na počátku 18. století již vycházely jako deníky (Jiráček a Köpplová, 2009, s. 63 - 64).

Noviny původně byly komunikačním prostředkem v rámci konkrétní skupiny, např. mezi obchodníky, vědci, politickými stoupenci, nikoliv celé společnosti. K rozvoji masovosti dochází během 19. století, kdy se stávají zdrojem informací o různých událostech, zkušenostech. Vycházely dva typy periodik – seriózní listy pro majetnější a vzdělanější lid a ve větším nákladu vycházely masové tituly pro čtenáře z nižších tříd. Od poloviny 19. století se ke stávajícím periodikům přidal také tisk stranický. V české republice se pro masový tisk užívá označení bulvární tisk, k jeho rozvoji u nás došlo v druhé polovině dvacátých let 20. století. Hlavní činností tiska-

řů byl tisk knih, tisk novin byl pouze doplňkovou činností. Velmi významně se na rozvoji masových periodik podílel lord Northcliff, využíval různé reklamní triky (hledání pokladů, zvýhodněné pojistné, soutěže, atd.), což se odráželo v nárůstu prodaných periodik. K rozvoji využíval příjmy získané z inzerce (Jirák a Köpplová, 2007, s. 28 – 33).

Po roce 1989 v Československé republice docházelo k velké proměně tištěných periodik. Stávající tištěná média se přeměňovala (MF Dnes, Právo, Hospodářské noviny), obnovovaly se tisky, které nesměly v předlistopadovém období vycházet (Lidové noviny), nebo vycházely jako samizdat (Proglas) a také vznikaly nové periodické tisky např. Blesk (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 370 – 374).

2.2.2 Elektronická média

- **Film** – představuje tvůrčí dílo, vzniklé ve spolupráci kolektivu pod vedením režiséra. Film vznikl v devadesátých letech 19. Století. Filmy můžeme rozdělit na umělecké (hrané a animované) a publicistické. Představují nový druh umělecké tvorby a jsou označovány jako filmové umění. V širším smyslu bývá pojem používán k označení kinematografie nebo filmového průmyslu (Reifová et al., 2004, s. 64).
- **Rozhlas (dřívější označení rádio)** – jedná se o prostředek určený k šíření mluvených (zprávy, přednášky k pobavení, či poučení) a hudebních programů, které se přenáší prostřednictvím elektromagnetických vln (bezdrátově nebo pomocí drátů) k velkému množství posluchačů, kteří jsou vybaveni přijímači. Jeho vznik byl podmíněn vývojem telegrafu a telefonu a také objevením elektromagnetických vln (Reifová et al., 2004, s. 217).

Pravidelně začal rozhlas vysílat ve Velké Británii od roku 1922 a o od 18. května 1923 začalo pravidelné vysílání rozhlasu pro veřejnost i v Československé republice. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 154, 178).

Objevení krátkých vln umožnilo vysílání rozhlasu na velké vzdálenosti, což přispělo k možnosti zahraničního vysílání, prostřednictvím něhož mohly jednotlivé země vysílat do jiných zemí a posluchače ovlivňovat. K rozšíření rozhlasu došlo v průběhu třicátých let, rozrostl se počet přijímačů v domácnostech. Během války byl využíván k propagandě a také byl nástrojem poskytující aktuální zpravodajství. Jeho postavení bylo ovlivněno vstupem televizorů do domácností. Odpovědí roz-

hlasu byla jeho inovace v podobě autorádií, vynálezu transistorových rádií a také v úpravě programové nabídky. Postupně docházelo v jednotlivých zemích ke zrušení státního monopolu a rozdělení na sféru komerčních stanic a médií veřejné služby (Reifová et al., 2004, s. 218).

- **Televize** – pojem je utvořen ze složenin z řeckého „téle“, což znamená dálku, dálkový a z francouzštiny „vision“, a to je vidění. Tento pojem můžeme vymezit v pěti různých významech:
 - a) Elektronický systém přenosu pohyblivých obrazů se zvukem prostřednictvím **pozemních vysílačů** (terestrické vysílání), ze **stacionárních družic** (satelitní vysílání) nebo **kabelovými rozvody** (kabelová televize).
 - b) Přístroj schopný příjmu televizního signálu. Televize = televizor.
 - c) Obsah, který je prostřednictvím tohoto signálu nabízen (např. televizní inscenace, reality show, televizní zpravodajství).
 - d) Odvětví mediálního průmyslu, v evropské demokratické tradici můžeme rozdělit: na **televizi soukromou**, která je financována z prodeje vysílacího času inzerentům a reklamy, dále na **televizi veřejné služby**, která finanční prostředky získává z televizních poplatků a prodeje vysílacího času inzerentům a doplňkových činností. Případně můžeme doplnit také o **televizi státní**.
 - e) Prostředek masové komunikace – jak ovlivňuje a působí na společnost (Reifová et al., 2004, s. 260).

Větší pozornost budu dále televizi věnovat v samostatné kapitole.

- **Nová média** - ve slovníku mediální komunikace jsou rozdělena podle jejich vzniku. Nejstaršími novými médii můžeme označit ty, které vznikaly jako určité rozšíření vlastností televize a telefonu. Patří zde videorekordéry, videokamery, teletext, videotext, televize na vyžádání, televize s dálkovým ovladačem, videotelefon a počítačové hry, ale pouze v omezené míře. Na začátku 90. let 20. století se toto vymezení nových médií mění, vznikají nové formy médií – BBS, hry, CD-ROMy, IRC, WWW, GSM, ICQ. Společnou vlastností nových médií je jejich dvojí reprezentace – vrchní (srozumitelné sdělení prostřednictvím srozumitelných kódů – textů, obráz-

ků, zvuků) a spodní úroveň (tvoří kódy jedniček a nul). Rozdílem mezi tradičními médii a těmito novými je v jejich reprodukci, archivaci a distribuci informací (Reifová et al., 2004, s. 134).

Účinky médií

Nabídka jednotlivých médií je velmi široká, ať již si to uvědomujeme, či nikoliv, média nás ovlivňují a vstupují do našeho života stále ve větší míře. Jak Jiráček a Köpplová (2007, s. 173) uvádí, můžeme u médií charakterizovat několik typů účinků, významnou roli v jejich charakteristice hraje časový rozměr sledovaného dopadu (krátkodobý, dlouhodobý), také zda je účinek vyvoláván přímo podnětem z médií (přímý), či je zprostředkován někým dalším (nepřímý) a také zda je vyvolán záměrně (plánovaný) či nezáměrně (neplánovaný). Tyto zmíněné parametry společně s povahou účinku, osob, kterých se účinek týká (jednotlivec, celá společnost) a intenzita (slabá, silná), představují kritéria pro identifikaci jednotlivých vlivů.

Pozastavím se více u povahy účinků, které Jiráček uvádí podle Pottera, rozlišuje šest různých účinků: kognitivní, postojevé, citové, fyziologické, projevy chování, konstruktivní a destruktivní (Potter, 1998, s. 261, cit. podle Jiráček a Köpplová, 2007, s. 177 – 179).

- **Kognitivní** (poznávací) – média nabízí představy a poznatky, které se jedinec může naučit a později je využít. Kognitivní účinky jsou v záměrné (např. zpravodajství) i nezáměrné podobě (např. film určený pouze k relaxaci).
- **Postojevé** – média posilují, utvářejí nebo pozměňují postoje, názory, vnímání světa i politickou orientaci jejich uživatelů.
- **Citové** - působení médií na prožívání a emocionální rozpoložení uživatelů, mohou vyvolávat různé citové odezvy (smutek, nuda, strach, úzkost).
- **Fyziologické** – média mohou ovlivnit mimovolní fyziologické reakce lidského organismu (zvýšit krevní tlak, zrychlit srdeční tep, vyvolat zrychlené dýchání, pocení dlaní, atd.).
- **Projevy chování** – vliv médií se může odrazit ve spotřebitelském chování (vliv reklamy), také v komunikačním chování (získaná informace se stává možným tématem k rozhovoru), může také ovlivnit chování či postoje k nejbližšímu okolí (vystrašené dítě se může chovat nedůvěřivě vůči okolí).

- **Konstruktivní a destruktivní** – představují typy účinků ve vztahu k hodnotám dané společnosti. Konstruktivní (pozitivní) účinky podporují hodnoty společnosti (vzdělání, úcta ke starším, poctivé jednání). Opakem jsou účinky destruktivní, např. bezohledné sebeprosazení, násilné řešení konfliktů, atd.).

Účinky médií jsou vyhledávanou oblastí mediálních studií. Mezi nejčastěji zmiňované účinky médií můžeme podle Jiráka a Köpplové (2007, s. 181 – 184) zařadit:

- **Zesilující účinek** – média věnují větší pozornost nějakému tématu, a tím se zvyšuje krátkodobě jeho důležitost.
- **Potvrzující účinek** – jestliže média potvrdí nějakou informaci, o níž se člověk domnívá, že tomu tak je, přijímá ji za pravdivou.
- **Zpětný účinek** – přítomnost médií může ovlivnit průběh události, účastníci vnímají, že média jim zprostředkovávají větší publikum a podle toho reagují.
- **Znecitlivění (habitualizace)** – časté vystavování emocionálně vzrušivým podnětům, může mít vliv na otupění vůči těmto podnětům, člověk si na ně může zvyknout.
- **Trivializace** – typická především u televize, která redukuje složitá témata, její hlavní snaha je publikum zaujmout.
- **Nastolování agendy** – média ovlivňují, o čem lidé přemýšlejí a také jak o tom přemýšlejí, zohledňují určitá témata a jiné opomíjí, jiná zvýrazňují, nebo je řadí podle důležitosti, atd.
- **Lavinový účinek** – média svým výběrem a uspořádáním obsahu mohou vytvořit falešnou představu o realitě, a tím ovlivňují postoj publika ke skutečnosti.
- **Povzbuzující účinek** – přední postavení tématu v hlavním zpravodajství, ovlivňuje smýšlení veřejnosti o těch, kteří dělají politická rozhodnutí vztahující se k danému tématu. Jinak řečeno, když se některý politik vyjádřil ke konkrétnímu tématu, povzbudí celkové hodnocení příslušného politika, ať již pozitivně či negativně, dle jeho postoje k danému tématu.
- **Spáčský efekt** – uživatel nejprve sdělení odmítá, protože se mu nelíbí, kdo mu ho prezentoval, ale po čase již sdělení přijímá, protože se vytrácí spojení mezi zdrojem a sdělením.

- **Katarze** – média poskytují citové uvolnění prostřednictvím různých obsahů, např. komedie, tragédie, napínavé příběhy. Jedná se o pozitivní prožitek, který přináší úlevu.
- **Bumerangový efekt** – určitý mediální produkt vyvolá opačnou reakci, než jaká byla očekávána.
- **Sekundární viktimizace** – může se stát, když se oběti trestného činu, stanou předmětem zájmu médií. Stává se obětí dvakrát.
- **Nápodoba** – obsah médií může vést k napodobování, ve většině případů je to spojováno se sociálně nežádoucím jednáním.

2.3 Mediální gramotnost a mediální výchova

Jak již bylo zmíněno několikrát, člověk je neustále obklopen médii a jejich obsahy, které na nás působí, ovlivňují nás, aby člověk dokázal správně porozumět mediálnímu obsahu a také byl schopen odolávat negativním účinkům jednotlivým médiím měl by mít určitou mediální gramotnost.

Podrobněji vymezenou mediální gramotnost máme k dispozici ve směrnici Evropského parlamentu 2007/65/ES, článek 37: „Mediální gramotnost se týká dovedností, znalostí a porozumění, které spotřebitelům umožňují efektivní a bezpečné využívání médií. Mediálně gramotní lidé by měli být schopni provádět informovanou volbu, chápat povahu obsahu a služeb a být schopni využívat celé šíře příležitostí, které nabízejí nové komunikační technologie. Měli by být schopni lépe chránit sebe a své rodiny před škodlivým nebo urážlivým obsahem. Proto je třeba rozvoj mediální gramotnosti ve všech oblastech společnosti podporovat a pečlivě sledovat její pokrok“ (Směrnice Evropského parlamentu, 2007 [online]).

Mediální gramotnost můžeme rozšiřovat prostřednictvím mediální výchovy, mediální osvěty a profesní (odborné) přípravy. Mediální výchova probíhá v rámci školní výuky na základních, středních a vyšších školách a také mimo školu, prostřednictvím kroužků, dětských a mládežnických organizací, atd. Mediální osvěta je realizována samotnými médii, jedná o mediální kritiku, vzdělávací pořady, také klasifikace jednotlivých pořadů dle jejich škodlivosti. Odborná příprava je určena těm, kteří realizují mediální výchovu (učitelé, vychovatelé) a také těm, kteří realizují mediální produkci (Jirák a Köpplová, 2009, s. 373).

Děti předškolního věku jsou ovlivňovány především v rodině. Děti se setkávají s médii již od raného věku a také by měly být vedeny k tomu, jak správně tato média využívat. Rodinná mediální výchova by měla dítě naučit být selektivním, poučeným a vybíravým divákem. Mezi cíle rodinné mediální výchovy můžeme zahrnout: 1. Omezování času stráveného s médii, 2. Výběr kvalitních programů, 3. Uvědomělé rodičovské chování v roli vzoru, 4. Vytvoření vhodného mediálního prostředí, 5. Společná mediální konzumace a komunikace rodičů s dětmi o obsahu médií (Hoganová, 2001, s. 666, cit. podle Šeďová, 2007, s. 33).

Mediální výchova v rodině by měla dítě naučit pozitivním mediálním návykům a základům mediální gramotnosti. S nástupem do školy se dítě bude setkávat s dalšími typy médií a jejich obsahy. Průřezové téma mediální výchovy v základním vzdělávání je zakotven v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2007[online]).

3 DÍTĚ A TELEVIZE

Televize je v dnešní době přirozenou součástí našeho života, jak již bylo zmíněno několikrát u všech typů médií, pro nás představují zdroj informací, zábavy, odpočinku, atd. Když dnešním dětem řeknete, že dříve nebyla televize, je tato skutečnost pro ně těžko uvěřitelná. Většina z nich se nesetkala ani s televizí černobílou, která pro generaci dospělých byla skutečnou realitou. Nicméně televize tady je, a lidem nezbyvá než se s ní naučit žít.

Jednotlivé významy televize jsem již představila v kapitole věnované celkově médiím, tomu již pozornost více věnovat nebudu, ale zaměřím se na vznik a vývoj televize v České republice.

3.1 Vznik a vývoj televize

První pokusy o přenos obrazu byly uskutečněny ve 30. letech 20. století zásluhou Jaroslava Šafránka. Velký ohlas televize vzbudila především v řadách radioamatérů, kteří prosazovali zřízení televizního vysílače. Roku 1938 vznikl v Praze první pokusný televizní vysílač, ale k televiznímu vysílání nedošlo. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 182).

Dalšími výzkumy televizního vysílání se začali odborníci věnovat v roce 1945 a v roce 1948 probíhala ukázka televizního vysílání pro veřejnost v rámci Mezinárodní výstavy rozhlasu MEVRO. Téhož roku byly provedeny také pokusné přenosy z XI. Všesokolského sletu v Praze. Počátky veřejného televizního vysílání se datují k 1. květnu 1953, v prvních měsících byla průměrná délka vysílání asi 3,8 hodiny, postupně byl tento čas navyšován, a v listopadu téhož roku se již vysílalo 4 dny v týdnu. V únoru 1954 bylo prohlášeno televizní vysílání za pravidelné (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 270 – 271).

Rozvoj televize byl pozvolný, pro většinu obyvatel byl televizní přijímač finančně nedosažitelný, až vlivem snížení ceny se prodej televizorů začal postupně zvyšovat. Také širší nabídka televizního vysílání přilákala více televizních diváků, roku 1955 se televizi podařilo zprostředkovat první hokejový zápas, o rok později dokonce zprostředkovala přímý přenos z olympijských her v Itálii. Kromě sportovních přenosů byly také v programové nabídce přenosy z divadelních představení (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 272 – 273).

Od listopadu 1963 začala televize vysílat také pro děti, toto vysílání připravovali Vladimír Kovařík, Jindřich Fairaizl, Ondřej Sekora a Štěpánka Haničincová, která v té době byla ještě studentkou herectví (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 273).

V šedesátých letech dochází k postupnému rozvoji televizního vysílání zásluhou KSČ, která spatřuje v televizi důležitý nástroj k šíření vlastní ideologie. Vláda schválila výstavbu televizního střediska na Kavčích horách, dala pokyn k zavedení dopoledního vysílání a zřízení druhého vysílacího programu. Byla realizována výstavba nových televizních vysílačů, což umožnilo pokrytí většího území. Vedle technických změn se postupně také rozšiřovala nabídka pořadů (Branky, body, vteřiny, Televizní noviny, seriály Rodina Bláhova, Tři chlapi v chalupě, atd.) (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 300 – 301).

V období normalizace byla televize nástrojem propagandy a ideologie v duchu politiky KSČ, přesto vzniká mnoho významných pořadů a inscenací, které získaly ocenění na mezinárodních festivalech (např. hudební film Romeo a Julie, adaptace opery Rusalka, atd.). (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 344).

V 1969 se počet televizních koncesionářů zvýšil na 3 miliony. Dalším významným krokem bylo zřízení druhého vysílacího programu, které se uskutečnilo 10. února 1970, nejprve bylo vysílání v omezeném čase a postupně docházelo k jeho navyšování. Na atraktivitě televize přidává také zahájení barevného vysílání, druhý program začal v roce 1973 a první program o dva roky později. Oblíbenými televizními pořady byly v 70. a 80. letech seriály, především se jednalo o tvorbu Jaroslav Dietla (Nemocnice na kraji města) a Františka Filipa (F. L. Věk, Cirkus Humberto). Seriálová tvorba se nevyhnula ani dětským divákům, dodnes vysílané seriály od režisérů Jindřicha Poláka (Pan Tau, Návštěvníci), Václava Vorlíčka (Arabela, Létající Čestmír, Křeček v noční košili) a Ludvíka Ráží (My z konce světa, Tajemství proutěného košíku). (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 345 – 346).

Významným mezníkem byl rok 1989, televize a rozhlas jsou odstátněny a stávají se z nich média veřejné služby, kde se vliv státu odráží v určování výše koncesionářských poplatků, a volbě členů mediálních rad. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 377).

3.2 Televizní stanice a nabídka pro děti

Nedůvěra ve veřejnoprávní televizi nahrávala vzniku soukromých médií. Po vzniku prvních soukromých rozhlasových stanic se objevila také první významnější televizní stanice Premiéra, která začala vysílat od června 1993. V polovině devadesátých let se stala celoplošnou televizí a od roku 1997 používala název Prima (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 378).

V současnosti společnost FTV Prima provozuje tři televizní programy Prima family (zaměřena na zábavu pro celou rodinu, zahrnuje zpravodajství, publicistiku, seriály, filmy, atd.), Prima COOL (zaměřena především na zahraniční tvorbu), a Prima love (jejíž cílovou skupinou jsou ženy, a nabízí seriály, filmy, pořady blízké ženskému publiku). (Iprima, 2009 [online]).

Od roku 1995 začala celoplošně vysílat další soukromá stanice TV Nova. V současnosti má televize Nova tři kanály Nova, Nova Cinema a Nova Sport. Vlivem digitalizace dochází k rychlejšímu rozvoji vysílačů, což umožnilo také rozšíření o nové vysílací stanice, hudební stanice Óčko, Barrandov TV, a také veřejnoprávní Česká televize rozšiřuje vysílání o dva nové kanály – zpravodajský kanál ČT24 a sportovní kanál ČT4. Od 90. let se průběžně také rozšiřovala kabelová síť a satelitní vysílání (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 379, 381).

3.2.1 Televizní pořady a televizní stanice zaměřené na dětského diváka

V současné době můžeme televizní kanály rozdělit do dvou skupin na neplacené a placené. Neplacené kanály jsou volně dostupné, záleží pouze na pokrytí signálu v dané lokalitě. Placené jsou nadstavbou k neplaceným, příjemce si volí ze široké nabídky tu, která mu nejvíce vyhovuje.

Pozornost zaměřím pouze na televizní kanály, které svoji pozornost věnují dětskému divákovi. Z volně dostupných kanálů se jim věnuje Česká televize a to na programech ČT1 a ČT2 a soukromá televize TV Barrandov. Nabídku dětských pořadů doplňují placené kanály JimJam, Minimax, Disney Channel, Nickelodeon, CS mini.

Česká televize

Na rozšiřující nabídku konkurenčních televizních stanic, zareagovala Česká televize vytvořením nových programových bloků pro děti a mládež. Většina dětských pořadů je během pracovního týdne vysílána na programu ČT2. Od pondělí do pátku v odpoledních hodinách je vysíláno moderované pásmo určené dětem a mládeži, které je doplněno dětskými hranými (Záhady starověkého Říma) nebo animovanými seriály (Garfieldova show, Divoké sny Maxipsa Fíka), soutěžemi (Věříš, si?), vzdělávacími cykly (Evropské pexeso, Tykadlo – mindráky náctiletých, Šikulové). Tato nabídka je v průběhu týdne proměňována. Na toto pásmo navazuje dětský pořad pro nejmenší děti Kouzelná školka, poté Večerníček a ame-

rický seriál Přestávka, který již není určen pro nejmenší děti. Většina pořadů je následující den reprízována (Planeta Yo, Kouzelná školka). Sobotní dopoledne je na ČT1 věnováno celé dětem, od časných ranních hodin až po čas oběda běží střídavě pohádky a vzdělávací pořady (animovaný seriál Autíčka, vzdělávací pořad Moudronos, Pátrání světlušky Lucie, Bludiště, apod.). Nedělní dopoledne je podobné, významnějším pořadem je obnovené Studio Kamarád, které je doplněno řadou pohádek a písniček. Víkendové odpoledne je na ČT2 vymezeno bloku Kavčí hnízdo. (Česká televize, 1996 – 2012 [online]).

TV Barrandov

Televizní stanice TV Barrandov nabízí dětem každý den dvě pásma animovaných pohádek Animáček. První pásmo je v časných ranních hodinách a další je vysíláno v podvečer. Každé pásmo je v délce zhruba dvě hodiny, a je tvořeno zahraničními animovanými seriály (Šmoulové, Pokémon, Mrňouskové, Bakugan, apod.) (Barrandov, 2010 – 2011 [online]).

Placené televizní stanice

Pozornost také věnuji placeným televizním stanicím. Nabídka pořadů pro děti je velmi široká, což mnohdy představuje velký problém vybrat ten správný pořad pro své dítě. V současnosti jsme zahlceni zahraničními animovanými i hranými seriály pro děti a mládež, často se v nich vyskytují vulgarismy a některé z nich jsou také plné násilí. Velkým překvapením byla také délka vysílání, dvě z dětských televizních stanic vysílají nonstop 24 hodin denně (Nickelodeon, JimJam). Televizní stanice zaměřené na předškolní a mladší školní věk jsou JimJam a Minimax, jejich náplní jsou dětské seriály a pořady. (Nickelodeon, 2009; JimJam, 2012; Minimax [online]).

Disney Channel je určen pro širší věkové rozpětí dětí, od batolat až po náctileté. Pro nejmenší děti (od 2 do 7 let) je vymezen samostatný blok Disney Junior, kde se setkávají se svými oblíbenými hrdiny a společně s nimi poznávají svět. Mezi oblíbené pořady patří Středo-Džungle, Mickeyho Klubík a Mistr Manny (Disney Junior, 2011 [online]).

Nejpropracovanější nabídku nabízí televizní stanice CS mini, která nabízí české a slovenské filmy pro děti, jejíž věkové vymezení je od 3 do 12 let a svůj cíl zaměřují na vzdělávání dětí a také jejich kvalitní zábavu. Z nabídky seriálů bych uvedla, Pane, pojďte si hrát, Povídaní o pejskovi a kočičce, Mach a Šebestová, atd. CS mini se také věnuje vlastní tvorbě pro děti ve spolupráci s ostravským studiem Polar – Zpívej s námi (písničkový seriál), Paci,

Paci, Pacičky! (zábavně vzdělávací seriál) a také výuku angličtiny pro nejmenší děti BABY ENGLISH (CS mini, 2011 [online]).

3.3 Působení televize na dětského diváka

V kapitole věnované obecně médiím je zmiňována mediální gramotnost, v případě dětí předškolního věku, jsou především rodiče, kteří by měli přistupovat zodpovědně k výběru mediálního obsahu. Některé televizní stanice pomáhají rodičům orientovat se v široké nabídce, tím že jsou zacíleni pouze na jednu věkovou skupinu či mají svoji programovou nabídku rozčleněnou na pásma podle věku. Často již od raného věku děti ovládají televizi samostatně, tady i přes snahu televizních stanic hrozí riziko, že si dítě zvolí ze široké programové nabídky, to co není vhodné pro jeho věk. Tuto skutečnost by si dospělí měli uvědomovat a k televizní obrazovce přistupovat s tím, že oni jsou těmi, kdo dětem určuje, jak dlouho a na jaký typ pořadu se budou dívat.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání v září 2011 spustila kampaň na podporu mediální gramotnosti v České republice „Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost.“ Prezentovány byly tři reklamní spoty Půlnoc, Oslava, Metro, které zobrazovaly nevhodné chování, které bylo inspirováno sledováním nehodných televizních pořadů dětmi. Cílem je přimět rodiče k zamyšlení, jakým způsobem nechávají své děti konzumovat mediální obsah. (RRTV - Mediální kampaň, 2011 [online]).

V souvislosti s televizí se používá další pojem a tím je divácká gramotnost. Blažek uvádí jeho vymezení podle Patricie Greenfieldové. Jedná se schopnost dítěte porozumět sdělení v médiích. (Greenfieldová, cit. podle Blažek, 1995, s. 189).

Rogge (1994 cit. podle Blažek, 1995, s. 171) rozčlenil schopnosti porozumění televiznímu obsahu podle věkových kategorií. Zmínila bych dvě věková období, která jsou oblastí mého zájmu:

1. Děti ve věku 3 až 6 let – jejichž vnímání je zaměřeno na jednotlivé věci, scény, které ještě nedokážou propojit do jednoho souvislého celku, často míchají i vlastní zkušenosti. Pozornost v tomto věku je ještě krátkodobá, a často ji také odklání k jiné činnosti. Děti mají schopnost participace na ději, projevuje se poznámkami, výkřiky, gesty a fyziologickými projevy.

2. Děti ve věku 6 – 8 let – již se objevují pokusy o chronologické řazení děje. Dokáží již strhující děj zvládnout, pokud mají citové zázemí, dítě si nasadí obranné mechanismy, soucítění a vcítění. Dítě v tomto okamžiku nereaguje na své okolí, když je strženo nejvíce, dítě má zrychlený tep, potí se, má široce rozevřené oči a ústa, hraje si s rukama. K uvolnění napětí vyhledává pomoc ze strany dospělých nebo svoji pozornost obrací k dalším činnostem

S konkrétním vymezením pozitivních vlivů sledování televize jsem se v odborných publikacích nesetkala. Autoři se spíše zaměřují na její negativa, které představují především pro děti. Publikace, které se zabývají médií, uvádí funkce a účinky médií obecně, čili je může přisuzovat také televizi. Televize nám představuje zdroj informací, ale také zábavy, relaxace.

Často se setkáváme s pořady, kde je násilí a nahota i v dopoledních hodinách, kdy mohou být u televizních obrazovek zejména ty nejmenší děti. Je nutné položit si otázku, jakou formou je vhodnost jednotlivých pořadů volena?

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání vymezuje v zákonu č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání § 32 Základní povinnosti provozovatelů vysílání a provozovatelů převzatého vysílání odstavec g): „nezařazovat v době od 06.00 hodin do 22.00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých; tato povinnost se na provozovatele vysílání nevztahuje, je-li vysílání koncovému uživateli dostupné na základě písemné smlouvy uzavřené s osobou starší 18 let a je k němu poskytnuto technické opatření, které této osobě umožňuje omezit přístup k vysílání dětem a mladistvým“ (Zákon č. 231/2001 Sb., 2001[online]). V současné době ještě neexistuje klasifikace vhodnosti pořadů podle věkové kategorie diváků v České republice (RRTV – Děti a mladiství [online]).

Veškerá zodpovědnost při výběru pořadu by měla být na rodičích, případně učitelích prostřednictvím mediální výchovy. Rodiče by měli vyhledávat pořady, které jsou pro děti prospěšné a také je naučit, jak si správně vybírat z programové nabídky. (Říčan a Pithartová, 1995, s. 16).

Pokud rodiče přemýšlí o riziku, které dětem hrozí sledováním televizních obrazovky, napadnou je stejné možnosti, které uvádí Říčan a Pithartová (1995, s. 17 - 30). Jedná se

o násilí, pornografii, kýč, náhradní život, zkreslený a ochuzený obraz světa, zdravotní následky.

- 1. Násilí** – objevuje se již v pořadech pro nejmenší děti, ale v měkčí podobě, ale zůstává stejně škodlivé. Badatelé na kongresu ve Spojených státech uvedli, že děti bez rozdílu jejich pohlaví, věku, rasy, společenské vrstvy, inteligence mohou být ovlivněny sledováním násilných pořadů na obrazovce. Problém spočívá v tom, že děti se učí nápodobou a shlédnuté násilí, chtějí vyzkoušet v reálném prostředí, děti také mohou ztrácet soucit s druhými, mohou být kruté a destruktivní. U některých dětí násilí může vyvolávat strach, děti se stávají úzkostnými. Větší nebezpečí z hlediska násilí hrozí ještě u počítačových her, oproti televizi se zde dítě stává přímým účastníkem násilí, má v rukou osud svého hrdiny. Násilí se také vyskytuje v pohádkách, v biblických příbězích. Při výběru by rodič měl věnovat pozornost, jak je násilí zasazeno do příběhu, důležité je také, když dobro vítězí nad zlem. Záleží také na drastičnosti, jakou je pohádka vykreslena, také by rodiče měli věnovat pozornost při volbě pohádky, že ne všechny tradiční české pohádky jsou pro nejmenší děti vhodné, mnohdy jsou plné násilí. (Říčan a Pithartová, 1995, s. 17 – 22).
- 2. Pornografie** – v této oblasti je problém definovat, co je vhodné a co již ne pro dětského diváka. Samozřejmě nemám na mysli pornografii určenou dospělému jedinci, ale spíše nahotu a intimnosti, které se v současnosti objevují v každém filmu. Pozornost je nutné věnovat sexuálnímu zneužívání, kdy dospělý může dítěti pouštět filmy či nabízet tiskoviny s pornografickou tematikou (Říčan a Pithartová, 1995, s. 24 – 25).
- 3. Kýč** – představuje určitý druh lži, z idealizování života, světa, všechno je jako krásný sen, všichni budou šťastni. V dnešní konzumní společnosti je tento druh zábavy vyhledáván velmi často, představuje určitý únik z reality (Říčan a Pithartová, 1995, s. 25 – 26).
- 4. Náhradní život** – lidé s obrazovkou tráví stále více volného času, aktivní volný čas s rodinou, vyměnili za pasivní ve společnosti televize. Bere jim čas na jejich blízké, na klidné rozhovory s dětmi, partnerem, odvádí je od pracovních činností, školních povinností a také narušuje milostný život partnerů. Člověk tráví čas ve společnosti televizních přátel, kteří mají život šťastnějších, veselejší než jeho vlastní.

5. **Zkreslený a ochuzený obraz světa** – Tady je nebezpečí zejména pro malé děti, děti se skrze pohádky učí pochopit okolní svět. Dětem jsou předkládány moderní pohádky, které se často liší od skutečné reality, ale dítě neví, že je to smyšlené, vnímá to jako skutečný svět. Také reklama působí na dětskou mysl, usměvaví, spokojení lidé nabízejí výrobky, dítě má vidinu spokojenosti v nákupu těchto „ideálních“ věcí (Říčan a Pithartová, 1995, s. 30).
6. **Zdravotní následky** – trávení volného času před obrazovkou se podepisuje na zdraví člověka. Lidé se potýkají s problémy s páteří, zrakem, atd. Negativně také působí na nervový systém, narušuje klidný spánek. Podílí se také na rozvoji obezity, vlivem nedostatku pohybu a neustálého požívání (Říčan a Pithartová, 1995, s. 30).

Abychom se nestali otroky televize je nutné ze široké nabídky vybrat jen to, co je pro nás či naše nejbližší nejlepší. Říčan a Pithartová (1995, s. 42) uvádí, že děti by měly sledovat televizi maximálně 5 hodin týdně, dospělí zhruba deset, maximum je patnáct hodin. Rodiče by si měli uvědomit, jakými diváky jsou oni sami, protože těžko vychováme z dítěte správného televizního diváka, když sami trávíme většinu volného času před obrazovkou.

V souvislosti s médii bych chtěla také zmínit strach. Jistěže je strach přirozenou součástí života, která je určitým signálem před blížícím se nebezpečím, ale děti jsou často vystavovány strachu v médiích, často nechápou souvislosti, nerozumí událostem, které na ně promlouvají skrze obrazovku.

Strachu se věnuje ve své publikaci Rogge (1999, s. 16 – 17), poukazuje na skutečnost, že strach je přirozenou zkušeností života, která slouží k ochraně organismu, a je nutný k přežití. Zmiňuje také rozdíl mezi strachem a úzkostí. Strach je zaměřen na konkrétní objekt a v průběhu vývoje pomine, oproti tomu úzkost vyznačuje nejasnou mnohoznačností, dítě se cítí nejisté, ochromené, může mít pocit slabosti, nemohoucnosti, má obavy, že situaci nedokáže zvládnout. Úzkost negativně ovlivňuje celou osobnost.

Strach nás provází celý život, a jinak to není ani v období dětství. V raném dětství si dítě prožije různé formy strachu: strach ze ztráty fyzického kontaktu, z cizích lidí, z odloučení, ze zániku a ze smrti (Rogge, 1999, s. 23)

Vznik strachu se často přiklání k médiím. Děti sledují pohádky, čtou se jim knihy, kde se dítě seznamuje s novými bytostmi, příběhy a životními situacemi, poznávají kladné, ale

také záporné hrdiny a situace, které u dětí mohou vyvolávat strach. Spouštěcími mechanismy strachu v oblasti médií se zabýval Rogge (1999, s. 189), jsou jimi:

- Hlasitá hudba, zvuky, hlasy
- Zpravodajství o katastrofách, válkách
- Promítnuta vlastní zkušenost ze života (např. hádka, rozvod rodičů, trest)
- Bájní tvorové, imaginární symboly
- Identifikace a soucit s postavou
- Dítě nerozlišuje skutečnost a fantazii
- Smrt, bolest, zranění
- Nedostatečný pocit bezpečí při sledování televize
- Příběhy, které zatěžují dětskou psychiku, dítě ještě není dostatečně vyzrálé.

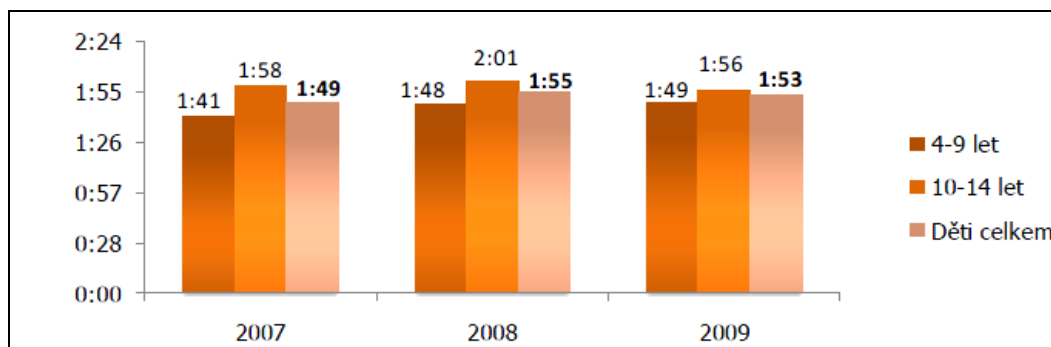
Dobrym řešením je sledování televize společně s dětmi. Často bývá v rodinách využívána televize jako určitý odkladač dětí, když je potřeba něco udělat, bohužel to není dobrým řešením, malé děti by se na televizi neměly dívat samy. Rodiče vidí, jak dítě reaguje na pohádku v televizi, pokud něčemu nerozumí, může mu to rodič vysvětlit. U starších dětí je také vhodné společné sledování televize, liší se pouze výběr pořadu. Otázkou stále zůstává, zda mohou děti sledovat zpravodajství. Jedná se o realitu každodenního života, ale často jsou používány drastické záběry, které nejsou vhodné pro děti. Jediným řešením je tento druh pořadu korigovat. (Říčan a Pithartová, 1995, s. 48 – 52).

3.4 Výzkumy v oblasti dětského diváctví

V současnosti se řada odborníků zaměřuje na problematiku dětského televizního diváctví, studie bychom mohli rozdělit zhruba do dvou oblastí. Některé monitorují užívání médií dětmi, v našem případě televize, druhou oblastí je zaměření na její negativní vlivy na dětského diváka.

Nejprve bych pozornost věnovala monitorování televizního diváctví. Výzkumy v oblasti médií provádí agentura Mediaresearch. Pro Asociaci televizních organizací vypracovala kvantitativní výzkum životního stylu dětí ve věku 4 – 14 let. Šetření ukázalo, že došlo ke zlepšení na straně rodičů, kteří věnují větší pozornost dětskému sledování televize

a užívání internetu, jak z hlediska časového, tak také obsahového. K dispozici jsou také data, která nám ukazují, kolik času tráví děti sledováním televize (viz. Obr. 2). Od roku 2007 došlo u dětí ve věkové skupině 4 – 9 let k nárůstu času, který tráví před televizní obrazovkou, u starších dětí došlo nejprve k nárůstu času, o rok později ale došlo k poklesu, což je připisováno preferenci počítače před sledováním televize dětmi. V průměru děti stráví s televizí 2 hodiny denně (Mediaresearch, 2010 [online]).

Obr. 2. Vývoj průměrně stráveného času s televizí u dětí

Problematikou dětského televizního diváctví se také zabývala Šedřová ve své publikaci *Děti a rodiče před televizí*. Pozornost věnovala rodinám s předškolními dětmi a cílem její studie bylo podhalit skutečnost, jakým způsobem rodiče učí své děti sledovat televizi (Šedřová, 2007, s. 10).

Rodiče mají velký vliv při utváření vztahu k jednotlivým médiím, což už bylo zdůrazňováno několikrát, ale často je tato skutečnost opomíjena samotnými rodiči, kteří si neuvědomují vlastní moc. Výzkumy nám ukazují, že předškolní děti tráví před televizní obrazovkou stále více času, mnohdy rodiče nemají přehled jak dlouho a na jaké pořady se jejich děti dívají, tato závažná skutečnost jim byla prezentována prostřednictvím kampaně „Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost“. Následně byl proveden výzkum, který přinesl zjištění o užitečnosti kampaně. Zaměřili se na oslovení respondentů kampaní, její účinnost a její cíle (zaměření). 80% respondentů zaznamenalo tuto kampaň, nejčastěji prostřednictvím televize. Rodiče tuto kampaň považují za účinnou a užitečnou (94%). Ve výzkumu se také zaměřili na skutečnost, jak mediální kampaň ovlivnila rodiče. Nejčastěji rodiče uvádí, že o problému přemýšlí (53%), 45% rodičů uvádí, že s dětmi více komunikují ohledně výběru pořadů, nebo si promluvili s dětmi o zmíněné kampani, v 35% rodiče více omezují

sledování televize dětmi (výběrem pořadu, časem, atd.). U 36% respondentů nedošlo zatím k žádnému ovlivnění (RRTV – Efektivita kampaně, 2011 [online]).

Další část výzkumných studií se zabývá negativními vlivy televize na děti. Souvislosti mezi sledováním televize a agresivitou dětí se zabýval ve své výzkumné studii Suchý. Poukazuje na výsledky předchozích výzkumů, v roce 1998 strávily děti před televizní obrazovkou 3,5 hodiny a v roce 2003 to již bylo 3,75 hodiny, čili dochází k nárůstu času, který děti tráví před televizní obrazovkou. Zmiňuje také závažnou skutečnost, kterou odhalila studie, že každé čtyři minuty se na televizní obrazovce objeví násilná scéna a vůbec není rozhodující, který televizní kanál sledujeme. Suchý uvádí, že dítě se v první řadě učí agresivnímu chování v rodině, společnosti a až poté vlivem masmédií. Sledování násilí v médiích má vliv na dětského diváka, ale vždy se jedná o určitou souvislost s dalšími vlivy a problémy (riziková skupina dětských diváků mladších 12 let, děti sledující televizi více než 3 a více hodin denně, preferující akční, násilné, hororové filmy). Vedle nápodoby agresivního chování se mohou projevat v další řadě efektů, nedostatečné sociální přizpůsobivosti, nedůvěřivosti, negativní vliv na školní prospěch, poruchy spánku, emoční labilita, nárůst úzkostnosti, atd. (Suchý, 2007, 130 – 134).

Negativními vlivy televizního diváctví na tělesné zdraví se zabývali odborníci v USA. Do výzkumu bylo zapojeno 546 dětí mezi 4 až 17 lety. Výsledky studie přinesly zjištění, že existuje souvislost mezi počtem strávených hodin před televizní obrazovkou a vysokým krevním tlakem, u dětí trpících obezitou. Problémy se týkaly dětí, které se dívaly na televizi více než 4 hodiny denně, u nichž byly problémy s krevním tlakem třikrát častěji než u dětí, které sledují televizi jen dvě hodiny denně. Zdůrazňují také další rizika, která mají souvislost s vysokým krevním tlakem, jsou jimi větší riziko srdečních onemocnění a cukrovka (Ryšánková, 2008 [online]).

4 DÍTĚ A KNIHA

Kniha člověka provází již od rané historie, nejprve patřila do rukou vzdělaných učenců a později se stala nedílnou součástí každého člověka. Nástupem dalších médií se její samozřejmost z lidského života vytrácí. Co nám přináší a proč je pro člověka a především dítě kniha důležitá se dozvíme v této kapitole.

Knihy dítě provází od nejútlejšího věku, nejprve si listuje a prohlíží obrázky, později již dokáže obrázky poznat, pojmenovat jednotlivé činnosti, poté již pozná písmena a naučí se číst. V rodinách s předškolními dětmi je nutné knihy předčítat, jelikož děti ještě neumí číst. Matějček (2005, s. 159 – 160) vymezil důvody proč číst knihy:

1. Knížka k dítěti mluví, vypráví konkrétní příběh
2. Dítě vnímá příběh v bezpečném prostředí, v klidu, pohodě, v prostředí určité intimity.
3. Důležitý je správný výběr knihy, nevolíme před spaním žádné strašidelné příběhy, spíše se zaměřit na pohádky s dobrým koncem, plné pozitivních hrdinů.
4. Přínos má také literární forma četby, dítě si prohlubuje slovní zásobu, učí se intonaci.
5. Předčítání má vliv na budování dobrých návyků dítěte, protože získané návyky si dítě přenáší i do dospělosti, čili když je dítě zvyklé číst od dětství, nejspíš bude číst i v dospělosti.

4.1 Seznámení s dětskou knihou

Literatura pro děti a mládež (LPDM), bývá také označována jako dětská literatura. V minulosti byly také používány pojmy: dětské spisy, dětské čtení, dětské písemnictví. V současnosti se také ve spojení s výzkumnou činností užívá pojem dětská četba. (Čeňková et al., 2006, s. 11).

LPDM je určena čtenářům ve věkovém vymezení od 3 do 16 let. (Čeňková et al., 2006, s. 12). Podrobnější členění dětského čtenářství uvádí Toman, který vymezuje předčtenářskou a čtenářskou etapu (Toman, 1992, 1999 cit. podle Homolová, 2009, s. 12):

- Předčtenářská etapa – předškolní věk – mladší (do 3 let) a starší (3 – 6 let).

- Čtenářská etapa – školní věk
 - mladší školní věk (prepubescence) – 1. fáze (6 – 8 let), 2. fáze (9 – 10 let).
 - starší školní věk (pubescence) - 1. fáze (11 – 12 let), 2. fáze (13 – 15 let).

Jiný pohled na dětské čtenářství má Havlínová, která vymezuje tři období vývoje dětské četby (Havlínová, 1987, cit. podle Homolová, 2009, s. 12):

1. Dítěti se přečítá, protože samo ještě neumí číst.
2. Dítě již číst umí a může si číst samo.
3. Dítě je již čtenářem a hledá si svoji další cestu.

Do oblasti našeho zájmu můžeme vymezit děti, které spadají do předčtenářského období, tedy děti předškolního věku, ve věkovém rozmezí 3 – 6 let. Dle vymezení Havlínové, tyto děti spadají do skupiny dětí, které ještě neumí samy číst a je nutné jim předčítat. Děti předškolního věku se s knihou nejčastěji poprvé setkávají v rodině. V případech, kdy rodinné prostředí není pro děti podnětné a rodinou není četba vyhledávána, se mohou děti setkat s knihou v mateřské škole.

Období předškolního věku je velmi důležité pro budování aktivního vztahu k literatuře. Četba dětem poskytuje uspokojení, prostřednictvím knih děti hledají odpovědi na své otázky, knihy jsou pro ně příkladem. Dětství je charakteristické velkou fantazií, kterou dítě využívá při hrách, ale také v příbězích. V počátku dětské četby je nutné vybírat témata, činnosti a věci, které jsou dětem blízké (lidské vlastnosti, různé hry, běhání, skákání). (Homolová, 2009, s 16 – 17).

Předškolní dítě se také setkává s literaturou v mateřské škole. Děti se seznamují prostřednictvím četby, hry, recitace, dramatizace, a pomocí výtvarného projevu se snaží zachytit získané poznatky z četby. Poznávají základní postavy a typy literatury určené pro nejmenší děti, setkávají se prostřednictvím knih s řadou autorů a ilustrátorů publikací. (Homolová, 2009, s. 56).

Literární výchova v mateřské škole je ukotvena v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Jedná se o vzdělávací oblast Dítě a jeho psychika, která je tvořena podoblastí jazyk a řeč. Konkrétně uvádím dílčí vzdělávací cíle, z nichž vychází pedagogové a očekávané výstupy, které prezentují znalosti, dovednosti, které děti získají.

„Dílčí vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje)

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (vyslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)
- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu
- osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)

Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)

- porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj a zopakovat jej ve správných větách),
- naučit se z paměti krátké texty (reprodukovat říkanky, písničky, pohádky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.),
- sledovat a vyprávět příběh, pohádku,
- utvořit jednoduchý rým
- popsat situaci (skutečnou, podle obrázku),
- chápat slovní vtip a humor,
- projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2006 [online]).

Z předložených očekávaných výstupů jsem zvolila ty, jež se dotýkají přímo literární výchovy.

4.2 Pohled do historie dětské knihy

Ve srovnání s jinými typy dnešních médií, kniha nepřestává být klasické masové médium, jelikož není zastoupena tak početným publikem. S rozvojem technologií a jejich dostupností se stávají nová média běžnou součástí domácností a tím se také zvyšuje počet jejich uživatelů. Ale z pohledu historie, představovaly knihy a nejrůznější tiskoviny první média, které se začaly šířit pro větší množství publika.

K tomuto přispěl především vynález knihtisku, o který se zasloužil Johannes Gutenberg kolem roku 1450. Jednalo se o upravený vinařský lis s vyměnitelnými pohyblivými litera-

mi. Již před Gutenbergem se objevovaly pokusy o tisk v Číně a Japonsku, ale až Gutenbergovi se podařilo vytvářet mechanicky identické texty a ty šířit mezi širší publikum (Jiráková a Köpplová, 2009, s. 75).

Veškerá nabídka tiskovin byla určena především dospělému publiku, dětem byly předkládány biblické příběhy, první intencionální dílo určené dětem představuje ilustrovaná encyklopedie *Orbis sensualium pictus* od Jana Amose Komenského vydaná roku 1658. Hlavní četbu pro děti a mládež tvořily didaktické texty pro elementární vzdělání a mravní a náboženskou výchovu (Čenková et al., 2006, s. 13).

V období osvícenství se koncem 18. století objevují různé žánry literatury, byla to obrázková kniha, antologie písní, bajek, mravní vyprávění, divadlo pro děti, dobrodružná a historická próza, cestopis, naučné knihy, časopisy a rádce pro mládež. Mnoho děl bylo převyprávěných z období antiky, mezi nejznámější patří Homérova *Ilias* a *Odyssea*, *Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha* od Cervantese, či *Gulliverovy cesty* Jonathana Swifta a velmi oblíbeného *Robinsona Crusoea* od Daniela Defoa. Tvorba vznikající v období romantismu kladla důraz na fantazii, klasickými útvary té doby byly říkadla, básně, písně, pohádky, pověsti a legendy. V 19. století vychází dílo Karla Jaromíra Erbena *Věk dětský* v prostonárodních českých písních a říkadlech. K většímu rozvoji literatury pro děti a mládež dochází v období Marie Terezie a Josefa II, především zřízení povinné školní docházky mělo vliv na rozvoj dětské četby. Vznikaly různé gramatiky, čítanky, abecedáře, slabikáře, katechismy, životopisy či cestopisy a mravní spisy. Mezi autory věnující se dětské literatuře na přelomu 19. a 20. století, můžeme např. zařadit Františka Ladislava Čelakovského, Karla Hynka Máchy, Karla Jaromíra Erbena, Boženu Němcovou, Jana Nerudu, atd. V první polovině 20. století je literatura ovlivňována změnami ve společenském a politickém životě. Do dětské literatury proniká utilitární a pozitivistický duch (vliv skautingu) a levicové ideje, což se odráží v nárůstu sociálně orientované tvorby, především prózy. V období okupace (1939 – 1945) se autoři opět navrací k minulosti a k dětství. Vznikají Bible, kroniky, legendy, lidové pohádky, vlastenecky zaměřené prózy s dětským hrdinou a životopisné romány. Do dětské literatury začaly pronikat tabuizovaná či ideově nevhodná témata jakými jsou smrt, stáří, handicap, ekologie, politika, drogová závislost a další. V současné době vznikají nové varianty žánrů křížením témat klasických žánrů s výtvarným a filmovým uměním a působením novodobých médií (Čenková et al., 2006, s. 13 – 17).

4.3 Typy a žánry dětské literatury

Literatura pro děti a mládež čerpala inspiraci ze tří zdrojů, které jsou spojeny s jejím vznikem:

- **Žánry určené dětem a mládeži** (různé typy říkadél, próza s dětským hrdinou, autorská pohádka pro mladší děti, hrané a loutkové drama, obrázková kniha).
- **Žánry čerpající ze starověké a folklorní literatury** (literární adaptace – mýtus, epos, bajka, pohádka, pověst).
- **Univerzální žánry literatury pro děti a mládež a literatury pro dospělé** – podmíněno školní docházkou, čtenářskou gramotností a sociálním postavením dětí a mládeže ve společnosti. Př. dobrodružná, vědeckofantastická, historická, próza (detektivní, s dívčí hrdinkou), poezie, komiks, fantasy literatura a literatura faktu). (Čeňková et al., 2006, s. 17).

Rozčleněním literatury pro děti předškolního věku se věnovala ve své publikaci Homolová (2009, s. 19). Dělí je do několika typů:

- Obrázkové publikace bez textu (knížky – hračky, leporela).
- Publikace určené ke stimulaci estetických či jiných dovedností (omalovánky, vystřihovánky).
- Obrázkové publikace, ale již obsahují doplněk v podobě krátkého textu (příběhová leporela).
- Obraz a text je vyvážený rovnoměrně (knihy veršů, vyprávění ze života dětí, pohádky).
- Naučné publikace (uměleckonaučný charakter je u všech zmíněných typů literatury pro děti předškolního věku).

Nabídka knih určená pro děti předškolního věku je bohatá. Dítě se seznamuje s knihami postupně od nejjednodušších, které jsou pouze obrázkové, přechází ke knihám obohaceným textem, až po knihy, kde hlavní slovo má psaný text a výtvarná stránka je pouze doplňkem. Předškolní děti jsou velmi kreativní a rády tvoří. Nabídka různých omalovánek a vystřihovánek je pro jejich kreativitu velmi důležitá.

Větší pozornost budu věnovat jednotlivým žánrům dětské literatury. Řadíme mezi ně poezii, pohádky, prózu pro děti a mládež, mýty, pověsti a komiksy.

4.3.1 Poezie

Poezie představuje literární druh, který je typický svým uspořádáním textů do veršů. Často bývá uváděna jako protiklad k próze. V raném věku se veršovaný text spojuje společně se zvukem a rytmem. (Čeňková et al., 2006, s. 49).

Rytmus, zde působí jako mimojazykový sdělovací prostředek, který se podílí na rozvoji dětské řeči. Pozitivem říkadela je také aktivní zapojení dětí. Velmi významné místo v dětské poezii zaujímá Josef Václav Sládek (1845 – 1912), svoji pozornost obrací na dítě, v jeho tvorbě se objevuje prostředí venkovského života, přírody, náboženské motivy. Sbírkou určené dětem jsou Zlatý máj, Skřivánčí písně a Zvony a zvonky. Dalším autorem věnující se dětské poezii byl Josef Kožíšek (1861 – 1933), z jehož tvorby je nejznámější veršovaná povídka „Polámal se mraveneček“. Velmi plodným autorem byl František Hrubín (1901 – 1971), jehož tvorba zasahuje dvacet pět let, což se také odráží v její různorodosti. Svě dílo rozčlenil podle svého zaměření. Básně zaměřené didakticky (Měsíc, Říkejte si abecedu), díla vzniklé na základě výtvarných podnětů (podle Lady, Mánesa, atd.), díla založená na vztahu k dětství (Říkejte si se mnou), díla s epickým dějem (Kuřátko a obilí, Špalíček pohádek), a lyrická díla (Až do konce lásky). Na Františka Hrubína navazoval Jan Čárek. Výjimečné místo v dětské poezii zaujímá také Jaroslav Seifert (1901 -1986), jeho díla byla typická zpěvností a spontánností. Nechával se také inspirovat obrazy Lady a Alše. Dětská poezie v 60. letech 20. století je typická svou nonsensovou obrazovostí. V 80. letech byl významnou osobností Jiří Žáček, který dokázal zasáhnout širší okruh čtenářů (Čeňková et al., 2006, s. 53 - 74).

4.3.2 Pohádky

Pohádka představuje text, který vzniká na základě vyprávění, které se obohacuje o bájně představy lidí, životní pravdu a touhu o naplnění dobra. Můžeme rozdělit pohádky na lidové a folklórní. Lidovými pohádkami se zabývali bratři Grimmové a Božena Němcová, kteří sbírali materiály, třídili a upravovali je. U lidové (folklórní) pohádky je původní autor neznámý. Karel Čapek a Jan Werich čerpali z lidových pohádek pouze inspiraci a vytvářeli vlastní autorské (umělé, moderní) pohádky. (Čeňková et al., 2006, s. 107 – 108).

U pohádek rozlišujeme dva typy adaptací (Červenka, 1970; Šmahelová, 1989 cit. podle Čeňková et al., 2006, s. 113):

1. Klasická adaptace lidových pohádek – upravuje pohádky, které jsou reprodukovány v ústním podání. Představiteli jsou bratři Grimmové, K. J. Erben, B. M. Kulda, J. Š. Baar, J. F. Hruška, J. Š. Kubín, J. Horák, O. Sirovátka.
2. Autorská adaptace lidových pohádek - vymezením zde již spadají pohádky, když úprava pohádky převyšuje nad folklorní převahou. Představiteli jsou B. Němcová, V. Říha, V. Martínek, F. Hrubín, J. Spilka, K. Dvořáček, F. Lazecký, J. Jecha, J. Drda.

Významným sběratelem a vydavatelem folkloru byl Karel Jaromír Erben (1811 – 1870), pohádky stylizoval ze dvou nebo více jejich variant. Mezi jeho nejznámější pohádky patří Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Pták Ohnivák a liška Ryška, Zlatovláska a Tři zlaté vlasy děda Vševěda. Erben zpracovával pohádky formou klasické adaptace. Oproti tomu Božena Němcová (1820 – 1862) využívala způsob autorské adaptace, mezi její díla můžeme zařadit Národní báchorky a pověsti, v 50. letech vyšly Slovenské pohádky a pověsti, a České báchorky (Čeňková et al., 2006, s. 115 -117).

Nejvýznamnějším autorem autorské pohádky, kterou můžeme definovat jako umělý příběh s pohádkovými rysy a prvky kouzel, je Hanse Christian Andersen (1805 – 1875). Napsal 156 pohádek, mezi jeho nejznámější patří Císařovy nové šaty, Cínový vojáček, Malá mořská víla, Ošklivé káčátko a další. Andersen se inspiroval vlastními zážitky, sledoval sociální a společenské problémy, a také zachycoval lidské nectnosti. Své pohádky a příběhy zasazoval do běžného prostředí a života obyčejných lidí. Jeho příběhy nekončí vždy happy endem. Vedle Andersena se problémy běžného života zabýval v pohádkách také Oscar Wilde. Zmínila bych i další autory a jejich díla, která si získala dětskou pozornost. Světově proslulá je postavička Medvídka Pú, jehož autorem je Alexandr Alan Milne, od Lewise Carrolla Alenka v kraji divů a také Pinocchiova dobrodružství od Carla Collodi. Dále do autorské pohádky můžeme zařadit některá díla (Pipi dlouhá punčocha, Karkulín ze střechy) od švédské autorky Astrid Lingrenové. Z novodobějších děl jsou oblíbené pohádkové příběhy Harryho Pottera od Joanne Kathleen Rowlingové (Čeňková et al., 2006, s. 130 – 135).

Zakladatelkou české autorské pohádky je Eliška Krásnohorská, zpracovávala folklorní motivy a také psala vlastní pohádky. Za klasiku české dětské literatury jsou považováni Broučci od Jana Karafiáta. Mezi autory, kteří své pohádkové texty doplňovali obrázky, bych uvedla Josefa Čapka s oblíbeným dílem pro menší děti – Povídání o pejskovi a kočičce a Josefa Ladu, který byl charakteristický obrácením motivu známých pohádek. Mezi jeho díla patří Pohádky naruby a Nezbedné pohádky. Spojení textu s obrazem bylo také u Ondřeje Sekory a jeho příběhů Ferda Mravenec a Trampoty brouka Pytlíka. Velký odraz na dětské literatuře také zachoval František Hrubín, když pomineme jeho poezii, tak i v pohádkách zanechal své stopy. Hrubín přeložil a upravil pohádky různých autorů, jeho dílo Špalíček pohádek, je tvořen německými a francouzskými, ale také jeho vlastními pohádkami. Jeho pohádky určené dětem byly oprostěny od krutosti a jejich formu zjednodušil pro dětského čtenáře. Dalším autorem píšícím pro děti byl Jan Werich a jeho soubor Fimfárum. Větší množství pohádek je možné nalézt také u Václava Čtvrťka, za zmínku stojí pohádky o Rumcajsovi, O Česílkovi, Šejtročkovi a jednom známém loupežníkovi, z pohádek pro nejmenší děti bych uvedla Pohádky z pařezové chaloupky. Dalšími autory autorské pohádky jsou Ludvík Aškenázy, Miloš Macourek, Ota Hofman, Hermína Franková, Eduard Petiška, atd. (Čeňková et al., 2006, s. 136 – 145)

4.3.3 Próza pro děti a mládež

Próza je spojována s výchovnou funkcí a vzdělávacími cíli, které se v průběhu století proměnili. Z počátku se jednalo pouze o náboženskou literaturu, později také o romány, eposy, antickou mytologii, poté knížky lidového čtení. Pojem próza je příliš obecný, lépe je používat názvy žánrů – román, novela, povídka s dětským hrdinou. (Čeňková, s. 23 – 24).

Nabídka prózy pro děti a mládež je bohatá, ale jedná se především o díla určené dětem školou povinným a mládeži. Do období předškolního věku bych zařadila kratší prózy, které jsou určené pro začínající čtenáře. Jedná se o díla Bohumila Říhy (Honzíkova cesta), Eduarda Petišky, apod. (Čeňková et al., 2006, s. 40).

4.3.4 Mýty

Mýtus podle Čeňkové (et al., 2006, s. 88) můžeme definovat jako zprostředkovaný univerzální výklad světa. Vypráví o stvoření světa a nastolení určitého řádu ve světě.

Mýtické příběhy se nejčastěji věnují biblickým příběhům a tématům řecko-římské antiky. Mýtus svým složením představuje složitý žánr pro děti předškolního věku, spíše bych ho směřovala dětem školního věku a mládeži.

Konkrétní dílo, které je uzpůsobeno dětskému čtenáři představují Staré řecké báje a pověsti od Eduarda Petišky, autor se snažil oprostit příběhy od násilí a nabídnout je ve srozumitelné formě, také se snažil o dobrý konec v příběhu. Daným zpracováním se vytrácí znaky mýtu a vyznívá spíše jako pohádka (Čeňková, et al. 2006, s. 89).

4.3.5 Pověsti

Pověsti můžeme vymezit jako epický útvar lidové slovesnosti, u nichž se prolíná realita s fantazií. Pověsti jsou tříděny podle tématu, jímž se zabývají, např. pověsti historické, mýtické, místní, pověrečné, zbojnické, atd. (Čeňková et al., 2006, s. 99 – 100). Pro děti předškolního věku je žánr pověstí velmi složitý. Jejich zájem by mohly vzbudit pověsti zaměřující se na nějaké jejich blízké místo, nebo u pověrečných pověstí nadpřirozené bytosti (has-trman, bílá paní), nebo také zbojnické pověsti, kde dětem bude imponovat odvážný hrdina, což může být atraktivní zejména pro chlapce.

4.3.6 Komiks

Velkou oblibu si mezi dětmi získává komiks – obrázkový kreslený seriál. Komiks spojuje tři oblasti umění, výtvarné (obrázky), literární (text) a filmové (fáze pohybu v jednotlivých obrazech). Pro dětské čtenáře jsou určeny humorné komiksy, můžeme zde zařadit veselé příběhy o zvířatech (Tom a Jerry, Garfield, Čtyřlístek, Mickey Mouse, Kačer Donald, atd.). Vlivem konkurence jednotlivých periodik, které vydávají komiksově příběhy, dochází k jejich nárůstu, vznikají noví hrdinové a jejich příběhy. Neznámější zvířecí komiksovou postavičkou je Ferda Mravenec Ondřeje Sekory, u mládeže si velkou oblibu získaly Rychlé Šípy od Jaroslava Foglara a Jana Fishera. Od padesátých let vycházela celá řada komiksů v časopisech Pionýr, ABC, Mateřídouška. Později také vznikaly samostatné sešity věnované komiksům, např. Čtyřlístek (Čeňková et al., 2006, s. 149 – 154).

4.4 Projekt Celé Česko čte dětem

V posledních letech vzniká řada projektů na podporu čtenářské gramotnosti a předčtenářské dovednosti u dětí. Větší pozornost je věnována dětem školou povinným, předškolní věk

je bohužel trochu opomíjen, i když tento věk je velmi důležitý k vytvoření správného vztahu dítěte ke knize.

Přínosem četby a její propagací se zabývá, osvětová a mediální kampaň „Celé Česko čte dětem.“ Oslovuje děti všech věkových kategorií, ale také jejich rodiče, kteří jsou především v období předškolního věku těmi, kteří dítě s knihou seznamují a dětem předčítají. Úkolem této kampaně je dětem nabídnout kvalitní hodnotnou literaturu, ale také se snaží o vybudování pevných vztahů v rodině prostřednictvím předčítání. Jejich podtitul „Čteme dětem 20 minut denně“ nabádá rodiče, aby si vymezili pro dítě čas a věnovali se mu. Kampaň „Celé Česko čte dětem“ je realizována stejnojmennou neziskovou organizací, kterou založila Eva Kartušáková. Hlavní myšlenky pozitivního vlivu předčítání na emoční zdraví dítěte pochází z knihy „The Read-Aloud Handbook“ (Učebnice předčítání) od amerického autora Jima Trelease. (Celé Česko čte dětem – O nás [online]).

Velkou předností této kampaně je, že dokáže oslovit široký okruh lidí, protože prostupuje až do našich domácností skrze média, nebo nás oslovuje prostřednictvím institucí, které se na této kampani podílejí. Právě mnoho jiných projektů ztrácí svoji smysluplnost, tím že nedokáže oslovit cílovou skupinu.

Jak jsem již zmínila, nezisková organizace „Celé Česko čte dětem“ spolupracuje i s dalšími institucemi (knihovnami, mateřskými a základními školami, středisky volného času, nemocnicemi, atd.), prostřednictvím nichž se děti seznamují s četbou a rodičům jsou zprostředkovávány informace. Jednotlivé instituce také pořádají různé programy na podporu čtenářství, např. známé osobnosti předčítají dětem. Další záslužnou aktivitou je také předčítání dětem v nemocnicích, kde dobrovolníci z řad studentů dětem zpříjemňují pobyt. Nezisková organizace se také podílí společně s nakladatelstvími na vybavování dětských knihovniček v nemocnicích nebo ordinacích dětských lékařů. Součástí kampaně je také projekt „Moje první kniha“, kde se v současné době zapojuje 18 měst či obcí a v rámci Vítání občánků předávají rodičům balíček s vybranou knihou. (Celé Česko čte dětem – Naše aktivity [online]).

Pokles počtu čtenářů je přisuzován ke vzniku dalších médií, jako jsou televize, rozhlas, počítače a mnoha dalším. Děti, ale také rodiče volí častěji jednodušší alternativu, u televize stačí zapnout knoflík a pasivně se dívat, jistě televize nepřináší sebou jen samá negativa, jde jen o správnou volbu programu a časového rozpětí. Často rodiče více preferují moderní

média před knihou, protože nevědí, čím je pro jejich dítě přínosná kniha. Organizace „Celé Česko čte dětem“ prezentuje na svých internetových stránkách výčet jednotlivých pozitiv dětského čtenářství.

Pozitiva pravidelného čtení dětem (Celé Česko čte dětem – Proč číst dětem [online]):

- Uspokojuje emoční potřeby dítěte.
- Přispívá k utváření pevného vztahu mezi rodičem a dítětem.
- Pozitivní vliv na psychický rozvoj dítěte.
- Rozvíjí jazyk, slovní zásobu, schopnost lepšího vyjadřování.
- Vliv na utváření čtecích a písemných návyků.
- Učí se samostatnému logickému a kritickému myšlení.
- Podílí se na rozvoji představivosti.
- Dítě se zklidňuje, zlepšuje se soustředění.
- Trénuje si paměť.
- Získává všeobecné znalosti, ulehčuje učení a dosahování školních úspěchů.
- Dítě se učí hodnotám, učí se rozlišovat dobro a zlo.
- Způsobem zábavy, únikem z nudy, neúspěchů a problémů.
- Dítě si rozvíjí smysl pro humor.
- Zabraňuje vzniku závislosti na televizi a počítači.
- Chrání dítě před hrozbami ze strany masové kultury.
- Prevence patologických jevů.

4.5 Výzkumy v oblasti dětské četby

Výzkumy týkající se čtení u dětí, můžeme rozdělit do dvou oblastí, jednak se jedná o ty, jež se zabývají čtenářskou gramotností a další týkající se rodiny a médií (vybavenost jednotlivými médii, a jejich využívání). Výzkumy zabývající se čtenářskou gramotností se týkají dětí a mládeže školou povinných. Přesto, že toto věkové vymezení již není oblastí mého zájmu, může nám to odkrýt spoustu důležitých informací.

V roce 2009 proběhl mezinárodní výzkum PISA 2009 – Umíme ještě číst?. V testu čtenářské gramotnosti dosáhli žáci (rok narození 1993) českých škol jen podprůměrné výsledky, mezi zeměmi OECD (34 zemí) se umístili v tabulce na 27. místě. Od roku 2000, kdy byl prováděn první výzkum, došlo k významnému zhoršení výsledků. Navýšil se počet žáků, u kterých byla odhalena nedostatečná úroveň čtenářských kompetencí, což se může dále odrážet v možnostech uplatnění v dalším životě. Od prvního výzkumu do roku 2009 se zmenšil počet žáků, kteří čtou pro radost, u žáků v České republice byly změny největší ze všech zemí OECD. Nejhuře ve čtenářské gramotnosti dopadli žáci z Moravskoslezského a Karlovarského kraje, oproti tomu nejlépe dopadli žáci z Prahy. (Palečková, Tomášek a Basl, 2010 [online]).

Výzkum čtenářské gramotnosti prováděla také společnost Scio. Výzkum nebyl určen pro celou populaci, ale byl vybrán užší výběr škol, kde bylo provedeno srovnání jednotlivců, tříd, škol a demografických skupin. Celkem se projektu PRO23 zúčastnilo 14 259 žáků středních škol. Zjištěná data ukázala, že čtení knih více baví dívky, než chlapce, z různých typů škol je četba knih preferována žáky gymnázií, rozdíl je také v jednotlivých obcích, kde se školy nacházejí, nejméně jsou oblíbené knihy u dětí v obcích s méně než 5 000 obyvateli. Za ztrátu času považují četbu častěji chlapci než dívky. Další získaná data ukazují, jak žáci často čtou knihy. Jen velmi malá část žáků středních škol čte knihy každý den, u chlapců se dokonce prokázalo, že polovina z nich nečte, ani jednou týdně, nejvíce času četbou stráví žáci z gymnázií. Chlapci více vynikají v analytickém čtení, oproti tomu dívky v čtení globálním (intuitivním). (Analýza výsledků testu čtenářské gramotnosti, 2012 [online]).

Další výzkum zaměřený na čtení a čtenáře provedl Trávníček (2011, s. 47 – 49), jedná se kvantitativní výzkum a jeho výzkumný vzorek tvořilo 1550 osob z celé populace nad 15 let. Na rozdíl od organizace Scio je tento výzkum vztažený na celou českou populaci. Získaná data ukazují, že 79% obyvatel České republiky přečte za rok alespoň jednu knihu, ve srovnání s rokem 2007 (83%), kdy byl prováděn předchozí výzkum, došlo k poklesu. Průměrně lidé přečtou 17,3 knih, oproti předchozímu výzkumu, kdy tento počet byl 16,1. K nárůstu došlo vlivem skupiny častých čtenářů, kteří přečtou za rok více než 13 knih a tvoří 29,4% z celkové čtenářské populace. Zajímavým zjištěním byl také poměr času strávený s jednotlivými médii. V průměru se denně věnujeme 38 minut četbě knih (ve srovnání s rokem 2007 došlo k poklesu ze 41 minut), četbě novin a časopisů se věnu-

jeme 28 minut, sledování televize 113 minut, poslechu rozhlasu 106 minut, sledování videa/DVD se věnujeme 51 minut, poslouchání zvukových médií 61 minut a používání internetu 92 minut. 46% populace zakoupilo minimálně jednu knihu za rok, nejčastějším místem k nákupu knih bylo zvoleno knihkupectví a to v 89%. Z dotázaných čtenářů 38% uvedlo, že navštívilo alespoň jednou za rok knihovnu, nejčastěji je využívána knihovna věkovou skupinou 15 – 24 let a to 59% čtenářů. Výzkum se zaměřovat dále na beletrickou literaturu, což nám umožnilo nahlédnout, proč čtenáři tyto knihy vyhledávají. Nejčastějším důvodem byla uváděna relaxace (35%), dále obohacení vnitřního života (31%) a 15% čtenářů uvedlo knihy jako zdroj informací.

Výzkumy v mediální oblasti se zabývá agentura Mediaresearch. Zmínila bych dva výzkumy, které vypracovala pro Asociaci televizních organizací. Jedná se o výzkum životního stylu dětí (LSS Děti) ve věkovém rozmezí mezi 4 – 14 lety. Výzkum probíhal od počátku roku 2009 až do druhého měsíce roku 2010 a zúčastnilo se ho 731 dětí. Tisková zpráva „Rodiče více hlídají čas svých dětí trávený u televize a internetu“ nám umožňuje nahlédnout na podíl jednotlivých médií v trávení volného času dětí. Konkrétně se zaměřím na věkovou kategorii dětí mezi čtvrtým a šestým rokem. Nejvíce času děti tráví před obrazovkou televize (53%), následuje sledování videa/DVD (i přes počítač), to je využíváno v 23%, dále se děti věnují četbě/prohlížení knih (10%). Stejnou pozornost věnují děti v předškolním věku poslechu rádia, poslechu hudby a internetu (4%), nejmenší pozornost věnují četbě/prohlížení časopisů. Ve srovnání s jinými věkovými skupinami, nejmenší děti tráví nejvíce času sledováním televize i sledováním videa/DVD, s přibývajícím věkem děti spíše preferují internet. U četby je tomu naopak, s přibývajícím věkem čas strávený s knihou klesá ve prospěch jiných médií. (Mediaresearch, 2010 [online]).

Výzkum LSS Děti se také zabýval mediální vybaveností dětských pokojů, která má významný vliv, na využívání jednotlivých médií dětmi. Zaměřím se na věkovou kategorii dětí od čtyř do šesti let. V této věkové kategorii má ve svém pokoji 84% dětí knihovnu vybavenou minimálně 10 knihami (ne učebnicemi), přehrávač CD 39% dětí, rádio (i v rámci věže apod.) 38%, televizi 36% dětí, videopřehrávač nebo DVD (včetně DVD v počítači) má 27%, počítač s připojením na internet má v dětském pokoji 19%, dále 15% dětí má k dispozici v dětském pokoji MP3, MP4, iPod, 11% dětí vlastní mobilní telefon, 10% walkmana, discmana nebo herní konzoli (např. Nintendo) a 5% dětí má v pokoji vlastní počítač bez připojení na internet. Výzkum dále odhaluje skutečnost, že s přibývajícím vě-

kem je vzrůstající trend jednotlivých médií v dětském pokoji (Mediareserch, 2011[online]).

Česká školní inspekce prováděla šetření ve vybraných mateřských školách na rozvoj předčtenářských dovedností dětí. Jednotlivé dílčí cíle jsou ukotveny v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, které již zmiňuji výše. Mezi nejdůležitější faktory, které se podílí na správném rozvoji předčtenářských dovedností dětí patří kvalifikovanost pedagogických pracovníků, možnost speciálního vzdělávání, účast školy a jejich pracovníků na rozvojových projektech a schopnosti propojit vzdělávací činnosti s realitou. Jestliže jednotlivé faktory nebudou naplněny, je zde riziko skupinové či individuální neúspěšnosti dětí v oblasti předčtenářských dovedností. Dalšími faktory, které mohou ovlivňovat rozvoj čtení je velikost třídy a nižší informační gramotnost pedagogických pracovníků s dlouhodobou praxí. Školní inspekce dále shledala, že k rozvoji kompetencí pedagogických pracovníků chybí metodiky a také nabídka dalšího vzdělávání. (ČŠI – Výroční zpráva, 2011[online]).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Za výzkumnou oblast mého zájmu jsem si zvolila **Děti a média**. Média jsou v dnešní době velmi diskutované téma a jistě tomu nebude ani do budoucna jinak, protože média nás obklopují na každém kroku. Představují pro nás velký zdroj informací, což je jejich hlavní přínos, ale druhou stranou mince jsou jejich negativní dopady a to především na děti, které ještě neví, co je pro ně dobré a co ne. Pasivní trávení volného času, které dětem média nabízí, pro ně představují rizika spojené s nárůstem nadváhy a obezity, proto je nutné se na tuto oblast zaměřit a zjistit, jak děti tráví svůj volný čas a zjistit příčiny proč tomu tak je. Negativně, ale nepůsobí jen na tělesnou kondici dětí, ale špatně zvolená činnost s médii, může ovlivnit dětskou psychiku. Nutné je také zaměřit se na pozitivní vliv médií, který je často opomíjen. Pozornost jsem zaměřila na dva typy médií – televizi a knihu.

Jako výzkumné téma jsem si vybrala „**Televize versus kniha v rodině s předškolními dětmi**“. Zaměřila jsem se na rodiny s předškolními dětmi a jejich vztah k médiím, konkrétně televizi a knize. Jaký postoj mají rodiny k těmto médiím, nakolik využívají tato média, zda si uvědomují rizika, jež jejich dětem hrozí. Jaké důvody je vedou k trávení volného času s mediálními prostředky?

Také jsem se zaměřila na faktory, které mohou mít vliv na využívání daného typu média. Jedná se o typ rodiny (úplná, neúplná, i vícegenerační), finanční situaci rodiny, využívání volnočasových aktivit, místo bydliště, podílení se partnera na výchově dětí, apod.

5.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zmapovat postavení médií v rodinách s předškolními dětmi a zjistit jakým způsobem jednotlivá média ovlivňují volný čas v těchto rodinách.

Dílčí cíle:

- Zmapovat využívání médií ve volném čase z pohledu různého typu rodiny (úplná, neúplná, rozšířená)
- Zhodnotit vliv jednotlivých faktorů (složení rodiny, místo bydliště, příklad rodičů, zapojení partnera do péče o domácnost a děti, finanční situace rodiny) na využívání jednotlivých médií (televize, knihy) ve volném čase.

- Zhodnotit pohled rodičů na pozitiva a negativa médií (televize, kniha).

5.2 Výzkumné otázky

Televize:

1. Jakým způsobem je využívána televize v rodinách s předškolními dětmi?
 - Jakým způsobem děti využívají televizi?
 - Jakým způsobem rodiče využívají televizi?
2. Jaké faktory ovlivňují sledování televize u dětí předškolního věku?
3. Jaké pozitivní a negativní stránky shledávají rodiče ve sledování televize předškolními dětmi?

Kniha:

4. Jakým způsobem jsou využívány knihy v rodinách s předškolními dětmi?
 - Jakým způsobem děti využívají knihy?
 - Jakým způsobem rodiče využívají knihy?
5. Jaké faktory ovlivňují používání knih dětmi předškolního věku?
6. Jaké pozitivní a negativní stránky shledávají rodiče v četbě knih u dětí předškolního věku?

Televize versus kniha:

7. Které médium (televize, kniha) je v rodinách s předškolními dětmi více preferováno?
 - Které médium je více preferováno u dětí předškolního věku?
 - Které médium je více preferováno rodiči?

5.3 Pojetí výzkumu

V rámci výzkumného šetření jsem použila **kvalitativní výzkum**. Hlavním důvodem mé volby je skutečnost, že data mohou být zkoumána více do hloubky. Během rozhovoru se lidé více otevrou a mohu tak zjistit potřebné údaje ke své práci. Šetření jsem prováděla v domácím prostředí, kde jsem mohla současně sledovat vzájemné vztahy mezi členy domácnosti a okolní prostředí jejich domácnosti.

5.4 Výzkumný vzorek

Použila jsem výzkumný vzorek záměrný, jelikož je nutné, pracovat s určitou skupinou osob, a tou jsou v mém případě rodiny s předškolními dětmi. Rodiny jsem volila podle určitých parametrů, aby byl vzorek co nejširší. Zkontaktovala jsem rodiny z města i z vesnice, dále jsem se zaměřila na různé typy rodin (úplné a neúplné). Také jsem zařadila i rodiny vícegenerační (rozšířené), které mohou poskytnout náhled, zda soužití více generací má vliv na využívání médií (televize, knihy). Dále jsem se snažila zařadit i rodiny z různých sociálních vrstev, v tomto případě sleduji vliv finanční situace na využívání médií. Výzkumný soubor je tvořen 9 rodinami s dětmi předškolního věku, konkrétními dotazovanými byly matky předškolních dětí z mého okolí. Bližší informace o jednotlivých rodinách jsou v příloze (viz. P I).

5.5 Techniky výzkumu

V rámci šetření jsem zvolila jako design výzkumu zakotvenou teorii. Z hlediska zkoumané problematiky spatřuji zakotvenou teorie jako nejvhodnější, prostřednictvím získaných dat se pokusím vytvořit novou teorii. Techniku výzkumu jsem použila polostrukturovaný rozhovor, kde jsem si připravila jednotlivá témata a otázky. Příprava rozhovoru je velmi důležitá, tazatel by měl být obeznámen s daným tématem, také je nutná správná posloupnost jednotlivých témat a otázek. Nejprve jsem provedla předvýzkum, abych odhalila případné nejasnosti a také, abych získala všechny odpovědi na své otázky. Zjistila jsem, že je nutné rozhovor doplnit o další otázky. Rozhovor je tvořen základními otázkami, které byly v průběhu rozhovoru s jednotlivými dotazovanými doplněny o navazující otázky, podle potřeby u jednotlivých dotazovaných. Rozhovor je rozdělen do tří oblastí, první část je zaměřena na získání informativních dat (typ rodiny, počet dětí, místo bydliště, volný čas ro-

diny, zapojení partnera a prarodičů do výchovy a péče o domácnost a finanční situaci rodiny). Druhá část rozhovoru se týká televize a třetí část se věnuje knize. Před rozhovorem byly jednotlivé dotazované ujištěné o důvěryhodnosti a využití získaných dat a také jsem je požádala o souhlas s poskytnutím rozhovoru i s jeho nahráváním. Jelikož se jednalo o osoby z mého okolí, v průběhu jednotlivých rozhovorů vládla přátelská atmosféra. Získané rozhovory bylo nutné pro další zpracování přepsat, získaný text dále slouží k vyhledávání informací při kódování.

5.6 Způsob zpracování

Informace, které jsem získala prostřednictvím rozhovoru, jsem dále zpracovávala. Použila jsem techniku otevřeného kódování. Přepsaný rozhovor jsem si rozdělila na jednotky (slova, věty, odstavce) a každé této jednotce jsem přidělila kód. Kódovala jsem metodou „tužka a papír“. Bylo nutné dbát na to, aby kódy byly vystihující, nesmí být příliš obecné ani detailní. V průběhu kódování jsem si vytvořila také seznam kódů, kde se daný kód v textu nachází. Další činností je vytvoření seskupení kódů do hierarchického systému, vždy s novým názvem kategorie. V rámci zakotvené teorie můžeme sbírat data a kódovat v kterémkoli časovém bodě, když potřebujeme získat nové informace. Dále jsem si vytvořila kostru analytického příběhu, která ukázala, co jsem daným šetřením zjistila a zároveň posloužila jako osnova pro psaní výzkumné zprávy (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 211 - 247).

6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Získané informace prostřednictvím rozhovorů jsem nejprve přepsala do tištěné podoby, upravila jsem je do spisovného jazyka. Následně jsem získaný text kódovala, v průběhu kódování jsem se následně vracela a kódy upravovala podle potřeby. Na závěr jsem si vypracovala seznam všech kódů. Jednotlivé kódy jsem následně utvářela hierarchický systém kategorií a podkategorií. Jednotlivé komentáře dotazovaných rodin jsem označovala kódem rodiny, jelikož jsem rodinu č. 1 vyřadila z dalšího šetření, protože neposkytovala potřebné množství podnětných informací, jsou rodiny číslovány od č. 2, následovně 2R, 3R, ... atd.

6.1 Kategorie

Na základě vzniklých kódů a jejich vzájemných souvislostí jsem utvořila následující kategorie:

- Prostředí
- Volný čas a povinnosti
- Dětské diváctví
- Diváctví dospělých
- Kontrola dětského diváctví
- Mediální vzdělanost matky v oblasti televizního diváctví
- Dětská četba
- Četba dospělých
- Mediální vzdělanost matky v oblasti dětské četby

6.1.1 Prostředí

Kategorie prostředí je tvořena podkategoriemi lokální prostředí, typ rodiny, pomoc partnera a prarodičů a finanční situace.

Jednotlivé podkategorie představují faktory, které mohou ovlivňovat rodinu, její využívání volného času, vztahy mezi jednotlivými členy rodiny.

Lokální prostředí

Podkategorie lokální prostředí, představuje místo bydliště jednotlivých rodin. Jednotlivé respondentky uváděly místo bydliště a počet obyvatel, z čehož jsem rozčlenila lokální prostředí do tří skupin.

Venkovské prostředí (do 2 000 obyvatel)	Městské prostředí (do 5 000 obyvatel)	Městské prostředí (nad 5 000 obyvatel)
--	--	---

Tab. 1. Lokální prostředí

Typ rodiny

V souvislosti s lokálním prostředím jsem dále zjišťovala složení rodiny, typickým znakem venkovského, či maloměstského prostředí je soužití více generací, což se mi také potvrdilo prostřednictvím získaných informací. Matky z městského prostředí do 5 000 obyvatel odpovídaly na otázku týkající se společného bydlení následovně: (5R): „... jedno patro obýváme čtyři lidi a druhé patro maminka.“ Respondentka měla na mysli čtyřčlennou rodinu složenou s matky, otce a dětí. Podobné uspořádání má i další rodina, jejímž dalším členem rodiny je pradědeček dětí. (7R): „... děda v prvním patře a ve druhém já, manžel a děti.“ Netytickým soužitím se vyznačuje rodina rozvedené matky a jejich dětí. Společně obývají dům následující osoby: (6R): „... byt obývám já a děti, a celkově náš bytový dům obývá také otec dětí, babička s dědou, teta, strýc a neteř se synovcem.“ Rodina svým složením patří mezi neúplné rodiny, ale navíc také mezi rozšířené. Matka (6R) vypověděla během rozhovoru odlišný počet obyvatel, než ve skutečnosti je, což by ji zařadilo do jiné skupiny. Ve městě, kde žije je přibližně 4 000 obyvatel, což ji řadí do městského prostředí do 5 000 obyvatel.

Dalším typem rodin jsou úplné rodiny, které jsou tvořeny oběma rodiči a dětmi (2R, 8R, 9R). Dále bych se pozastavila u typů rodin, které se nějak odlišují. Jsou jimi rodiny, které patří svým složením mezi úplné, ale mají určité omezení, jelikož otec pracuje během týdne mimo domov a domů se vrací pouze na víkendy. K tomuto zjištění nám pomohly otázky týkající se trávení volné času a zapojení partnera do péče o děti a domácnost. Tito otcové se zapojují pouze o víkendech: (4R): „... manžel pomáhá pouze o víkendu, protože je celý týden pryč.“ (3R): „... pouze o víkendu.“ (10R): „... manžel jezdí z práce domů až na víkend.“

úplná rodina	úplná rodina (rozšířená)	úplná rodina (partner pracuje mimo domov)	neúplná rodina (rozšířená)
--------------	--------------------------	---	----------------------------

Tab. 2. Typ rodiny

Pomoc partnera a prarodičů

Chod rodiny a využívání volného času také ovlivňuje zapojení partnera, případně prarodičů do domácnosti. Zapojení obou skupin, otců a prarodičů jsem hodnotila komplexně, protože docházelo ke vzájemnému zastoupení. Ve většině případů, kde se otec nezapojoval nebo se zapojoval v omezené míře, více pomáhali matce s péčí o děti a domácnost prarodiče. V jednom případě se partner nezapojoval vůbec a prarodiče jen v omezené míře. Na otázku, zda se partner zapojuje, odpověděla: (6R): „... ne, vůbec.“ Z prarodičů se zapojuje babička: (6R): „... chodí většinou každý večer ukládat děti, ... snaží se nahradit tatínka, ... každé ráno ... se staví za malým ... podívat se na něho ... pomazlit se.“

Ve dvou rodinách se partneři zapojovali částečně a prarodiče občas. Částečně se zapojovali partneři, kteří pracovali během pracovního týdne mimo domov, jak již bylo prezentováno v podkategorii „typ rodiny“. Občasné zapojení prarodičů zahrnuje příležitostné hlídání dětí. (3R): „... občas, pohlídají děti.“ (4R): „... hlídají děti u nás, nebo si je vezmou a pohlídají.“

Průměrnou skupinou jsou rodiny, v nichž se partneři zapojují pravidelně a prarodiče občas. (2R): „Ano, pomáhá většinou každý den, když přijde z práce, děti si s ním chtějí hrát.“ Partner pomáhá (9R): „... v rámci možností, když je doma, tak pomáhá, ... každý den, ... hlídá děti, o domácí práce se dělíme, nejčastěji umývá nádobí.“ Otec se spíše zaměřuje na trávení volného času s dětmi, než v péči o domácnost. Prarodiče se zapojují občas (2R): „... hlídání.“ (9R): „... děti pohlídají, nebo je mohu odvézt k nim na hlídání ...“

Ve dvou případech se partner zapojoval částečně a prarodiče se zapojovali pravidelně. Odpovědí na otázku zapojení partnera do výchovy dětí a péče o domácnost, bylo (10R): „Ano...pomáhá mi jak s výchovou, tak také s péčí o domácnost, ale spíše o víkend. ... uvaří, jde s dětmi ven, společně jezdíme na výlety, plavat.“ Na otázku, zda se partner zapojuje, matka odpověděla (5R): „... podle času ... zhruba třikrát, čtyřikrát do týdne.“ Z prarodičů se spíše zapojují rodiče matky (10R): „... babička za námi chodí každý druhý den, např. jde se synem ven, ... jedou na chatu, ... chodí do lesa, ... pozorují zvířata.“

Z hlediska prarodičů uvádí (5R): „Když je potřeba, tak zavedou a vyzvednou děti ze školky a ze školy, děti u nich tráví čas i o prázdninách.“

Ve zbývajících rodinách je zapojení rodinných příslušníků největší, partneři i prarodiče se zapojují pravidelně. Matka (7R) reaguje na otázku: „Pomáhá Vám partner s výchovou dětí a domácností?“ Odpovídá: „... musí, ... střídáme se, připraví dětem jídlo, zabaví je, pohlídá.“ Otec z důvodu pracovního vytížení matky, dokáže matku plně zastoupit v péči o domácnost i děti. V další rodině se otec zapojuje spíše na zabezpečení chodu domácnosti, než v péči o děti. Otec se zapojuje (8R): „... když potřebuji, tak kdykoliv, ... jde nakoupit, když se věnuji dceři, ... také se postará i o mě, když jsem nemocná.“ Pomoc prarodičů v těchto rodinách je pravidelná. V případě rodiny (7R) se prarodiče nezapojují téměř vůbec, z důvodu časové zaneprázdněnosti, ale jsou nahrazeni pradědečkem dětí, který se do chodu domácnosti zapojuje pravidelně: „... babička s dědou se moc nezapojují z časových důvodů, nejvíce nám pomáhá můj děda, což je praděda dětí ... hlídá děti, když jsme s manželem v práci ... vyzvedává je ze školy, školky, ... tráví u něho odpoledne ...“ V rodině (8R) se zapojují obě babičky: „... babička z manželovy strany pohlídá syna, a dceru pohlídá moje maminka ...“ Babička ze strany matky se zapojuje více: „... dcera vyráží ven společně s babičkou, která bydlí blízko, ... častěji čte babička, více se věnuje...“ Babička v řadě činností zastupuje matku, která je v současnosti na rodičovské dovolené a má dostatek volného času.

zapojení partnera	žádné	částečné	pravidelné	částečně	pravidelně
zapojení prarodičů	občasné	občasné	občasné	pravidelně	pravidelně

Tab. 3. Pomoc partnera a prarodičů

Shrnutí jednotlivých typů zapojení partnera a prarodičů:

- Žádné: nezapojují se vůbec.
- Občasné: zapojení nepravidelně (hlídání dětí prarodiči).
- Částečné: zapojení o víkendech (otcové pracující mimo domov, zapojení třikrát či čtyřikrát týdně).
- Pravidelné: zapojení každý den či obden.

Finanční situace

Finanční situaci jsem rozdělila do čtyř typů podle zjištěných informací. Rodiny z první skupiny (2R, 10R) s výbornou finanční situací se nemusí ve výběru volnočasových aktivit omezovat. Pozitivně vnímám snahu jedné matky z této skupiny, která se snaží děti vychovávat ke skromnosti (10R): „... spíše se snažím uskromňovat dceru, aby si neurčovala, co by všechno chtěla, ale vybírám, co by pro ni mohlo mít nějaký přínos.“

Další skupinu tvoří rodiny s průměrnou finanční situací (5R, 8R), které se nemusí v běžných volnočasových aktivitách omezovat. Finančně nedostupné pro ně zůstávají nákladnější činnosti – lyžování, dovolená v zahraničí. Zhodnocení situace matkou (8R): „... nemůžeme si stěžovat, ... ale nemůžeme si dovolit dovolenou v Egyptě za 40 tisíc!“ Ale i přes minimální finanční omezení v těchto rodinách není volný čas s dětmi tráven plnohodnotně, spíše vyhledávají pasivní trávení volného času. Z hlediska nedostupnosti zmíněných činností nespátřuji jako hlavní překážku finance, ale spíše upřednostňují jiné zájmy, do nichž investují svůj čas i finanční prostředky.

Největší podíl tvoří rodiny s průměrnou finanční situací (3R, 4R, 6R, 7R). Tyto rodiny se již musí omezovat i v méně nákladné činnosti (počet zájmových kroužků, volit levnější alternativy volnočasových aktivit, omezovat návštěvu restaurace, kina, aquaparku).

Jedna z matek označila finanční situaci za špatnou, v současnosti je nezaměstnaná, což se jistě odráží na financích rodiny. Rodina musí pečlivě volit volnočasové aktivity pro děti z nabídky jejich vesnice (9R): „...musíme vybírat, ... nemohu dát obě děti do kroužku, musím se rozmýšlet, kterou dceru do jakého kroužku dát.“ I přes finanční potíže je pro děti rodina více podnětná, než většina rodin, v případě mého výzkumného vzorku bych řekla, že patří mezi nejpodnětnější rodiny. Matka se dětem plně věnuje, mezi přirozenou součástí volného času patří každodenní četba a kreativní činnost, pobyt v přírodě, což je pro děti více důležité než velké množství zájmových činností a čas mimo rodinu.

výborná finanční situace (bez omezení)	průměrná finanční situace (s omezením nákladnějších činností)	průměrná finanční situace (s omezením méně nákladných činností)	špatná finanční situace (s omezením běžných výdajů)
--	---	---	---

Tab. 4. Finanční situace rodiny

6.1.2 Volný čas a povinnosti

Zmíněná kategorie zahrnuje podkategorie povinnosti a řízené volnočasové aktivity, množství volného času, volný čas v rodině.

Jednotlivé podkategorie nám pomohou nahlédnout do životního stylu jednotlivých rodin, jak nakládají s časem vymezeným pro povinnosti, ale také se svým volným časem, který by především měli věnovat svým dětem, které jsou ve věku, kdy rodiče velmi potřebují.

Povinnosti a řízené volnočasové aktivity

Získané informace nám poskytly náhled na uspořádání času rodiny, především matky a předškolního dítěte. Podkategorii jsem vytvořila z následujících kódů: pracovní náplň, předškolní zařízení a řízené volnočasové aktivity. Jednotlivé činnosti jsem seskupila podle shodných znaků a vytvořila jsem čtyři základní skupiny rodin.

První skupinu tvoří matky a děti (3R, 5R, 7R), které mají nejméně volného času během pracovního týdne, a na volný čas jim zbývá čas v pozdních odpoledních hodinách. Využívání řízených volnočasových aktivit je voleno v optimální míře (max. 2 týdně).

Skupina č. II (4R, 10R), je téměř totožná, rozdílem je pracovní náplň matky, která pobývá s mladším dítětem na rodičovské dovolené, což umožňuje časnější vyzvedávání staršího dítěte z MŠ, což by mělo mít za následek větší množství volného času. Při podrobnějším zkoumání vyšlo najevo, že množství volného času bylo nejvíce ovlivněno množstvím řízených volnočasových aktivit. V rodině (10R) matka na otázku „Navštěvuje Vaše předškolní dítě nějaké volnočasové aktivity?“ Odpověděla: „... dvakrát týdně chodí do aerobiku, jednou týdně má dvě hodiny angličtiny ... přípravku před aerobikem ...“ Množství řízených volnočasových aktivit nedává dítěti prostor pro volnou hru. Matka dále uvádí (10R): „... dcera má maximálně hodinu na hraní...“ Dítě je velmi přetěžováno, což dále vyplývá ze samotného rozhovoru.

Třetí skupinu tvoří rodiny (2R, 9R), v nichž je matka na rodičovské dovolené či nezaměstnaná, z hlediska volného času matek tato skutečnost nemá vliv. Na volný čas společně strávený s dětmi má vliv návštěva mateřské školy a řízených volnočasových aktivit. Skupina je také výjimečná tím, že v rodině spadají do předškolního věku dvě děti, ale jsou různého věku. Děti v této skupině mají odlišné množství volného času v závislosti na tom, zda navštěvují mateřskou školu a zařízení pro zájmovou činnost či nikoliv.

Poslední skupinu tvoří matky na rodičovské dovolené a jejich předškolní děti (6R, 8R), které nenavštěvují mateřskou školu, ani žádné zařízení pro volný čas.

	I.	II.	III.	IV.
pracovní náplň	zaměstnání	rodičovská dovolená	rodičovská dovolená/bez zaměstnání	rodičovská dovolená
předškolní zařízení	navštěvuje	navštěvuje	pouze jedna/obě děti	nenavštěvuje
řízené volnočasové aktivity	navštěvuje	navštěvuje	pouze jedna (v obou případech)	nenavštěvuje

Tab. 5. Povinnosti a řízené volnočasové aktivity

Množství volného času

Tato kategorie nám poodhalí subjektivní vnímání volného času samotnými matkami. Velmi překvapivé bylo zjištění, že většina matek uváděla, že má dostatek volného času, ale náplň volného času této skutečnosti naprosto neodpovídala. Výjimkou je matka se třemi dětmi, jejíž partner pracuje mimo domov, nedokázala přesně určit množství volného času, její odpověď zněla (4R): „To je různé, někdy ano, někdy ne.“ Nedostatek volného času uváděly matky, které pracují (5R, 7R).

Volný čas v rodině

Čas není jediným faktorem, který ovlivňuje trávení volného času, velmi významně ovlivňují volný čas zájmy, postoje, nabídka činností, finanční situace,...v oblasti volného času s dětmi velkou roli hraje také vztah rodičů k dětem.

Volný čas v rodinách je ovlivňován klimatickými podmínkami, v létě rodiny tráví volný čas aktivněji, nejčastěji venku (procházkami, výlety, návštěvou hřiště, koupaliště, atd.) a v zimním období více tráví čas doma hrou, kreativní činností a sledováním televize. Televize samozřejmě není opomíjena ani v teplých měsících, dále se na ni zaměřím podrobněji. Zajímavým úkazem, bylo také zjištění, že matky opomíjely uvádět četbu v rámci volného času. Pouze ve dvou rodinách, je kniha na tolik důležitá, že ji matky přímo uvádí (9R): „... velmi rádi čteme, děti mají mnoho časopisů a knížek, ... četba patří mezi nejčastější činnosti.“ (3R): „... něco si přečteme ...“ Rodiny podle svého zaměření preferují další

činnosti – návštěvu kulturních zařízení (3R): „... navštěvujeme kino, občas divadlo.“ Další rodina vyhledává různé sportovní činnosti (10R): „...chodíme plavat, lyžovat, jezdíme na kole, bruslích, jsme sportovně založená rodina.“ Oproti rodinám, kde je kladen důraz na plnohodnotné využívání volného času, jsou rodiny, které kladou důraz především na povinnosti nebo pohodlí rodičů. (5R): „... zařizujeme vše potřebné, jdeme nakupovat, k lékaři, ... pracuje se na zahradě ...“ Víkendový čas je v této rodině stavěn na povinnostech a na volný čas, již mnoho času nezbývá. Další matka zdůrazňuje výhodu blízkosti bydliště vlastní matky. Jak jsem již dříve zmiňovala, dítě s babičkou tráví volný čas venku, četbou knih, matka je v tomto případě více pasivní. (8R): „... já si ve volném čase v klidu pouklízím, odpočinu,“ předškolní dítě, se kterým je matka doma na rodičovské dovolené, tráví většinu času u televize, (8R): „... dětské programy jsou puštěné stále, což mi vadí, protože já nemohu nic sledovat.“ Matka se snaží péči o dítě přeložit na další osoby, nebo dítě tráví většinu času u televizní obrazovky.

6.1.3 Dětské diváctví

Kategorií, která se zabývá sledováním televize dětmi, jsem označila jako dětské diváctví. Tato kategorie je tvořena podkategoriemi časové vymezení dětského diváctví a nabídka pořadů dětského diváctví.

Časové vymezení dětského diváctví

Děti v dnešní době tráví před obrazovkou televize stále více času, což se mi potvrdilo u mé skupiny respondentek. Rodiny jsem si rozčlenila do tří skupin podle množství času stráveného jejich dětmi u televizních obrazovek. Délka sledování souvisí s nabídkou jednotlivých pořadů, které děti v rodinách sledují, což je patrné z příložené tabulky (Tab. 6).

I.	II.	III.
Průměrně 1 hodina	Průměrně 2 hodiny	Průměrně 3 a více hodin
Omezený výběr dětských pořadů	Rozšířený výběr dětských pořadů	Nabídka bez omezení

Tab. 6. Dětské diváctví

Nabídka pořadů dětského diváctví

Jak je patrné v tabulce, dětské sledování televize jsem rozčlenila do tří skupin. Do skupiny I. patří rodiny (6R, 9R), v nichž mají děti omezený výběr dětských pořadů, jak již samotný název napovídá, děti sledují pouze dětské pořady a jejich výběr je v rukou rodičů, protože děti samostatně televizi neovládají. Děti v rodinách sledují následující pořady (6R): „Pokud si syn vzpomene, dívá se ... na Kouzelnou školku, ... Večerníček, nic dalšího nesleduje.“ Dítě má oblíbené také pohádky na DVD, ale jelikož samostatně neovládá televizi a navíc se mu matka plně věnuje, jejich množství nebude velké. (9R): „... když děti nechodí do školky, sledují televizi každý den zhruba hodinu, dívají se na ... Kouzelnou školku, ... popřípadě Šmouly, ... ve školních dnech a v létě ... hodinu za týden, ... jen Večerníček, ... pohádky, které pravidelně vysílají v neděli.“

Další skupina předškolních dětí (2R, 3R, 10R) využívá rozšířený výběr pořadů. Předchozí nabídka pořadů je navíc rozšířena o další pořady pro děti. Ze strany rodičů je stále ještě kontrola, protože děti sledují pořady určené dětem. (2R): „... jak se to jmenuje ... Planeta Yo.“ (3R): „Dětské pořady. Kouzelná školka, ... Animáček, nebo naučné pořady... Večerníček,... před Večerníčkem nebo po něm, ... ze školního prostředí ... Přestávka.“ O víkendu dochází k nárůstu času u televizní obrazovky, což je zejména patrné u dětí, které během týdne navštěvují MŠ a již jim nezbývá moc volného času. (10R): „... sleduje Kouzelnou školku, ... TýYo, ... potom výběr pohádek ... na DVD.“

Další skupina (4R, 5R, 7R, 8R) navazuje na nabídku předchozích dvou skupin a dále ji rozšiřuje o další pořady nebo také televizní kanály. Skupina je typická nedostatečnou kontrolou dětského diváctví ze strany rodičů. V prvním případě dítě sleduje téměř, co chce (5R): „... líbí se mu české komedie, animované pohádky, Simpsonovi, ... v podvečer na Barrandově, nebo co máme nahrané ...“ Často jsou rodiči podceňováni animované seriály, podle mnoha rodičů znamená přímou úměru animovaný seriál = dětský seriál. Stále ve větší míře se můžeme setkat s animovanými seriály, které jsou plné vulgarismů a násilí, což jistě není vhodné pro děti předškolního věku. Specifickou rodinou je také rodina (8R), kde dítě tráví většinu času před televizní obrazovkou, k dispozici má nepřeborné množství dětských kanálů, ale není vyloučeno ani sledování další kanálů, které mají širší zaměření. Matka uvádí, že dítě sleduje (8R): „... kreslené pohádky, program Nickelodeon a Minimax, ... Večerníček na Slovenské televizi ... pouští si DVD Mr. Beana ...“ Co se týká délky sledování, matka nedokázala přesně určit čas: „... sleduje ji po chvilkách ... nedokáží

přesně říct, kolik to může být hodin, možná dvě hodiny nebo čtyři, určitě nevydrží sedět tři hodiny u televize.“ Zbývající dvě rodiny s předškoláky jsou charakteristické větším počtem televizorů v domácnosti. V jednom případě matka uvádí, že děti televizi využívají jako zvukovou kulisu. Výběr pořadů v této rodině se neodlišuje od předchozích rodin. Předškolák sleduje (7R): „... dětské ... Animáček, Kouzelnou školku, ... Večerníček, nemá rád ... filmy, seriály, ... nejraději má animované pohádky ...“ V rodině (4R) je to podobné, děti sledují: „... odpoledne ... pohádky, večer ... Animáček. ... pořady o přírodě, o zvířatech nebo pohádky.“ Již samotná skutečnost, že děti mají vlastní televizi, předurčuje, že rodiče nemají téměř žádnou kontrolu, na co se jejich děti dívají, tuto skutečnost potvrzuje i samotná neznalost matek, které přesně neví, jak se děti dlouho dívají, uvádí, že se děti dívají na to... sledují něco ... atd.

6.1.4 Diváctví dospělých

Televizní diváctví matky

K porozumění dětského diváctví nám pomohou získané informace o sledování dospělých, konkrétně tedy matek předškolních dětí. Čas nebyl jediným kritériem, podle kterého jsem volila jednotlivé kategorie, rozhodující vliv měl především důvod sledování a typy pořadů, které si matky volily.

I.	II.	III.
zvuková kulisa k pracovní činnosti	zaměřeno na zájem a získání informací	zdroj zájmu, informací, rozptýlení a relaxace

Tab. 7. Televizní diváctví matky

Z hlediska časového se první a druhá skupina propojuje, ale z hlediska obsahu jsou matky v první skupině vůči televizní obrazovce více konzervativní. Vyhledávají ji jako zvukovou kulisu k žehlení, je jim vlastně společníkem k práci. Matka (9R) sleduje televizi: „... u žehlení, nebo holkám spravuji, zažívám, ... je to pro mě zvuková kulisa, ... ani se moc ne dívám, ale není tam takové ticho.“ (6R): „... téměř nesleduji, ani zprávy, ... nestíhám, ... výjimečně ... dvakrát do týdne večer, když u toho žehlím.“ Matka (9R) navíc zdůrazňuje potřebu hodnotného pořadu: „... pokud je v nabídce něco zajímavého ... ráda se podívám.“

Druhá skupina staví výběr pořadů na zájmu a získání informací. Preferovaným pořadem je zpravodajství, a také seriály. Matka (2R) z bohaté televizní nabídky volí pouze VIP zprávy, na můj dotaz, proč se na to dívá, odpověď zněla: „protože mě zajímá bulvár.“ Další matka vyhledává zpravodajství, až jsou děti v posteli. Důvod sledování uvádí (10R): „... potřebuji mít přehled o politice, ... být trochu v obraze.“ Nutnost vidět zpravodajství zdůrazňuje také další z matek (8R), svůj výčet pořadů ještě obohatila pořadem *Modré z nebe*, který se již v době rozhovoru nevysílal, další nabídku ohodnotila následovně: „... v nabídce mi nic dalšího nevyhovuje.“ Z hlediska zájmu jsem do této skupiny zahrнула také seriál, který upřednostňuje další respondentka (3R).

Třetí skupinu tvoří matky, které před televizní obrazovkou tráví nejvíce času, od předchozích skupin vyhledávají pořady nejen večer, ale také v průběhu dne, nebo je televize zapnuta po celý den jako zvuková kulisa. Matka (5R) preferuje více počítač a televizi sleduje jako kulisu: „... děti mají televizi zapnutou, ... já sedím o počítače a vnímám, co tam je.“ Z pořadů sleduje komedie, historické filmy, pořad *Pošta pro Tebe*. V dalších rodinách je situace obdobná (4R): „... vaření, *Sama doma*, ... zprávy, ... dozvím se zajímavé novinky, ... něco se přiučím, nějaké nové recepty, ... na zprávy, abych věděla, co se děje.“ Matka (7R) sleduje televizi: „... když mám čas, ... *Ordinaci v růžové zahradě*, *Zprávy*, *Prostřeno*... tyto tři pořady jsou mé oblíbené, a ty pravidelně sleduji, ... dívám se při vaření, mám televizi v kuchyni, tak ji mám jako kulisu a poslouchám.“ Jako důvody sledování uvádí: „... odreagování, ... *Prostřeno* ... kulisa k vaření o vaření, ... ze zpráv se dozvídám zprávy, co se děje nového.“

6.1.5 Kontrola dětského diváctví

Rodina je prvním prostředím, kde se děti seznamují s televizí a rodiče by je měli naučit televizi správně užívat. Kategorie kontrola dětského diváctví nám nabídne náhled, jak to v rodinách s předškolními dětmi funguje. Tato kategorie je tvořena podkategoriemi dostupnost televizorů, schopnost ovládat a spoludívání.

Dostupnost televizorů

Množství televizorů v domácnostech můžeme rozdělit do dvou skupin, první jsou rodiny (2R, 3R, 5R, 6R, 8R, 9R, 10R), které vlastní pouze jeden televizor, který je umístěn v centrální obývací části domu či bytu. Zbývající dvě rodiny (4R, 7R) mají zvýšenou do-

stupnost televize. Mimo televizor v centrální obývací části mají další také děti v pokoji, v jednom případě (7R) také matka v kuchyni.

Ovládání televizoru

Děti zvládají televizi ovládat již od nejtělejšího věku, což se také potvrdilo i u dětí dotazovaných matek. Pouze ve dvou rodinách (6R, 9R) děti neovládají televizi samostatně, zbývající děti předškolního věku ovládají televizi samy.

Spoludivání

Podkategorie spoludivání, představuje jistý druh kontroly ze strany rodičů. Již samotným rozložením pojmu získáváme slovní spojení „společné divání“, v našem případě společné divání matky a předškolního dítěte. Zkoumané rodiny můžeme rozdělit na dvě skupiny, v prvním případě se jedná o rodiny, kde je snaha o kontrolu dětského diváctví prostřednictvím spoludivání. Nejedná se o pravidelné společné sledování televize, což také odráží jednotlivé odpovědi matek na otázku: „Sledujete televizi společně?“ (2R): „Někdy ano.“ (3R): „Ano.“ (4R): „Někdy.“ (9R): „Většinou ano.“ (10R): „Máme propojenou kuchyň s obývacím pokojem, tak mám přehled, na co se dcera dívá.“ Další skupina matek připouští, že sleduje televizi společně s dětmi minimálně, či vůbec. Odpovědi jednotlivých matek na totožnou otázku: (5R): „Spíše ne, když přijdu z práce, chci si odpočinout, a děti mají zapnutou televizi, tak se dívám s nimi, anebo u toho usnu.“ (6R): „Ne.“ (7R): „Spíše málo, ale někdy sledujeme společně.“ (8R): „Ne, nebaví mě to.“ Již chování matky (5R) vypovídá o nedostatečné kontrole, děti v době kdy matka spí, mohou sledovat, co chtějí. Zarážející je také postoj matky (8R), nesleduje pořady společně s dítětem, jelikož ji to nebaví. V rodině je nadbytečně sledována televize, nebude spíše chyba na straně matky než na pořadu, který běží v televizi? Zvláštní výjimkou je ve skupině rodina (6R), jelikož v této rodině dítě neovládá televizi samostatně, z čehož již pramení samotná kontrola dětského diváctví.

6.1.6 Mediální vzdělanost matky v oblasti televizního diváctví

V návaznosti na přechodí kategorii Kontrola dětského diváctví, je důležitá **mediální vzdělanost matky v oblasti televizního diváctví**. Znalost pozitiv či negativ televize může ovlivnit postoj rodičů k dětskému televiznímu diváctví. Zmíněná kategorie je tvořena pod-

kategoriemi přínos televize pro dětského diváka, rizika televize na dětského diváka a mediální osvěta.

Přínos televize pro dětského diváka

Výčet pozitivních jevů televize je minimální a často také nepřesný. Pozitiva, které uvádí matky, jsem rozčlenila do tří skupin.

vzdělávací prostředek	výchovný prostředek	relaxace
--------------------------	------------------------	----------

Tab. 8. Typy pozitivního působení televize

Některé matky považují televizi za vzdělávací prostředek, což jim jistě nemůžeme odepřít, děti se v rámci správně zvolených pořadů mohou naučit řadu nových věcí, což také uvádí matky (3R, 5R, 9R). Matky uváděly také další pozitiva, které televize dětem přináší (3R): „dcery se naučily lépe mluvit, vyslovovat některá slova.“ Také další matka (10R) uváděla pozitivní vliv televize na rozvoj řeči, ale nebyla si touto skutečností jistá. Televize dítěti nabízí mluvenou řeč, ale dítě je pouze pasivní divák, který s televizí nekomunikuje. V rámci komunikace s rodiči, jinými dětmi si dítě osvojuje mluvenou řeč, snaží tvořit nová slova, věty a tím rozvíjet aktivní slovní zásobu. Dalším zvláštním jevem ve spojení s televizí je rozvoj fantazie (5R). Fantazie je televizním sledováním spíše potlačována než rozvíjena, televize dítěti zprostředkuje již kompletní obraz světa, vykreslený do nejmenších detailů.

Televize také může působit jako výchovný prostředek, opět se jedná pouze o správnou volbu pořadů, které mohou děti správně ovlivňovat. (4R): „... když je něco zaujme, např. se učí z televize, jak se mají chovat.“ Otázkou zůstává, zda si děti budou samy vyhledávat pořady, které je naučí správnému chování, tím spíše jestliže se jedná o rodinu, kde mají děti samostatnou televizi v pokoji. Zcela opačný pohled na výchovnou funkci televize má další matka, která vyhledává spíše odstrašující příklady a ty dětem prezentuje. (7R): „... děti mohou vidět ... odstrašující příklady, nebo varování, že by se mohlo něco stát. Někdy děti volám, ať se jdou podívat, když je v televizi něco hrozného, aby věděli, co se může stát, aby si dávali pozor.“ Mladší dítě je pětileté, jistě již má dostatek informací o světě kolem, ale cíleně dítě vystavovat stresujícím situacím není vhodným řešením. Existuje vhodnější forma, jak mu říct o nástrahách běžného života, než prostřednictvím televize.

Televize také představuje pro děti prostředek k relaxaci a uvolnění, ale opět je nutné zdůraznit výběr pořadu a čas strávený u televizní obrazovky. (6R): „Děti se u toho na chvíli zklidní, ... dcera chvíli odpočívá ...“ A sama matka připouští čas i pro sebe: „... mám chvíli klid...“

V rodině, kde dítě tráví převážnou část dne před televizí, uvedla matka (8R): „Televize nemá žádná pozitiva.“ Jak ukazuje poslední příklad, matky nedokážou říct, co televize jejím dětem přináší, a přesto mnohé z nich nechávají své děti bez jakékoliv kontroly televizi sledovat.

Rizika televize na dětského diváka

Negativní jevy, které matky přisuzovaly televizi, můžeme nejprve rozdělit do dvou oblastí, na faktory a oblast působení na děti. Faktory televize jsou všeobecně známy, matky uváděly (2R, 3R, 5R, 7R, 8R, 9R, 10R) nevhodnou volbu pořadů (krimifilmy, katastrofy), nevhodný vysílací čas, absence značení nevhodných pořadů, přítomnost určitých jevů (vulgarity, sexuální narážky) a velká dostupnost televizních kanálů a nebezpeční reklamy. Spíše bych zaměřila pozornost na oblast působení televize na děti, zjištěné informace jsem rozdělila do tří skupin.

vliv na zdraví dětí	vliv na chování dětí	vliv na volný čas dětí
------------------------	-------------------------	---------------------------

Tab. 9. Typy negativních vlivů dětského diváctví

Často matky zmiňují negativní vliv televize na zdraví dětí, nejčastěji poukazují na zhoršení zraku, sluchu a také obecně celkového zdraví dítěte (3R, 4R, 5R, 7R). Televize také působí na psychiku dítěte, dlouhodobé sledování může u dítěte vyvolat nervozitu (6R): „... je nevybouřená, hrozně rychle vybuchne, ... potřebuje spíše pohyb, než pasivní sezení u televize ...“ V méně podnětných rodinách mohou mít děti problém rozlišit fikci od reality, což potvrzuje jedna z matek (9R): „... děti, které mnoho sledují televizi, již nevnímají realitu, myslí si, že to co vidí na obrazovce, je skutečná realita,“

V souvislosti s nevhodnými pořady, matky uváděly krimifilmy a jejich vliv na rozvoj agreivity u dětí, a také přejímání televizního chování za vlastní. (5R): „... jsou tam zbraně, zabijáci, výbušniny, a dítě čím více se na to dívá, tak je agresivnější.“ (8R): „... myslím, že to, co děti vidí v televizi je ovlivňuje ... pistole, vraždy, krev, bytí, ... vidí to a poté to sa-

my předvádějí ...“ Mým úkolem není hodnotit pravdivost těchto tvrzení, ale spíše se zaměřit zda znalost negativ ovlivňuje mediální výchovu v rodině.

Mnoho lidí tráví volný čas pasivním sledováním televize, na což poukazuje jedna z matek, která shledává negativum televize (7R): „... především v letním období, protože děti by mohly trávit volný čas venku a místo toho sedí u televize ...“

Mediální osvěta

Na podporu mediální gramotnosti uvedla Rada pro rozhlasové a televizní vysílání preventivní kampaň „Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost.“ V rámci mého šetření jsem se dotazovala matek, zda tuto kampaň znají a jak ji vnímají. Matky (3R, 6R, 8R, 10R), které zmíněnou kampaň znají, připouští její pravdivost. Matka (10R) dodává: „... neměli bychom děti nechat vyrůstat bez určitého režimu, ... dospělý by měl regulovat jejich chování i u televize, ... na co se dívat a nedívat, ukázat jim ten správný směr.“ Jedna z matek (9R) pouze kampaň zahlédla, ale podrobnější informace nezná. Zbývající matky (2R, 4R, 5R, 7R) ji vůbec neznají, jelikož nesledují reklamy.

6.1.7 Dětská četba

Kategorii „dětská četba“ jsem dále rozčlenila na jednotlivé podkategorie časové vymezení dětské četby, dostupnost knih a nabídka dětských knih. Děti předškolního věku ještě neovládají samostatné čtení, proto se v jejich případě jedná o předčítání ze strany někoho dalšího. Velmi podstatným faktorem je, že minimum matek uvádělo četbu knihy v rámci volného času, bližší informace jsem získala, až konkrétním dotazováním na samotnou četbu knih v rodině.

Časové vymezení dětské četby

V jednotlivých rodinách je dětem předčítáno v různých časových intervalech. Při bližším zkoumání jsem je rozčlenila do tří skupin, které jsou uvedeny v tabulce. Ve většině rodin, se dětem předčítá v době před spánkem.

Každodenní předčítání	Předčítání 3x týdně	Nepravidelné předčítání
-----------------------	---------------------	-------------------------

Tab. 10. Dětská četba

První skupinu tvoří matky (2R, 3R, 4R, 9R), které dětem předčítají každý den před spankem. V rodinách (3R, 9R) je četba realizována i v průběhu dne. Matka (3R) uvádí, kdy čte: „... někdy také přes den, když si to mladší dcera vyžádá.“ Velký zájem o knihy je znát v rodině (9R): „... ve dnech, kdy jsou v mateřské škole, se snažím jim číst minimálně hodinu, v jiné dny čteme i několik hodin během dne. Prohlížíme, ... vyprávíme podle obrázků, což nás všechny baví.“

V další skupině je patrný určitý zájem o četbu v rodině, ale již je méně pravidelná. Zvláštním ukazatelem je také předčítání jinou osobou než matkou, (5R): „... častěji čte manžel, pokud nemá čas a děti chtějí, čtu jim já.“ (6R): „V současnosti čte dcera, ... zhruba třikrát týdně, ...“ Matka je v četbě knih zastoupena starším sourozencem dítěte. Do této skupiny spadá také další rodina (10R), dětem předčítá matka, jelikož otec pracuje mimo domov. Z hlediska časového matka uvádí, čteme: „... čtyřikrát do týdne, pokud dcera únavou neusne.“ Dítě je přetěžováno množstvím zájmových kroužků, jak jsem již zmiňovala výše.

Nepravidelná četba (7R, 8R) je realizována pouze na žádost dítěte či v dlouhých časových intervalech. Starší děti v rodinách si čtou údajně samy, mladším je předčítáno matkami (7R): „... synovi čtu já, když si vyžádá, ... někdy chce číst téměř celou knížku, někdy nevydrží ani jednu stránku.“ (8R): „... dceři čtu většinou já, např. Šel kozlík do trhu ... následně procvičujeme, jak dělá kravička? ... častěji čte babička, více se věnuje.“ Na dotaz, jak často čte dítěti, odpověděla: „... málo, většinou jednou za týden, nebo za 14 dní, čteme chvíli, určitě ne hodinu.“

Dostupnost knih

Rodiny předškolních dětí obohacují nabídku knih především jejich nákupem, v menší míře využívají nabídku veřejných knihoven. Dostupné jsou také knihy z vlastních zdrojů, např. knihy po rodičích, apod.

zvýšená dostupnost knih	průměrná dostupnost knih	nedostatečná dostupnost knih
-------------------------------	--------------------------------	------------------------------------

Tab. 11. Dostupnost knih v rodinách

Dostupnost knih jsem rozčlenila do tří skupin: zvýšenou, průměrnou a nedostatečnou dostupnost knih. Zvýšená dostupnost knih je v rodinách (2R, 4R), kde dětem kupují knihy

a také s dětmi navštěvují knihovnu. Průměrná dostupnost knih je ve většině rodin s předškolními dětmi (3R, 5R, 6R, 7R, 9R, 10R), dětem jsou kupovány knihy, ale nabídky knihoven rodiny nevyužívají. Pouze v jedné rodině (8R) je nedostatečná dostupnost knih. Rodina nevyužívá nabídky veřejné knihovny, ani dětem knihy nekupují, matka uvádí dostatek vlastních knih: „...máme vlastních dost, ... vlastně dostali jsme nějaké knížky, ještě odněkud, prostě mám ...“ Matka vypovídá o knihách neurčitě, což mě utvrzuje ve skutečnosti, že v rodině se dítěti předčítá v omezené míře.

Nabídka dětských knih

Jelikož se jedná o děti předškolního věku, které neumí číst a jsou závislé na četbě další osoby, tak i volba knihy do jisté míry záleží na rodičích. V nabídce se odráží věk dítěte, jeho pohlaví a také jeho zájem. U nejmenších dětí jsou vyhledávána obrázková leporela, pohádky o zvířátkách. Starší dívky svoji pozornost zaměřují na pohádky o princeznách a dětskou prózu (Neznámkova dobrodružství, Děti z Bullerbynu, atd.).

6.1.8 Četba dospělých

Četba matek

Pozornost zaměřuji pouze na četbu matek, nikoliv na otce v rodinách. V rámci dalšího šetření bych mohla rozšířit pozornost také na otce a sledovat jejich vliv na četbu dětí. Matky tráví více času s předškolními dětmi, proto také zaměřuji pozornost na ně. Matky můžeme rozdělit do tří skupin, v první skupině jsou ženy, které knihy vůbec nečtou, nebo se omezují pouze na četbu periodického tisku, druhá skupina se omezuje pouze na předčítání dětem a třetí skupinu tvoří matky, které tráví volný čas četbou knih.

Všeobecně platí, že matky čtou ve večerních hodinách, v době kdy jejich děti spí, společným rysem je také nedostatek volného času, který uvádí v souvislosti s četbou. Před založením rodiny, měly ženy více času na četbu knih.

absence četby	četba omezená pouze na předčítání dětem	vlastní četba matky
---------------	---	---------------------

Tab. 12. Četba matek

Důvodů absence četby u matek je několik, matka (5R) uvádí: „Na knihu mi nezbývá čas, novou knihu pouze prolistuji, podívám se jak je zpracovaná, ale nečtu ji!“ Další důvod uvádí další z matek (8R): „... četba knih mě nebaví, ... je to nadlouho, mám ráda věci, které jsou hned a dobře.“ Zmíněné matky jsou charakteristické svým pasivním chováním, omezené pouze na jednoduché úkony, které nejsou závislé na větším přemýšlení.

Velkou část matek můžeme zařadit do skupiny, jejímž typickým znakem je předčítání dětem, ale na vlastní četbu již matkám nezbývá čas nebo energie. (2R) uvádí: „Knihy moc nečtu, protože nemám čas, čtu pouze nějaký bulvární tisk, ... jak jsou děti, není čas číst.“ (4R): „V současnosti čtu pouze knihy večer dětem, a sama čtu spíše časopisy.“ Další matka (10R) uvádí: „... není čas, četla jsem, ale v současnosti, čtu jen pohádky, ... přes týden ... jsem na děti sama, ... usínám ... vyčerpaná.“ Na rozhraní první a druhé skupiny je další matka (7R), její předčítání dítěti je v omezené míře, stejně jako samotné vlastní čtení matky: „někdy nečtu rok a potom mě zaujme nějaká kniha a mám ji přečtenou za týden.“

Několik matek si dokáže najít i čas pro vlastní četbu. Četba matek představuje především zdroj potřebných informací k řešení jejích problémů. (3R): „nejčastěji čtu pohádky ... dětem, ... občas si přečtu nějakou knihu o dospívání, abych lépe porozuměla starší dceři.“ Další matka uvádí (6R): „... poslední dobou čtu, když si potřebuji něco nastudovat, ... co prožíváme, praktické rady do života. Z dalších knih ... historické romány, na ty už mi nezbývá moc času, protože jsem unavená...“ Zájem o četbu knih ze strany matky se odráží také v návštěvě knihovny. Četba knih není pouze zdrojem informací, nabízí toho mnohem víc, jak uvádí matka (9R): „... člověk se potěší, najde inspiraci, ... dobití energie, ... uklidnění, ...“ Matka vyhledává v současnosti krátké sesbírané příběhy, z důvodu nedostatku času, ale vždy si na četbu knih, nějaký čas najde.

6.1.9 Mediální vzdělanost matky v oblasti četby knih

Kategorii mediální vzdělanost v oblasti četby knih jsem rozčlenila do tří podkategorií: Pozitiva knih, negativa knih a projekt Celé Česko čte dětem, jedná se o vzdělanost matek v jednotlivých oblastech.

Pozitiva knih

Nejprve jsem se zaměřila na pozitivní jevy četby a znalosti matek v této oblasti. V jednotlivých rodinách nejsou téměř žádné rozdíly, matky nejčastěji zmiňují pozitivní vliv četby

na rozvoj řeči (rozšiřování slovní zásoby, lepší vyjadřování dětí), dále zdokonalování paměti, a rozvoj fantazie. Rodiny knihy často využívají jako zdroj informací, děti se učí novým poznatkům (osvojují si barvy, tvary, základy četby).

V rodinách, kde je četba využívána ve větší míře, matky zdůrazňují i další pozitiva, které předčítání dětem přináší. (3R): „... udrží se v klidu, ... poslouchá, ... následně se zeptám, jestli si pamatuje, o čem jsem četla.“ Během předčítání mohou děti relaxovat, zklidní se po aktivních činnostech. Rozvíjí se také vzájemná komunikace a vztah mezi rodičem a dítětem, rodič může dětem vysvětlit věci, či jevy, kterým nerozumí. Právě budování vzájemného vztahu mezi rodičem a dítětem je často opomíjen, z hlediska mého šetření ho zmiňuje pouze jedna matka (9R): „... líbí se mi, že jsme spolu ...“ Rodiče se více zaměřují na věci více viditelné, než na pocity vlastních dětí.

Negativa knih

Další podkategorie je zaměřena na negativa knihy. Jelikož pozornost zaměřují na děti předškolního věku, které jsou závislé na výběru a četbě knih od jiné osoby, nehrozí téměř žádné riziko. Tuto skutečnost potvrzuje také mé šetření, většina matek (2R, 3R, 4R, 6R, 8R, 9R) nezná žádná negativa knihy. Ve dvou případech matky uvádí jako riziko špatně zvolenou knihu: (7R): „... pokud si dítě vybere špatnou knihu, která není určena pro děti ...“ (10R): „... pokud bych zvolila knihu, která není určena dětem, např. horor, tam je řada negativ, ... v žádném případě nejsou určeny dětem!“ Jedna z matek (5R) se zaměřila na negativa více povrchně, prioritní pro ni byl obal a grafická úprava nikoliv obsah knihy: „Měkké knihy mají ... méně stránek, ... nevhodně upravené písmo, ... po výtvarné stránce to může být nedostatečné ...“

Projekt Celé Česko čte dětem

Tato podkategorie se zaměřuje na projekt „Celé Česko čte dětem“ a znalosti dotazovaných matek k tomuto projektu. Jednotlivé matky můžeme rozdělit podle setkání s projektem do čtyř skupin. Matky (5R, 8R) se s projektem vůbec nesetkaly, jedná se o rodiny, kde je dětem minimálně předčítáno. Zbývající matky se setkaly s projektem prostřednictvím televizní obrazovky (3R, 4R, 9R, 10R) nebo v mateřské škole (6R), kterou jejich dítě navštěvuje. Zbývající matky projekt znají zároveň z obrazovky i z mateřské školy (2R, 7R).

neznalost projektu	seznámení s projektem v televizi	seznámení s projektem v mateřské škole	seznámení s projektem v televizi i mateřské škole
-----------------------	-------------------------------------	---	---

Tab. 13. Projekt Celé Česko čte dětem

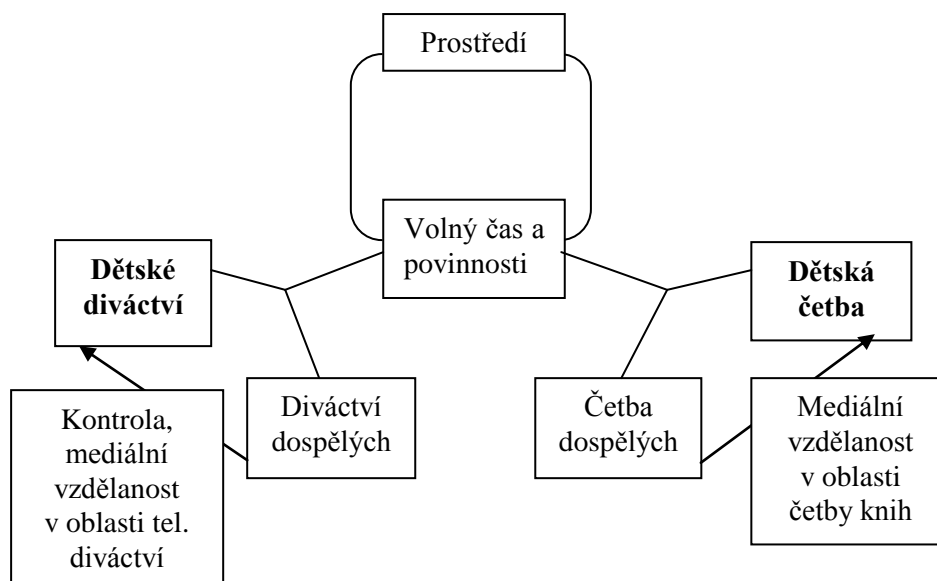
Zmiňované mateřské školy se zároveň do projektu aktivně zapojily. (6R): „... ve školce se to probíralo, děti kreslily nějaké obrázky.“ Prostřednictvím mateřských škol se projekt dostal více do podvědomí lidí, bohužel je to limitováno množstvím mateřských škol, které se do projektu zapojily. Jedna z matek (2R) uvádí, že vlivem mateřské školy, která se do projektu zapojila, začala chodit s dcerou do knihovny. Ve většině případů matky uváděly, že je zmiňovaný projekt neovlivnil. Hlavním důvodem je jeho vzdálenost, pokud se nezapojuje některá s institucí, kterou rodiny navštěvují, letmé informace zprostředkované médii, jsou nedostatečné. Podobně situaci vnímá jedna s matek (10R), která se s projektem setkala pouze v televizi, ale ze svého okolí zná další projekt, do něhož se bude dcera zapojovat, což ji oslovilo mnohem více: „... dcera, ... se účastní jiného projektu „Noc s četbou,“ budou ve škole spát, číst si, vyprávět příběhy, rozvíjet fantazii, ... moc se těším, ...“

6.2 Vztahy mezi kategoriemi

Zkoumané rodiny jsem si seskupila do tří kategorií podle shodných rysů v oblasti dětského diváctví a dětské četby, což jsou také klíčové kategorie. Dalším krokem je hledání vztahů mezi ostatními kategoriemi. V rámci hledání vztahů vycházím s přiložených tabulek (viz. Příloha III., IV)

Nejprve zaměřím pozornost na kategorii **dětského diváctví**. Jak jsem ji uvedla v přechozí kapitole rozčlenila jsem kategorii na tři typy rodin podle shodných znaků (viz. Tab. 6.).

Jednotlivé kategorie zachycuje přiložené schéma. Člověk je ovlivňován prostředím, ve které žije, zaměřím se na vliv prostředí na trávení volného času a povinnosti v rodinách. Součástí volného času je také sledování televize a četba knih u dětí, ale také dospělých jedinců, v našem případě matek. Nutné je také zaměřit se na výchovu v rodině a to především v oblasti médií, kterým věnuji pozornost.

Obr. 3. Vztahy mezi jednotlivými kategoriemi

6.2.1 Vztahy jednotlivých kategorií k dětskému diváctví

Vliv prostředí na dětské diváctví nemá rozhodující roli, konkrétně jsem se zaměřila na lokální prostředí, v němž rodina žije. V jednotlivých kategoriích rodin byly zastoupeny různé typy lokálního prostředí, což ukazuje, že vliv prostředí není rozhodujícím faktorem.

Překvapením bylo zjištění, jak ovlivňuje složení rodiny dětské diváctví, většina osob by se mylně domnívala, že v rodině neúplné děti tráví více času před televizní obrazovkou, ale opak je pravdou. Zarážející je také skutečnost, že děti v úplných (rozšířených) rodinách sledují televizi častěji, i když je rodina tvořena z většího počtu dospělých osob, které by se dítěti mohly věnovat.

Smysluplné využívání volného času souvisí s volným časem matky, který může věnovat svým dětem. Pozornost jsem proto zaměřila na pomoc dalších členů rodiny, konkrétně partnera a prarodičů. Partneři se zapojují do péče o děti i domácnost dle svého času. V rodinách, kde se otcové méně zapojují, jejich pomoc nahrazují prarodiče, čili matky mají ve všech rodinách dostatek volného času, výjimkou je pouze rodina rozvedené matky, kde se otec nezapojuje do domácnosti a péče o děti vůbec a prarodiče pouze občas v omezené míře. Tato rodina patří do první kategorie (děti tráví u televize nejméně času), což nám odhaluje, že zapojení partnera či prarodičů ještě nezaručuje, že matka se dítěti více věnuje a dítě má méně času na pasivní sledování televize, spíše se jedná o schopnosti matky zorganizovat si volný čas a povinnosti, tak aby se mohla dětem věnovat, co nejvíce.

Finanční situace může ovlivňovat výběr volnočasových aktivit v jednotlivých rodinách, což také potvrdilo. Většina rodin považuje svoji finanční situaci za průměrnou, ale vyhledávají spíše levnější varianty volnočasových aktivit, nebo se omezují z hlediska množství. Výborná finanční situace rodiny není zárukou správného využívání volného času rodiny. Ve vztahu k dětskému diváctví se ukazuje v lepším světle rodina, která má horší finanční situaci. Tato rodina se snaží tento handicap vynahradit časem stráveným společně, pobytem v přírodě, četbou nebo kreativní činností. Protipólem jsou rodiny s výbornou finanční situací, které nedokáží dětem nabídnout vhodné možnosti k trávení volného času. Několik matek zdůrazňuje omezení finančně nákladných činností, např. dovolené v zahraničí, ale větší nároky se neodráží v hodnotnějším trávení volného času, protože se jedná o rodiny, kde děti tráví nejvíce času před televizní obrazovkou. Negativně může také působit velké množství zájmových kroužků, které dítě navštěvuje, rodina se v tomto případě nemusí po finanční stránce omezovat, ale měla by upřednostňovat potřeby a zájmy dítěte. Dítěti nezbyvá mnoho volného času na samotnou hru, ani na sledování televize. Finanční prostředky nehrají hlavní úlohu ve správném využívání volného času, důležitý je výběr volnočasových aktivit a především zájem ze strany rodičů o děti.

Jak se odráží místo bydliště, pomoc dalších členů rodiny, typ rodiny a finanční situace jsem se zmiňovala výše, ale nyní se zaměřím na to, jaké místo zaujímá televize v čase rodiny.

Nejprve jsem se zaměřila na povinnosti matky a dítěte předškolního věku, do nichž jsem zařadila zaměstnání matky, pobyt dítěte v mateřské škole a také řízené volnočasové aktivity. Po splnění těchto povinností zůstává čas, který dítě tráví společně s rodinou. První a druhá kategorie je složena z matek, které jsou na rodičovské dovolené, nezaměstnané nebo pracují z domova, což ve všech případech zaručuje dostatečné množství volného času. Děti převážně navštěvují MŠ, mimo děti které během roku oslavily třetí narozeniny a nastoupí do mateřské školy od září. Volnočasové aktivity navštěvují téměř všechny děti, mimo tříleté. Většina dětí pobývá v MŠ do 15 hodiny a následně jim zůstává dostatek volného času na různé aktivity. Výjimkou je rodina z druhé kategorie, kde dítě pravidelně po mateřské škole navštěvuje téměř každý den zájmový kroužek a domů se vrací v podvečerních hodinách. Třetí kategorie se vyznačuje různorodým složením, tvoří ji matka na rodičovské dovolené, jejíž dítě navštěvuje MŠ a zájmové činnosti. Této rodiny se týká vymezení času jako u předchozích dvou skupin. Dvě matky jsou zaměstnané, a jejich děti navštěvují MŠ i zájmový kroužek. Zaměstnání matek představuje na chod rodiny větší časovou náročnost, ale

vzhledem k tomu, že se zapojují do domácnosti partneři i prarodiče, měly by rodiny zvládat dobře uspořádat svůj čas, čímž by vznikl prostor i na volný čas s dětmi. Poslední rodina je tvořena matkou na rodičovské dovolené, jejíž předškolní dítě nenavštěvuje mateřskou školu, ani žádný zájmový kroužek. Dle tohoto vymezení by matka měla mít po splnění povinností v domácnosti velké množství volného času, ale jedná se o rodinu, která spadá do třetí kategorie, dítě tráví většinu dne sledováním televize a nikoliv podnětnou činností společně s matkou.

Zajímal mě také subjektivní pocit matek na množství volného času, které tráví společně s dětmi. Většina matek uváděla dostatek volného času, výjimkou byla matka, jejíž partner pracuje během týdne mimo domov a ona sama pečuje o tři děti, uváděla dostatek volného času podle situace. Nedostatek volného času mají pracující matky. Jistě zaměstnání matky a péče o více dětí je náročná, což by mohlo vysvětlovat větší sledovanost televize dětmi, ale spíše než vytíženost rodičů se ve větší sledovanosti odráží pasivita rodičů a jejich neschopnost trávit smysluplně volný čas společně s dětmi. Patrné je to především o víkendech, kdy jsou oba rodiče doma, mají na děti více času, a přitom dochází k nárůstu času stráveného u televizní obrazovky.

Činnosti ve volném čase jsou různorodé, nejčastěji rodiny tráví volný čas venku na procházkách, s dětmi na hřišti, na výletech, společnými hrami, velmi často je také v souvislosti s volným časem zmiňována televize. První dvě kategorie jsou charakteristické větší různorodostí činností, kladen je důraz na četbu knih, kreativní činnosti, komunikaci s dětmi, kulturní a společenské aktivity. Rodiny se vyznačují zájmem o děti. Třetí kategorie rodin klade větší důraz na povinnosti během pracovního týdnu, ale také o víkendu, velmi často je ve volném čase sledována televize dětmi. Tyto rodiny jsou charakteristické sníženým zájmem o děti, často kladou větší důraz na povinnosti nebo na vlastní zájmy.

Vliv matky na dětské diváctví je patrný u třetí kategorie, zvláště u matek, které televizi sledují během dne, nebo ji využívají jako zvukovou kulisu. V prvních dvou kategoriích rodin je televize využívána matkami ve večerních hodinách, kdy děti spí. Rozdílnost je také ve volbě pořadů. První kategorie preferuje hodnotný pořad, také poukazuje na nedostatek kvalitní televizní nabídky, další kategorie se převážně zaměřuje na zpravodajské pořady a třetí si již téměř nevybírá. Z hlediska rodinné mediální výchovy je třetí kategorie naprosto nevyhovující, vlastním příkladem matky utváří u dětí nevhodné návyky.

Rodiče mohou dětské diváctví korigovat různými způsoby. V nárůstu dětského diváctví se odráží množství televizorů v domácnosti. Ve většině dotazovaných domácností s předškolními dětmi je pouze jedna televize, více televizorů je u třetí kategorie. V dostupnosti televizorů se také odráží způsob sledování televize dětmi, jednak z hlediska časového, a také zvýšenou nabídkou pořadů.

Ruku v ruce s dostupností televizorů jde ovládání televizoru dětmi. Děti umí ovládat televizní obrazovku již od nejranějšího věku, což se také potvrzuje v mém šetření. Výjimkou jsou pouze děti z první kategorie, které samy televizi neovládají, což rodičům zajišťuje dostatečnou kontrolu. Sledování televize v této kategorii je korigováno samotnými rodiči, jelikož děti sledují televizi v omezeném množství a pouze vybrané pořady. Ve zbývajících dvou kategoriích si děti ovládají televizi samostatně, problém je zvláště v rodinách, kde mají děti vlastní televizi v pokoji.

Kontrolu dětského diváctví mohou rodiče také zajistit společným sledováním televize. V první kategorii rodin je kontrola dětského diváctví zajištěna ovládáním televizoru dospělým, navíc je doplněna v jednom případě o společné sledování rodičů s dětmi. V druhé kategorii je občas realizována kontrola ze strany rodičů společným sledováním televize, což poukazuje na postupný nárůst času i pořadů, které děti sledují, protože kontrola je volnější než u první kategorie. Třetí kategorie je charakteristická nedostatečnou kontrolou ze strany rodičů, jelikož nesledují televizi společně s dětmi, volbu pořadů má dítě plně v rukou, v některých případech sleduje televizi po celý den.

Zajímalo mě také, nakolik jsou matky vzdělány v oblasti dětského diváctví. Překvapil mě výčet pozitivní jevů televize pro děti, kde matky často uvádí jevy, které můžeme spíše přisuzovat knize než televizní obrazovce (rozvoj řeči, fantazie). Pozitivní jev, u něhož se shodly všechny kategorie rodin, je získání nových poznatků. Zvláštní je postoj matek ve třetí kategorii, které nechávají své děti sledovat televizi téměř bez omezení, přesto neznají žádná její pozitiva.

Většina matek si uvědomuje rizika, která dětem hrozí sledováním televize, převážně uvádí negativní vliv na zdraví, konkrétně poškozování zraku či sluchu. Uvědomují si konkrétní rizika, které plynou z jednotlivých pořadů, především z těch, které nejsou určeny dětem, což jsou např. kriminální filmy, zpravodajství, které prezentuje různé katastrofy. Rodiče často poukazují na nedostatky, které plynou ze strany televize, ale často si neuvědomují, že

hlavní zodpovědnost by měla být na jejich straně. Typickým příkladem jsou matky ve druhé a třetí kategorii. Oproti tomu v první kategorii je znát zájem o děti. Matky přemýšlí o nebezpečí, které dětem hrozí, zaměřují se spíše na psychiku dítěte, která může být působením televize ohrožena, než na pořady které mohou problémy vyvolat (nervozita, neschopnost odlišit fikci od reality). I přes veškerá negativa, které dětem hrozí, nechávají rodiče své děti sledovat televizi bez jakékoliv kontroly a omezení.

Výzkum zabývající kampaní „Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost“ poukazuje na její užitečnost. V případě mého šetření nemohu s touto skutečností zcela souhlasit. Kampaň je mezi matkami známá, ale především u prvních dvou kategorií. U třetí kategorie matek, kde by byla potřebná mediální osvěta, zná kampaň pouze jedna matka, která před problémem zavírá oči, jelikož jí pravdivost spotů nejspíše sahá do svědomí. Ostatní matky ji vůbec neznají, jelikož nesledují reklamy.

6.2.2 Vztahy jednotlivých kategorií k dětské četbě

Stejně jako dětské diváctví jsem rozčlenila také **dětskou četbu** do tří kategorií podle shodných znaků (viz. Tab. 10). Pro lepší přehlednost přikládám rozčlenění jednotlivých kategorií rodin z hlediska dětské četby (viz. Příloha IV).

Jednotlivé kategorie, u nichž jsem hledala vzájemné vztahy, jsou znázorněny v příloženém schématu (viz. Obr. 3).

Prostředí, v němž jednotlivé rodiny žijí, nemá vliv na dětskou četbu v rodině. V jednotlivých kategoriích je zastoupeno různé lokální prostředí. Složení rodiny má určitý vliv u kategorie rodin, kde se dětem předčítá nejvíce, ve všech případech se jedná o úplné rodiny. Tyto rodiny fungují bez většího zásahu zvenčí, což také potvrzuje pomoc ze strany prarodičů, které je pouze občasná ve formě hlídání dětí. Větší zapojení prarodičů, které bývá především v rodinách rozšířených, může ovlivňovat volbu volnočasových aktivit i chod domácnosti nukleární rodiny. V ostatních kategoriích jsou zahrnuty různé typy rodin. V rodinách, kde se zapojují partneři i prarodiče pravidelně bych předpokládala velké množství volného času na volnočasové aktivity a také předčítání knih, ale opak je pravdou, tyto rodiny patří do kategorie, která je charakteristická minimálním předčítáním dětem. Finanční situace rodin je v jednotlivých kategoriích různorodá, a volnočasové aktivity jsou vybírány s ohledem na finanční situaci jednotlivých rodin. Zdůraznila bych pouze jednu rodinu, u níž je nedostatečná finanční situace rodiny kompenzována společnými aktivitami

rodičů s dětmi, matka věnuje velkou pozornost četbě a kreativní činnosti. Což také potvrzuje skutečnost, že finanční prostředky nejsou rozhodujícím faktorem, ale především rozhoduje zájem ze strany rodičů, zejména z hlediska četby.

Předčítání dětem probíhá většinou večer před spánkem dětí, což je v době po splnění povinností. Pouze rodiny z první kategorie předčítají dětem také během dne. V rodinách, kde si matky stěžují na nedostatek času, či je jejich množství volného času různorodé, jsou zastoupeny v předčítání jinými členy rodiny. Nedostatek volného času může být také na straně dítěte, jelikož navštěvuje velké množství zájmových kroužků. U tohoto dítěte je patrná přetíženost, což jsem již zmiňovala dříve, matka podmiňuje četbu tomu, zda předčítání vydrží a únavou neusne. Četba pro rodiče představuje aktivní zapojení, je nutné najít si čas, a mít zájem dětem něco předat, naučit je. Předčítání není závislé pouze na čase, kterého některé matky mají přemíru, ale stejně dětem nepředčítají, což je také příklad matky z třetí kategorie. V souvislosti s dalšími volnočasovými aktivitami, je četba často opomíjena. V dnešní době děti tráví více volného času před televizní obrazovkou, což také uvádí samotné matky. Volnočasové aktivity v jednotlivých kategoriích jsou různorodé, aktivní i pasivní činnosti. Nejvíce pasivity je patrné v poslední kategorii, jelikož děti tráví většinu volného času u televize.

Zájem či nezájem o četbu ze strany matek se také odráží do dětské četby. Ve většině případů matky uvádí nedostatek času na četbu knih, hlavní příčinou je založení rodiny. Nemůžeme říct, že v rodinách, kde se dětem pravidelně předčítá, čtou také pravidelně i matky. Mezi jednotlivými matkami jsou velké rozdíly i v konkrétních kategoriích a nejen mezi nimi. První kategorie je zastoupena, jednak matkami které čtou téměř pravidelně a kniha jim přináší energii, inspiraci a uklidnění, ale také matky, které vyhledávají pouze odbornou četbu k řešení rodinných problémů. Další matky svou četbu omezují pouze na bulvární tisk nebo časopisy. Oproti tomu je v druhé kategorii zastoupena matka, která pravidelně čte knihy a navštěvuje knihovnu, ale dětem nepředčítá, jelikož ji zastupuje starší dcera, která předčítá mladšímu sourozenci. Pouze v poslední kategorii můžeme potvrdit vliv negativního příkladu matky na dětskou četbu. Matka nejeví zájem o knihy, dítě je proto nevnímá jako přirozenou součást volného času. Konkrétně jedna z matek uvádí důvod, proč knihy nevyhledává a to je jejich časová náročnost.

Zaměřila jsem se také na vzdělanost matek v oblasti dětské četby, abych pochopila, proč matky dětem předčítají či nikoliv. Pozitivní vlivy četby jsou celkem známé, což se také

potvrdilo u všech tří kategorií matek, nejčastěji uváděly rozvoj slovní zásoby, vliv na fantazii, rozvoj paměti, získávání nových poznatků, osvojení základů četby a u starších dětí rozvoj četby. Matky se opět zaměřují spíše na viditelné změny u dítěte než na vlivy, které se spíše odrážejí v psychice dítěte. Odlišně se k pozitivním jevům staví některé matky z první kategorie, které zdůrazňují zklidnění, které četba dětem přináší, rozvoj vzájemné komunikace a především čas strávený společně. Přesto, že matky znají dostatek pozitiv předčítání, čtou dětem v některých případech minimálně.

Vzhledem k tomu, že knihy dětem předškolního věku vybírají dospělí, a přistupují k tomuto výběru zodpovědně, nemělo by dětem hrozit žádné riziko, což potvrzují samy matky. Ve většině případů matky neznají žádná negativa ze strany knih. O určité povrchnosti vypovídá vnímání jedné z matek, která negativně vnímá pouze vzhled knihy, ale opomíjí její obsah.

Z hlediska mediální osvěty bych zmínila projekt Celé Česko čte dětem, prostřednictvím něhož se mohou rodiče seznámit s pozitivy, které předčítání dětem přináší a dalšími užitečnými informacemi. Znalost tohoto projektu je v jednotlivých kategoriích různorodá, matky se s ním setkaly prostřednictvím televizní obrazovky či v mateřské škole, kterou navštěvuje jejich dítě. Ve dvou případech matky projekt neznají, spadají do druhé a třetí kategorie. Samotné setkání s projektem, ještě nezaručuje větší ovlivnění rodičů, povrchní prezentace prostřednictvím médií téměř neosloví, větší vliv prostřednictvím mateřské školy byl pouze v jednom případě, kdy matka začala dětem více číst a navštěvovat knihovnu. Větší účinnost je u těch rodin, kde převažuje zájem o četbu, zatímco v rodinách, kde se dětem předčítá minimálně, tyto informace nevyhledávají, přecházejí je, protože, chybí zájem ze strany rodičů.

6.3 Shrnutí výzkumu

Prostřednictvím získaných informací jsem získala náhled do života rodin s předškolními dětmi. Významnější podíl ve volném čase zastává televize, rodiny ji také vnímají jako běžnou součást volného času, oproti tomu kniha zabírá ve volném čase minimální prostor a často je spíše považována za povinnost. Další zjištěné informace zodpovím prostřednictvím výzkumných otázek, které jsem si položila.

Výzkumné otázky jsem rozčlenila podle daného typu média (televize či knihy) a na závěr jsou otázky týkající se srovnání obou médií.

Televize:

6.3.1 Výzkumná otázka č. 1:

Jakým způsobem je využívána televize v rodinách s předškolními dětmi?

V rodinách s předškolními dětmi jsou stále ještě rodiče, ti kteří ve většině případů určují čas a typ pořadu, které děti sledují. Nicméně jsou rozdíly ve sledování televize dětmi i rodiči, konkrétně matkami v jednotlivých rodinách.

Podotázky:

Jakým způsobem děti využívají televizi?

Děti předškolního věku můžeme rozdělit do tří skupin podle času stráveného před televizní obrazovkou. První skupinou jsou děti, které tráví u televizní obrazovky nejméně času, v průměru jednu hodinu i méně a sledují pouze dětské pořady - Kouzelnou školku, Večerníček, výjimečně kreslenou pohádku Šmoulové a pravidelné nedělní pohádky na ČT. Děti tráví volný čas společně s rodiči a sledování televize je další z možností, jak trávit volný čas, např. Večerníček tvoří určitý předěl mezi aktivní činností a časem na spánek. Druhá skupina dětí, sleduje televizi častěji, v průměru každý den 2 hodiny, čemuž také odpovídá rozšířená nabídka pořadů. Předchozí nabídka je doplněna o další dětské pořady (TýYo, Animáček). Příčinou častějšího sledování televize může být méně času matek, jelikož partneri pracují mimo domov, matky mohou být více unavené, proto vymezují více volného času na sledování televize. U těchto dvou skupin rodin je patrná regulace ze strany rodičů. Zcela odlišný přístup je v poslední skupině, kde děti sledují televizi v průměru 3 a více hodin, v některých případech bychom mohli říci i po celý den, jelikož ji sledují jako zvukovou kulisu. Nabídka pořadů z předchozích dvou skupin se rozšiřuje o další pořady či televizní kanály. Děti sledují pořady bez kontroly dospělých nebo kontrola probíhá pouze v omezené míře, často rodiče nedokážou správně vyhodnotit vhodnost pořadů pro jejich děti, o čemž vypovídá obliba pořadů, např. seriál Simpsonovi. Rodičovská kontrola probíhá tak, že matka u televize spí a děti mohou sledovat, co chtějí. Nebezpečí také hrozí v podobě vlastní televize v pokoji, protože rodič ztrácí přehled, co se děje za zavřenými dveřmi. Dalším nebezpečím jsou dětské kanály, neomezené množství dětských pořadů,

kteří běží 24 hodin denně a to především v rodinách, které dětem neregulují čas u televize. Velké množství času u televizní obrazovky, jen poukazuje na pasivní trávení volného času. V rodině je snížený zájem o děti, spíše se rodiče zaměřují na chod domácnosti nebo zohledňují vlastní zájmy.

Jakým způsobem rodiče využívají televizi?

Pozornost jsem zaměřila pouze na matky, které tráví s dětmi více času než otcové. Sledování televize matek můžeme shodně rozdělit do tří skupin, které kopírují skupiny dětí. První skupina matek sleduje televizi pouze jako „doplňk“ k plánované pracovní činnosti. Pokud televizi sledují se zájmem, vyhledávají pouze hodnotné pořady, kterých jak zmiňuje jedna z matek, je v současnosti nedostatek. Z časového hlediska sledují televizi pouze večer, v tuto dobu zapínají televizi také matky z druhé skupiny, ale jejich nabídka je již o něco širší. Pozornost zaměřují především na zpravodajství a seriály, jejich hlavním důvodem je zájem o tyto pořady a získání nových informací. Třetí skupinou jsou matky, které převážně využívají televizi jako zvukovou kulisu, ale oproti matkám z první skupiny, sledují televizi téměř po celý den. Matky vybírají především pořady „pro ženy“, s cílem získat nové informace a také si odpočinout.

6.3.2 Výzkumná otázka č. 2:

Jaké faktory ovlivňují sledování televize u dětí předškolního věku?

Zaměřila jsem se na různé faktory, ať již z hlediska prostředí, volného času, také mediální vzdělanosti matek, které mohou ovlivňovat dětské diváctví. Lokální prostředí dětské diváctví neovlivňuje, ale prostředí rodiny hraje významnou roli. Množství televizorů v domácnosti a také samostatné ovládání televize dětmi jsou velmi významné faktory. Nemohu opomenout také kontrolu ze strany rodičů, která je v rodinách, které sledují televizi nejvíce, nedostatečná. Také se v dětském sledování televize odráží, neschopnost rodičů trávit s dětmi volný čas. Pasivita rodičů představuje nárůst času před televizní obrazovkou. Často se matky vymlouvají na nedostatek času, což je především u matek, které pracují, ale jestliže spojíme vše do souvislostí, ukáže se nám skutečnost v jiném světle. Ve většině rodin se zapojuje partner do péče o děti i domácnost, pokud se otec nezapojuje, je ve většině případů nahrazen prarodiči, což ukazuje na větší množství času, než matky uvádí. Také z hlediska finanční situace je značné zkrácení ze strany matek, především v rodinách, kde je dostatek finančních prostředků. Realizování volného času této skutečnosti neodpovídá.

Za velmi významné faktory bych označila upřednostňování vlastních zájmů a nezáměrem o děti ze strany rodičů. Pokud rodiče chtějí udělat pro děti to nejlepší, najdou si pro své děti vždycky čas. Finanční prostředky nejsou rozhodujícím faktorem v trávení volného času s dětmi. Také vlastní příklad rodičů je významným faktorem, který se podílí na vytváření návyků dětského diváctví, patrné je to především u poslední kategorie, kde děti i rodiče sledují televizi velmi často.

6.3.3 Výzkumná otázka č. 3:

Jaké pozitivní a negativní stránky shledávají rodiče ve sledování televize předškolními dětmi?

Matky uvádí nejrůznější pozitivní i negativní stránky televize, nejčastěji televizi označují jako zdroj informací, kde se mohou děti setkat s novými věcmi, které např. rodiče neznají. Televize může sloužit také k odpočinku dětí a umožňuje matkám získat určitý čas pro sebe. Často také matky přisuzují televizi pozitiva, které můžeme spíše přiřadit k četbě knih (rozvoj řeči, fantazie), což poukazuje na minimální znalosti matek v oblasti médií. Ve dvou případech matky neznají vůbec žádné pozitivní stránky sledování televize předškolními dětmi, alarmující je skutečnost, že se jedná o rodiny, v nichž děti sledují televizi nejvíce.

Negativní stránky matky přisuzují především na stranu televize, ale nezabývají se téměř tím, co jejich dětem hrozí. Nejčastěji zmiňují nevhodné pořady, nevhodné prvky v jednotlivých pořadech, nevhodný vysílací čas, absenci značení nevhodných pořadů, velkou dostupnost televizních kanálů a působení reklamy. Negativní působení televize na děti matky shledávají v prezentování kriminality, kterou děti skrze obrazovku přejímají. Více se zamýšlely matky, jejichž děti sledují televizi v omezeném množství, pozorují vliv dlouhodobého sledování televize na psychiku dítěte - dítě je nervózní, nevybouřené z pasivního sledování televize. Dalším negativem nadměrného sledování televize dětmi je neschopnost odlišit fikci od reality.

Kniha:**6.3.4 Výzkumná otázka č. 4:****Jakým způsobem jsou využívány knihy v rodinách s předškolními dětmi?**

Rodiny často opomíjí zařadit četbu knih mezi volnočasové aktivity. V jednotlivých rodinách jsem se dotazovala na trávení volného času s dětmi, matky uváděly různé činnosti a mezi nimi významný podíl zaujímal televize, oproti tomu kniha byla zmiňována pouze v rodinách, kde se dětem pravidelně čte každý den.

Podotázky:**Jakým způsobem děti využívají knihy?**

Dětská četba je závislá na přítomnosti další osoby, jelikož děti předškolního věku neumí číst. Dítě je závislé na čase, který mu rodič či další osoby v domácnosti věnují, ať již na četbu knih či další volnočasové aktivity. Především u menších dětí jsou knihy využívány převážně samostatně k prohlížení obrázků, prostřednictvím nich se seznamují s okolním světem, již zde je však nutná přítomnost další osoby, která musí dítěti pojmenovat jednotlivé jevy. Četbu knih u dětí můžeme rozdělit do tří skupin, první skupinu tvoří rodiny, kde je kniha vnímána jako součást volného času, dětem se předčítá pro zábavu, pro všechny je to příjemně strávený čas. Matky si uvědomují důležitost četby, ale není to pro ně prioritní, spíše zohledňují zábavu a společný volný čas. Tento postoj ke knize se odráží v četbě i během dne. Druhou skupinou jsou rodiny, kde se dětem předčítá pouze v době před spaním. Matky vnímají četbu knih jako určitou povinnost, což také dokazuje nahrazování matky v předčítání dalšími členy rodiny. Přesto má kniha i v těchto rodinách své místo. Poslední skupina je typická nepravidelnou četbou. Matky přistupují k četbě velmi nezodpovědně, množství četby si určuje samo dítě, které nemá vlivem příkladu matky ke knihám téměř žádný vztah. Matky nedokážou říct žádnou oblíbenou knihu předškolních dětí, což vypovídá o jejich nezájmu. V rodinách, kde je dětem předčítáno preferují především pohádky a pohádkové příběhy o zvířátkách, u větších dětí se nabídka rozšiřuje o dětskou prózu, např. Děti z Bullerbynu, Neználkova dobrodružství, atd.

Jakým způsobem rodiče využívají knihy?

Zaměřila jsem se pouze na matky předškolních dětí, jelikož tráví s dětmi předškolního věku více času. Společným znakem všech matek je úbytek času na četbu knih, vlivem založení rodiny. Matky, které v minulosti četly knihy, se omezují ve většině případů pouze na předčítání dětem. Hlavním důvodem je únava matek, což může být zapříčiněno náročnou péčí o děti, když otec pracuje mimo domov. V neprospěch knih v rodinách stojí také jejich větší časová náročnost, matky volí alternativu v podobě bulvárního tisku. U některých matek je úplná absence četby, nevyhledávají knihy ani časopisy. Ve většině případů se jedná o neschopnost správně si zorganizovat volný čas a také pasivitu ze strany matek. Protikladem jsou matky, které si na četbu knihy najdou čas. Volí především knihy, které se zabývají problematikou, která je zajímá, a matky v nich hledají řešení vlastních problémů. Pouze pro jednu matku představuje kniha, významnou součást života, hledá v ní energii, inspiraci i uklidnění, tento vztah ke knihám se odráží také na předčítání dětem.

6.3.5 Výzkumná otázka č. 5:

Jaké faktory ovlivňují používání knih dětmi předškolního věku?

Podobně jako u dětského diváctví, tak i u knih jsem zvažovala jednotlivé faktory, které mohou ovlivňovat předčítání dětem. Místo bydliště nemá vliv na četbu knih v rodině, rozdíly mezi venkovským a městským prostředím jsou v našem případě minimální, rodiny žijí podobně na venkově i ve městě. Určitý vliv může mít složení rodiny, nejvíce se dětem předčítá v úplných rodinách, kde není větší zásah ze strany prarodičů, a rodiče si mohou volný čas organizovat sami. Nejvýraznějším faktorem, který ovlivňuje používání knih dětmi je pasivita rodičů a jejich neschopnost trávit volný čas s dětmi, jedná se především o rodiny, kde se pravidelně zapojují do péče o děti a domácnost partneři i prarodiče. Matky mají velké množství volného času, ale nedokážou ho správně využít, velmi často matky i děti tráví volný čas sledováním televize, ale četba je v těchto rodinách v omezeném množství. Minimální četba v rodině se také odráží v dostupnosti knih, v jedné z rodin se knihy dětem nekupují ani nevyužívají služeb knihovny, pouze čerpají z vlastních zdrojů, které jsou velmi malé. Rozhodující je vliv dospělé osoby, která musí dětem ukázat, jak správně číst, pokud rodiče nemají vztah ke knihám, nebudou ho utvářet ani u svých dětí.

6.3.6 Výzkumná otázka č. 6:

Jaké pozitivní a negativní stránky shledávají rodiče v četbě knih u dětí předškolního věku?

Většina matek se shoduje ve výčtu pozitivních stránek četby u dětí. Pozornost zaměřují především na rozvoj slovní zásoby, fantazie, získávání nových poznatků, osvojení základů četby a rozvoj četby u starších dětí. V rodinách, kde je četba přirozenou součástí volného času vnímají její pozitiva více do hloubky. Četba představuje pro děti způsob zklidnění, umožňuje rozvíjet vzájemnou komunikaci mezi rodičem a dítětem a představuje ideální řešení, jak trávit volný čas se svými dětmi.

Negativních stránek četby matky mnoho neznají, pouze ve třech případech uvedly konkrétní negativa. Ve dvou případech matky uvádí, že nebezpečí spatřují v nevhodné volbě knihy, která není určena dětem. Samy však uvádí, že vybírají jen knihy, které jsou určeny pro děti. Další z matek vnímá negativní stránky knih pouze z hlediska jejich vzhledu, ale opomíjí jejich obsah.

Televize versus kniha:

6.3.7 Výzkumná otázka č. 7:

Které médium (televize, kniha) je v rodinách s předškolními dětmi více preferováno?

Ve většině rodin je více vyhledávána televize, její jednoduché ovládání, určitá pohodlnost ze strany konzumentů, stále větší nabídka, která prostřednictvím obrazovky vstoupí do každé domácnosti. U televize stačí zmáčknout knoflík. U knih je to již náročnější s jejich dostupností, pokud rodina nedisponuje bohatou knihovnou, musí si čtenář knihu koupit, či půjčit v knihovně, samotná četba také vyžaduje úsilí a pokud se jedná o rodinu s předškolními dětmi, je nutné také dětem předčítat. Odpověď na tuto otázku je jasná, rodiny preferují více televizi.

Podotázky:

Které médium je více preferováno u dětí předškolního věku?

Preference jednotlivých médií je v rodinách s malými dětmi, ovlivňována mediální výchovou ze strany rodičů. Dítě vyhledává to, co je mu v rodině nabízeno. Pokud bychom se za-

měřili pouze na čas, jaký dítě tráví s jednotlivými médii, jednoznačně je vyhledávanější televize. Pouze v jedné rodině je kniha nadřazována nad televizi a to především o víkendu, kdy je více volného času. Matka uvádí, že čtou knihy i několik hodin, oproti tomu děti sledují televizi průměrně jednu hodinu denně, o víkendech i méně. Největší rozdíl je v rodinách, které tráví volný čas spíše pasivně, tyto děti tráví před televizní obrazovkou v průměru tři i více hodin denně, ale četbou knih pouze omezený čas před spánek, nebo nečtou pravidelně vůbec.

Které médium je více preferováno rodiči?

Vlivem nového uspořádání rodiny se také změnila preference jednotlivých médií. Matky před narozením dětí častěji vyhledávaly četbu knih, i když jsou velké rozdíly mezi jednotlivými matkami. U matek, které i v současnosti vyhledávají četbu knih, došlo k poklesu četby, ale stále ji více preferují před sledováním televize. Často je také televize nahrazována novými médii, u matek je často zmiňován internet. Protipólem jsou matky, které využívají televizi jako zvukovou kulisu, vyhledávají pořady po celý den, často uvádí, že na četbu jim již nezbyvá čas, spíše ji však z nedostatku zájmu nevyhledávají. Většina matek dává přednost sledování televize před četbou knihy, což se odráží také u dětí. Děti jsou rodiči ovlivňovány, jsou pro děti nevhodným příkladem, který napodobují.

6.4 Doporučení pro praxi

V rodinách s předškolními dětmi jsou rodiče, ti kteří utváří volný čas rodiny, vybírají volnočasové aktivity, rozdělují čas na povinnosti a zábavu. Děti jsou podřízeny nabídce volnočasových aktivit ze strany rodičů, bohužel ne vždy jsou voleny aktivity správně. U využívání televize a četby knih to platí také. Mediální výchova probíhá prostřednictvím školní výuky, ale není tato osvěta v pozdním období? Dítě přejímá návyky a způsob života rodičů, proto je nutné se spíše zaměřit na rodiče malých dětí. Určitá mediální výchova může probíhat v různých rodinných a mateřských centrech, kde dochází rodiče s nejmenšími dětmi, také v mateřských školách, ale nutné je vždy aktivně zapojit rodiče. Rodičům chybí základní vědomosti o pozitivěch či negativěch jednotlivých médií. Do preventivních programů zaměřujících se na používání médií by se mohli také zapojit dětské lékaři. Prezentace nevhodného používání televizoru dětmi prostřednictvím kampaně „Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost“, neosloví dostatečně publikum, jelikož je lidem vzdálené. Rodiče musí

být osloveni blíže, je nutné vysvětlit jim rizika, která jejich dětem hrozí a jaká pozitiva jim televize může nabídnout, když zvolí správnou nabídku.

Také u knihy je nutné oslovovat rodiče, skrze instituce a osoby, s kterými jsou v kontaktu, je nutné poukázat na pozitivní vlivy, které jsou dobré pro vývoj jejich dětí a jaké překážky jim může nedostatečná četba přinést. Velmi dobrou myšlenou je projekt Celé Česko čte dětem, jediné úskalí projektu shledávám na jeho dobrovolnosti. Rodiny, které nevyhledávají četbu knih, nebudou nejspíše vyhledávat ani projekty na podporu dětské četby. Osvěta prostřednictvím médií, je pouze povrchní, pokud lidé dále nevyhledají další informace o daném projektu. Nejlepší řešení shledávám v zapojení dalších institucí, zejména mateřských škol, které navštěvují děti minimálně v posledním roce povinně a proto se mohou s tímto projektem setkat. Jak jsem již zmínila, zapojení není povinné, a MŠ se zapojují v omezené míře. Prostřednictvím zapojených institucí by se projekt mohl dostat více do rodiny, tím by mohl ovlivňovat také rodiče.

Řešením by bylo utvoření komplexního projektu, který by prezentoval obě média v kontrastu a zdůrazňoval pozitiva a negativa těchto médií, s následným aktivním zapojením rodičů. Projekt by se mohl uplatňovat v zařízeních volného času a také v mateřských školách, čili před zahájením povinné školní docházky.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zmapovat postavení televize a knihy v rodinách s předškolními dětmi, a jak zmiňovaná média ovlivňují volný čas ve zkoumaných rodinách. Zaměřila jsem se také na různé faktory, které ovlivňují používání těchto médií, proto jsem již při výběru výzkumného vzorku vyhledávala různé typy rodin, jejich odlišné životní prostředí, atd. Mým cílem bylo také zjistit, jak rodiče vnímají pozitiva a negativa televize a knihy.

Teoretická část práce se nejprve věnuje vymezení období předškolního dítěte, které je velmi významné z hlediska vývoje osobnosti, dále navazují na rodinu a její význam pro dítě z hlediska socializace a trávení volného času. Na kapitolu Dítě předškolního věku a rodina již navazují kapitoly věnující se médiím. Nejprve se zaměřuji obecně na všechna média a poté již samostatně na televizi a knihu z hlediska jejich historie, jejich nabídky pro děti, jejich vlivu a mediální osvěty v oblasti dětské četby a dětského diváctví.

V praktické části popisují postup kvalitativního výzkumu, který jsem realizovala prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru. Získaná data jsem převedla do písemné podoby a poté kódovala a utvářela kategorie a hledala vztahy mezi jednotlivými kategoriemi.

V rámci mé práce jsem získala řadu nových informací, které jsem si uvědomila právě spojením dvou rozdílných médií. Dobrymi pomocníky jsou obě tyto média, představují pro nás především důležitý zdroj informací, ale v obou případech je nutné přistupovat k nabídce zodpovědně a vybírat. Výběr knihy u dětí předškolního věku leží v rukou další osoby, čímž se snižuje riziko nevhodného obsahu. Asistence další osoby, na druhou stranu snižuje množství četby. V rodinách je minimálně vnímána kniha jako volnočasová aktivita, spíše v ní shledávají určitou povinnost, což ubírá na jejím významu v rodině. Oproti tomu televize, která je charakteristická svou dostupností v rodinách, jednoduchým ovládním a velkým množstvím „pořadů pro děti“, představuje určitý čas, kdy rodiče plní své povinnosti a využívají čas ke svému odpočinku. Předškolní děti ještě neví, co je pro ně dobré a co ne a rodiče jsou tady od toho, aby jim ukázali správnou cestu.

Výzkumem se mi potvrdilo, že většina rodin nedokáže správně trávit volný čas společně s dětmi. Prostřednictvím získaných informací se mi také odkrývaly jednotlivé vztahy v rodině. Být rodičem je velmi náročné, ale již v době těhotenství by si rodiče měli uvědomit, důležitost svého poslání – vychovat slušného člověka. Rodič by měl k výchově dětí

přístupovat zodpovědně a snažit se jim nabídnout různé možnosti, z nichž bude dítě čerpat i v dospělosti.

Nevhodné využívání médií dětmi je zapříčiněno chováním rodičů, proto je nutné z hlediska osvěty věnovat pozornost rodičům. Rodiče jsou ti, kteří mají v rukou život a budoucnost svých dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

- [1] BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ, 2011. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 448 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.
- [2] ČEŇKOVÁ, Jana et al., 2006. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury: Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Vyd. 1. Praha: Portál, 176 s. ISBN 80-736-7095-X.
- [3] ČERVENKA, Jan, 1970 cit. podle ČEŇKOVÁ, Jana et al., 2006. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury: Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Vyd. 1. Praha: Portál, 176 s. ISBN 80-736-7095-X.
- [4] DE FLEUR Melvin a Sandra BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ, 1996 cit. podle BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ, 2011. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 448 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.
- [5] DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Vyd. 1. Praha: Avicenum. Hálkova sbírka pediatrických prací. ISBN neuvedeno.
- [6] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
- [7] GREENFIELDOVÁ, Patricia cit. podle BLAŽEK, Bohuslav, 1995. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 199 s. Studie. ISBN 80-858-5011-7.
- [8] HÁJEK, Bedřich et al., 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 239 s. ISBN 978-807-3674-731.
- [9] HAVLÍNOVÁ, Miluše, 1987, cit. podle HOMOLOVÁ, Kateřina, 2009. *Čtenářská propedeutika*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 85 s. ISBN 978-807-3686-574.

- [10] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 176 s. ISBN 80-717-8927-5.
- [11] HOGANOVÁ, M. J., 2001, cit. podle ŠEĎOVÁ, Klára, 2007. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 157 s. ISBN 978-807-3151-492.
- [12] HOMOLOVÁ, Kateřina, 2009. *Čtenářská propedeutika*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 85 s. ISBN 978-807-3686-574.
- [13] JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 288 s. ISBN 80-7178-535-0.
- [14] JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2007. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 207 s. ISBN 978-807-3672-874.
- [15] JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2009. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 413 s. ISBN 978-807-3674-663.
- [16] KELLER, Jan, 1992, cit. podle KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 215 s. ISBN 978-807-3673-833.
- [17] KLAPILOVÁ, Světlá, 2000. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Dotisk 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-7076-669-8.
- [18] KRAUS, Blahoslav, Věra POLÁČKOVÁ, et al., 2001. *Člověk - prostředí - výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-004-2
- [19] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 215 s. ISBN 978-807-3673-833.
- [20] KUNCZIK, Michael, 1995, cit. podle JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2009. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 413 s. ISBN 978-807-3674-663.
- [21] KURIC, Jozef, 2000. *Ontogenetická psychologie*. Brno: CERM, 179 s. ISBN 80-214-1844-3.
- [22] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 4. přepracované a doplněné vyd. Praha: Grada, 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

- [23] MATĚJČEK, Zdeněk, 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa, základní duševní potřeby dítěte, dítě a lidský svět*. Vyd. 1. Praha: Grada, 182 s. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.
- [24] NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 498 s. 10638. ISBN 978-80-200-1679-9.
- [25] PÁVKOVÁ, Jiřina, 2002. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 231 s. ISBN 80-717-8711-6.
- [26] PLAŇAVA, Ivo cit. podle KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 215 s. ISBN 978-807-3673-833.
- [27] POTTER, James, 1998, cit. podle JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2007. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 207 s. ISBN 978-807-3672-874.
- [28] REIFOVÁ, Irena, a kol., 2004. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 327 s. ISBN 80-717-8926-7.
- [29] ROGGE, Jan-Uwe, 1994, cit. podle ŠEĐOVÁ, Klára, 2007. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 157 s. ISBN 978-807-3151-492.
- [30] ROGGE, Jan-Uwe, 1999. *Dětské strachy a úzkosti*. Vyd. 1. Překlad Jitka Vrátilová. Praha: Portál, 211 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8237-8.
- [31] ŘÍČAN, Pavel a Drahomíra PITHARTOVÁ, 1995. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 62 s. ISBN 80-717-8084-7.
- [32] SUCHÝ, Adam, 2007. *Mediální zlo - mýty a realita: Souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Vyd. 1. Praha: Triton, 168 s. Psyché, sv. č. 49. ISBN 978-807-2549-269.
- [33] ŠMAHELOVÁ, Hana, 1989 cit. podle ČEŇKOVÁ, Jana et al., 2006. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury: Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Vyd. 1. Praha: Portál, 176 s. ISBN 80-736-7095-X.

- [34] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [35] ŠEĎOVÁ, Klára, 2007. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 157 s. ISBN 978-807-3151-492.
- [36] TOMAN, Jaroslav, 1992, 1999, cit. podle HOMOLOVÁ, Kateřina, 2009. *Čtenářská propedeutika*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 85 s. ISBN 978-807-3686-574.
- [37] TRÁVNÍČEK, Jiří, 2011. *Čtenáři a internauti: Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. 1. vyd. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-515-3.
- [38] VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 467 s. ISBN 80-246-0956-88.

Internetové zdroje

- [39] *Analýza výsledků testu čtenářské gramotnosti* [online]. Praha: Scio, 15. 2. 2012 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: http://www.scio.cz/1_download/analyzy/analyza_ctenarska_gramotnost_SS_2011.pdf.
- [40] *Animáček* [online]. TV Barrandov, c2010-2011 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.barrandov.tv/animacek/videoa>.
- [41] *Celé Česko čte dětem: Naše Aktivity: Přehled aktivit obecně prospěšné společnosti* [online]. Celé Česko čte dětem [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/525/nase-aktivity/>.
- [42] *Celé Česko čte dětem: O nás: Prvopočátek* [online]. Celé Česko čte dětem [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/7/o-nas/>.
- [43] *Celé Česko čte dětem: Proč číst dětem?: Co přináší pravidelné čtení dítěti?* [online]. Celé Česko čte dětem [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/325/o-nas/proc-cist-detem/>.
- [44] *CS mini: To nejlepší pro nejmenší: O CS mini* [online]. Ostrava: Polar televize, 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.csmini.cz/ocsmini>.

- [45] *Česká televize: Pořady pro děti a mládež: Pořady A - Z* [online]. Česká televize, c1996-2012 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/tema/deti/>.
- [46] *ČSI: Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2010/2011* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/f62b6e80-bf60-4685-8a2d-25d328964309>.
- [47] *Disney Junior informace: Pro rodiče* [online]. Free life, 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://disneyjunior.free-life.cz/pro-rodice>.
- [48] *Iprima: O společnosti* [online]. 2009 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.iprima.cz/o-spolecnosti/predstaveni-spolecnosti><http://www.iprima.cz/o-spolecnosti/predstaveni-spolecnosti>.
- [49] *JimJam: Naše pořady* [online]. JimJam TV, 2012 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.cz.jimjam.tv/nase-porady/nase-porady.html>.
- [50] *Mediaresearch: Tisková zpráva: Dětské pokojíčky – prostředí pro mediální rozvoj* [online]. Praha: Ato - Mediaresearch, 20. 12. 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-detske-pokojicky-prostredi-pro-medialni-rozvoj>.
- [51] *Mediaresearch: Tisková zpráva: Rodiče více hlídají čas svých dětí trávený u televize a internetu* [online]. Praha: Ato - Mediaresearch, 3. 5. 2010 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-rodice-vice-hlidaji-cas-svych-deti-traveny-u-televize-a-internetu>.
- [52] *Minimax: Filozofie Minimaxu* [online]. [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.minimaxcz.tv/article.php?id=1150>.
- [53] *Nickelodeon: Program TV* [online]. Viacom International, 2009 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.nickelodeon.cz/index.php?page=tv>.
- [54] PALEČKOVÁ, Jana, Vladislav TOMÁŠEK a Josef BASL. *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009: umíme ještě číst?* [online]. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010, 52 s. [cit. 2012-03-12]. ISBN 978-80-211-0608-6. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/13433>.

- [55] *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006 [cit. 2012-03-12]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf.
- [56] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný pedagogický ústav v Praze, 2007 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf.
- [57] *RRTV: Děti a mladiství* [online]. Praha: Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/vyhledavani/archiv/deti.htm>.
- [58] *RRTV: Tisková zpráva: Mediální kampaň: Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost* [online]. Praha: Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, 1. 9. 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/files/press/TZ%20k%20medi%C3%A1ln%C3%AD%20kampani.pdf>.
- [59] *RRTV: Výsledky hodnocení kampaně: Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost* [online]. Millward Brown, 30. 11. 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledek-tv-kampane-rrtv.pdf>.
- [60] RYŠÁNKOVÁ, Irena. Digitální média: Výzkum: Sledování televize zvyšuje dětem krevní tlak. In: *Rozhlas* [online]. Český rozhlas, 23. září 2008 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/digital/aktuality/_zprava/vyzkum-sledovani-televize-zvysuje-detem-krevni-tlak--497513.
- [61] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/65/ES. [online]. Úřad pro veřejné tisky, 18. 12. 2007 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:01:CS:HTML>
- [62] *Zákon č. 231/2001 Sb.* [online]. 17. 5. 2001 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CČČD Projekt Celé Česko čte dětem

KSČ Komunistická strana Československa

LPDM Literatura pro děti a mládež

MŠ Mateřská škola

OECD Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, sdružuje v současnosti 34 ekonomicky nejvyspělejších zemí světa.

RD Rodičovská dovolená

RRTV Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

VČ Volný čas

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Podstatné rysy a souvislosti systému volného času (Hofbauer, 2004, s. 48).....	23
Obr. 2. Vývoj průměrně stráveného času s televizí u dětí	43
Obr. 3. Vztahy mezi jednotlivými kategoriemi.....	84

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Lokální prostředí.....	65
Tab. 2. Typ rodiny.....	66
Tab. 3. Pomoc partnera a prarodičů	67
Tab. 4. Finanční situace rodiny	68
Tab. 5. Povinnosti a řízené volnočasové aktivity	70
Tab. 6. Dětské diváctví	71
Tab. 7. Televizní diváctví matky	73
Tab. 8. Typy pozitivního působení televize	76
Tab. 9. Typy negativních vlivů dětského diváctví	77
Tab. 10. Dětská četba.....	78
Tab. 11. Dostupnost knih v rodinách	79
Tab. 12. Četba matek	80
Tab. 13. Projekt Celé Česko čte dětem	83

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Základní informace o respondentech

P II: Přepisy rozhovorů

P III: Vztahy kategorií k dětskému diváctví

P IV: Vztahy kategorií k dětské četbě

P V: Ukázka kódování

PŘÍLOHA PI: ZÁKLADNÍ INFORMACE O RESPONDENTECH

	Charakteristika jednotlivých rodin – 1. část				
	2R	3R	4R	5R	6R
místo bydliště	město (nad 5000 obyvatel)	město (nad 5000 obyvatel)	město (nad 5000 obyvatel)	město (do 5000 obyvatel)	město (do 5000 obyvatel)
typ rodiny	úplná	úplná, partner pracovně mimo domov	úplná, partner pracovně mimo domov	úplná (rozšířená)	neúplná (rozšířená)
počet dětí	2 děti	2 děti	3 děti	2 děti	2 děti
věk předškolního dítě	3 roky, 6 let	5 let	6 let	5 let	3 roky
věk jeho sourozenců		9 let	1 rok, 9 let	8 let	8 let
zapojení partnera a prarodičů	pravidelné zapojení partnera, občasně zapojení prarodičů.	částečné zapojení partnera, občasně zapojení prarodičů	částečné zapojení partnera, občasně zapojení prarodičů	částečné zapojení partnera, pravidelné zapojení prarodičů	zapojení partnera žádné, občasně zapojení prarodičů
finanční situace rodiny	výborná bez omezení	průměrná s omezením	průměrná s omezením	průměrná s omezením nákladnějších činností	průměrná s omezením

	Charakteristika jednotlivých rodin - 2. část			
	7R	8R	9R	10R
místo bydliště	město (do 5000 obyvatel)	město (nad 5000 obyvatel)	vesnice	město (nad 5000 obyvatel)
typ rodiny	úplná (rozšířená)	úplná	úplná	úplná, partner pracovně mimo domov
počet dětí	2 děti	2 děti	2 děti	2 děti
věk předškolního dítě	6 let	3 roky	3 roky, 5 let	5 let
věk jeho sourozenců	10 let	9 let		1 rok
zapojení partnera a prarodičů	pravidelné zapojení partnera, pravidelné zapojení prarodičů	pravidelné zapojení partnera, pravidelné zapojení prarodičů	pravidelné zapojení partnera, občasně zapojení prarodičů	částečné zapojení partnera, pravidelné zapojení prarodičů
finanční situace rodiny	průměrná s omezením	průměrná s omezením nákladnějších činností	špatná s omezením	výborná bez omezení

PŘÍLOHA P II: PŘEPISY ROZHovorŮ

Rozhovor 2 – 2R

Rodinný stav? „Vdaná.“

Kolik máte dětí? „2.“ **A jejich věk?** „3 a 6.“ **Navštěvuje předškolní dítě MŠ?** „Jen starší dcera.“

Žijete ve městě či na vesnici? „Ve městě.“ **Jaký je počet obyvatel?** „Přes 85 000 obyvatel.“ **Kdo s vámi společně obývá byt/dům?** „Bydlíme v třípokojovém bytě, 2 děti, manžel a já.“

Jak tráviš volný čas se svými dětmi? Můžeš rozdělit pracovní dny a víkendy. „V pracovní dny, když je venku hezky, jdeme odpoledne ven. O víkendech jezdíme na výlety, v létě chodíme na koupaliště, jezdíme k babičce, do lesa, chodíme na procházky a děláme táboráky.“ **Navštěvuje předškolní dítě nějaké volnočasové aktivity?** „Starší dcera chodí do tanečního kroužku, mladší zatím nechodí nikam.“

Máš dostatek volného času? „Dostatek volného času mám, když si ho udělám, ale většinou je všechno spojeno s dětmi.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Ano, pomáhá většinou každý den, když přijde z práce, děti si s ním chtějí hrát.“ **A zapojují se prarodiče?** „Ano, také pomáhají, hlídají.“

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Na finanční situaci si nemůžeme stěžovat, některé rodiny jsou na tom hůře.“ **Ovlivňuje výběr vašich volnočasových aktivit?** „Nejspíš ne.“

Popiš denní režim vašeho předškolního dítěte. Starší: „Po probuzení následuje hygiena a odchod do mateřské školy. Po návratu z MŠ dostane svačinu a poté si hraje se svojí mladší sestrou až do večera. Když je hezké počasí, jdeme ven.“ **Mladší:** „Odvedeme společně starší dceru do MŠ, jdeme nakoupit, poté jedeme k babičce nebo se vracíme domů nebo jdeme ven na hřiště. Po obědě následuje spánek, pokud starší dceru nevyzvedává manžel, jedeme do MŠ. V zimě si většinou hrají doma.“

Mají vaše děti vlastní televizi? „Vlastní televizi nemají.“ **Ovládají ji samostatně?** „Ano, obě dvě.“

Jak často sleduje předškolní dítě televizi? „Zhruba jednu hodinu dopoledne a pak jednu hodinu až večer.“

Jaký druh pořadu sleduje vaše dítě? „Většinou sledují dětské pořady.“ **Konkrétně uveďte, oblíbený pořad.** „Jak se to jmenuje? Planeta Yo.“

Sledujete televizi společně? „Někdy ano.“

Máš přehled o tom, co vaše dítě sleduje? „Ano.“

Jak často sleduješ televizi Ty? „Sleduji televizi jen večer, deset minut a dívám se na VIP zprávy.“ **Proč se na to díváš?** „Protože mě zajímá bulvár.“

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „Některé pořady mohou být pro děti naučné.“

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „Pokud je v televizi něco negativního, co by mohlo ohrozit vývoj dětí, tak televizi vypínáme.“ **A znáš něco negativního?** „Negativně mohou působit kriminální zprávy, požáry, vraždy, to není určeno dětem předškolního věku.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize dětmi? „Ne, neviděla jsem.“

Kupujete dětem knihy? „Ano“, kupujeme“ **Časopisy?** „Také občas kupujeme.“

Navštěvujete s dětmi knihovnu? „Ano.“

Čteš dětem? „Ano, čteme.“ **V jakou dobu a jak často?** „Každý večer před spaním.“

Uved' oblíbenou knihu vašeho dítěte? „Nemají žádnou oblíbenou knihu, mají rády různé pohádkové knížky.“

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Časté čtení má pozitivní vliv na paměť, dítě si ve škole více zapamatuje.“

Znáš negativní vliv četby knih? „Neznám žádné negativa knihy.“

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem“? „Ano, znám ho z mateřské školy a z televize.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? „Ano.“ **Ovlivnilo Tě to nějak?** „Začali jsme se starší dcerou chodit do knihovny.“

Co Ty a kniha? „Knihy moc nečtu, protože nemám čas, čtu pouze nějaký bulvární tisk. Naposled jsem četla knihu od Simony Monyové, ale je to již dávno. S dětmi nemám čas číst.“

Rozhovor 3 - 3R

Rodinný stav? „Vdaná.“

Kolik máte dětí? „2 děti.“ **A jejich věk?** „9 a 5,5 roku.“ **Navštěvuje předškolní dítě MŠ?** „Ano, navštěvuje.“

Žijete ve městě či na vesnici? „Ve městě.“ **Jaký je počet obyvatel?** „Zhruba 70 000 tisíc.“ **Kdo s vámi společně obývá byt/dům?** „Bydlíme samostatně v bytě.“

Jak trávíš volný čas se svými dětmi? „Hrajeme si, navštěvujeme kino, občas divadlo.“

Navštěvuje předškolní dítě nějaké volnočasové aktivity? „Navštěvuje přímo v MŠ výtvarný a taneční kroužek.“

Máš dostatek volného času? „Spíše ano.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Ano, pouze o víkendech.“ **A zapojují se prarodiče?** „Ano, občas pohlídají děti.“

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Finanční situace je dobrá.“ **Ovlivňuje výběr vašich volnočasových aktivit?** „Ano, ovlivňuje. Musíme vybírat levnější varianty.“

Popiš denní režim vašeho předškolního dítěte. „Po snídani odcházíme do MŠ, kde zůstává do tří hodin. Odpoledne se vracíme domů, povídáme si o tom, co se událo v MŠ, zahrájeme si nějaké hry, nebo si něco přečteme. Po šesté hodině se podává večeře, následuje pohádka, večerníček, poté ještě čtená pohádka před spaním a kolem osmé hodiny usínají.“

Mají vaše děti vlastní televizi? „Nemají.“ **Ovládají ji samostatně?** „Dokážou ji ovládat obě dvě.“

Jak často sleduje předškolní dítě televizi? „Ve dnech kdy se vrací domů až odpoledne, tak sledují televizi zhruba dvě hodiny. O víkendu je to někdy více, ale také to může být méně, protože si společně hrají a nezbyvá jim čas na televizi.“

Jaký druh pořadu sleduje vaše dítě? „Sledují dětské pořady, Kouzelnou školku, na Barrandově Animáček, nebo se dívají na nějaké naučné pořady před Večerníčkem nebo po něm.“ **Uved' oblíbený pořad Vašeho dítěte.** „V současnosti mají obě dívky oblíbený animovaný seriál ze školního prostředí Přestávka.“

Sledujete televizi společně? „Ano.“

Máš přehled o tom, co vaše dítě sleduje? „Ano.“

Jak často sleduješ televizi Ty? „Sleduji televizi večer, hodinu až dvě, ale spíše preferuji počítač.“ **Uved' typ pořadu a důvod proč to sleduješ?** „Když se dívám, tak si vybírám seriály, protože mě zajímá děj, protože mi to přináší uvolnění.“

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „Dcery se naučily lépe mluvit, vyslovovat některá slova.“

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „Negativně může působit, když si vyberou program, který není vhodný pro děti, také některé nebezpečné reklamy, které jsou mezi dětskými pořady, a také si mohou zhoršit zrak.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize dětmi? Jak na Tebe působí? „Ano, znám jednu reklamu, jak dívá dítě na televizi. Působí to na mě doslova děsivě.“

Kupujete dětem knihy? „Ano.“ **Časopisy?** „Občas také časopisy.“

Navštěvujete s dětmi knihovnu? „Starší dcera chodí do knihovny ve škole, mladší zatím nechodí.“

Čteš dětem? „Ano.“ **Jak často čteš?** „Dětem se snažím číst každý večer, někdy také přes den, když si to mladší dcera vyžádá.“

Uved' oblíbenou knihu vašeho dítěte? „Měla oblíbenou knížku Pejsek a kočička, v současnosti to jsou klasické pohádky O červené karkulce a Kocour v botách.“

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Četbou si rozšíří si slovní zásobu, představivost a udrží je v klidu, když poslouchá, následně se ptám, jestli si pamatuje, o čem jsem četla.“

Znáš negativní vliv četby knih? „Negativní vliv žádný nevím, snad ani žádný není.“

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem“? „Ano, znám ho z televize.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? „Myslím, že ne.“ **Ovlivnilo Tě to nějak?** „Zamyslela jsem se nad tím, že by se mělo dětem víc číst.“

Co Ty a kniha? „Nejčastěji čtu pohádky, protože čtu dětem, ale občas si přečtu nějakou knihu o dospívání, abych lépe porozuměla starší dceři.“ **V jakou dobu čtete?** „Když si čtu sama, tak nejčastěji čtu večer, jak je klid.“

Rozhovor 4 - 4R

Rodinný stav? „Vdaná.“

Kolik máte dětí? „Tři.“ **A jejich věk?** „9 a půl, 6, a třetí dítě bude mít 2 roky.“ **Navštěvuje předškolní dítě mateřskou školu?** „Ano.“

Žijete ve městě či na vesnici? „Ve městě.“ **Jaký je počet obyvatel.** „75 tisíc.“ **Kdo s vámi společně obývá byt/dům?** „Pouze já s manželem a děti.“

Jak trávíš volný čas se svými dětmi? „Když je teplé počasí, tak jdeme na hřiště nebo na procházku. V nepříznivém počasí si hrajeme doma.“ **O víkendech je to stejné?** „O víkendu vyrážíme k sestře, k babičce nebo na návštěvu, nebo řešíme, co je momentálně třeba, nákupy nebo jdeme ven.“ **Navštěvuje Vaše předškolní dítě nějaké volnočasové aktivity?** „V MŠ chodí do výtvarné výchovy.“

Máš dostatek volného času? „To je různé, někdy ano, někdy ne.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Manžel pomáhá pouze o víkendu, protože je celý týden pryč.“ **A zapojují se prarodiče?** „Ano hlídají děti u nás, nebo si je vezmou a pohlídají je.“

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Finanční situace je průměrná.“ **Ovlivňuje výběr vašich volnočasových aktivit?** „Splácíme hypotéku, což představuje vysokou částku, ale snažíme se zajet i do aquaparku, někam vyrazit, ale není to pravidelně každý víkend, spíše je to občas.“

Popiš denní režim vašeho předškolního dítěte. „Ráno jdeme do MŠ, vyzvedávám ji kolem čtvrté hodiny, po příchodu domů dostane svačinu, poté si děti hrají, večer se podívá na Animáček a kolem půl osmé až osmé jde spát. O víkendu po probuzení si pustí pohádky,

dopoledne se vyráží na nákupy, po obědě jedeme k babičce a vracíme se až večer, následuje hygiena a spánek. V neděli když je venku hezké počasí, jdeme ven.“

Mají vaše děti vlastní televizi? „Ano, jelikož na je tam připojený počítač.“ **Ovládá ji samostatně?** „Ano, všechny děti dokážou ovládat televizi.“

Jak často sleduje předškolní dítě televizi? „Sledují televizi každý den.“ **Kolik je to zhruba v hodinách?** „Spíše odpoledne, když tam jsou nějaké pohádky a večer se dívají na Animáček, pohádky, celkem se asi dívají dvě hodiny.“

Jaký druh pořadu sleduje vaše dítě? „Sledují nějaké pořady o přírodě, zvířatech nebo pohádky. Konkrétně uved' jejich oblíbený pořad. Jejich oblíbený pořad je Animáček, což je pořad pro malé děti.“

Sledujete televize společně? „Někdy.“

Máš přehled o tom, co vaše dítě sleduje? „Ano.“

Jak často sleduješ televizi vy? „Televizi sleduji často, nejraději se dívám na vaření, Sama doma, přes den se dívám zhruba dvě hodiny, pak ještě večer na zprávy.“ **Proč se díváš na tyto pořady?** „Dívám se, protože se dozvím zajímavé novinky. Na pořad Prostřeno se dívám, protože se něco přiučím, nějaké nové recepty. Dále se dívám na zprávy, abych věděla, co se děje.“

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „U dětí asi pozitiva nejsou, jediné když je něco zaujme, např. se učí z televize, jak se mají chovat.“

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „Negativa ano, děti by se dívaly na televizi i celý den, ale sledování televize zhoršuje zrak a není to dobré pro jejich zdraví.“ **Napadá Tě ještě něco dalšího?** „Nevím.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize dětmi? „Reklamy moc nesleduji, tak nevím.“

Kupujete dětem knihy? „Kupujeme.“ **Časopisy?** „I časopisy.“

Navštěvujete s dětmi knihovnu? „Ano.“

Čteš dětem? „Ano.“ **Jak často?** „Každý večer.“ **V jakou dobu?** „Starší dcera si čte i během dne časopis nebo knížku. Já čtu vždy večer před spaním jednu nebo dvě pohádky.“

Uved' oblíbenou knihu vašeho dítěte? „O koních.“

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Myslím, že se z knihy dozví něco nového. Čtení je dobré.“ **Proč?** „Protože poslouchají a neřívají se jen na televizi, ale slyší to z knihy, což je pro ně dobré.“

Znáš negativní vliv četby knih? „Nic mě nenapadá.“

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem“? „Ano.“ **Odkud?** „Viděla jsem to v pořadu Sama doma.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? „Nevím, zda se MŠ zapojuje, ale paní učitelka dětem čte před spaním.“ **Ovlivnilo Tě to nějak?** „Ne.“

Co Ty a kniha? „V současnosti čtu pouze knihy večer dětem, a sama čtu spíše časopisy.“

Rozhovor 5 – 5R

Rodinný stav? „Vdaná.“

Kolik máte dětí? „Dvě.“

A jejich věk? „Osm a půl a pět a půl.“

Navštěvuje dítě předškolního věku MŠ? „Ano.“

Žijete ve městě či na vesnici? „V malém městě“ **Jaký je počet obyvatel?** „Čtyři tisíce.“

Kdo s vámi společně obývá byt/dům? „Jedno patro obýváme čtyři osoby a druhé patro obývá maminka.“ **Čtyři osoby to jsou?** „Já s manželem a dvě děti.“

Jak trávíš volný čas se svými dětmi? Můžeš rozdělit pracovní dny a víkendy. „Pracovní dny. V pondělí pracuji dlouho, děti vyzvedávám, poté se učíme a už moc volného času nezbyvá. V úterý a ve středu se opět věnujeme učení a manžel dětem čte. Ve čtvrtek pracuji stejně dlouho jako v pondělí a děti vyzvedne maminka nebo manžel. V pátek mám volno a zařizujeme vše potřebné, jdeme nakupovat, k lékaři a poté se věnujeme volnočasovým aktivitám (malování, televizi, tvoření s plastelínou).

Sobota se liší podle toho, zda jsem v práci nebo mám volno. V sobotu se děti dívají ráno na televizi, nebo jedou k prarodičům, program mají podle toho, co jim připraví tatínek. Pokud mám volno, tak vyrážíme např. na karneval, Podle ročního období se také pracuje na zahradě, nebo jdeme do solné jeskyně, jezdíme na výlety.“

Navštěvuje předškolní dítě nějaké volnočasové aktivity? „Jednou týdně chodí do angličtiny a po MŠ navštěvuje jednou za týden logopedii.“

Máš dostatek volného času? „Nemám.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Ano, pomáhá podle času.“

Jak často? „Zhruba třikrát, čtyřikrát do týdne.“

A zapojují se prarodiče? „Když je potřeba, tak zavedou a vyzvednou děti ze školky a ze školy. Děti u nich tráví čas i o prázdninách.“

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Je průměrná. Když jsem byla na rodičovské dovolené, nebyly takové nároky na kroužky, nyní když je dcera ve škole, má větší nároky, hraje na klávesy.“

Ovlivňuje výběr vašich volnočasových aktivit? „Nemůžeme si dovolit všechno, kdyby chtěly děti lyžovat, což je náročnější na finance, tak musíme vybírat.“

Popiš denní režim vašeho předškolního dítěte. „Od pondělí do čtvrtku vodí děti babička, v pátek vodím já. V pondělí děti vyzvedávám, přijdeme domů, já se naobědvám a děti si mezitím zapnou televizi, mají zhruba hodinu na odpočinek, poté se jdu s dcerou učit do školy a syn vypracovává nějaký pracovní list nebo se dále dívá na televizi, nebo si hraje. Následuje večeře, hygiena a jdou spát, před spaním čte dcera nebo tatínek knížku, kterou syn dostal na vánoce (Saxánu).“

O víkendech? „Záleží, zda jsem v práci nebo doma. Ráno vstanou, pustí si televizi a čekají na tatínka, až vstane a připraví snídani, tatínka někdy zastoupí babička. Pokud jsem doma já, tak vše připravím já a děti se dívají na televizi, dcera si jde dělat úkoly, pokud se jí chce. Jedeme nakupovat, nebo zařídit věci, které jsou potřeba, děti pomáhají při úklidu a vaření, činnosti jsou různorodé každý týden, odvíjí se to od toho co je potřeba.“

Má vaše dítě vlastní televizi? „Ne.“

Ovládá ji samostatně? „Ano“ **i to mladší?** „Ano.“

Jak často sleduje televizi předškolní dítě? „Zhruba dvě hodiny denně, záleží na tom, jaký je den, někdy je to déle, někdy méně.“

A o víkendů? To jsou taky dvě hodiny? „To je nejspíš víc, zhruba dvě hodiny ráno a večer taky asi dvě hodiny, zase záleží na dnu, a zda je v televizi nějaká pohádka, nebo něco jiného, na co se díváme v neděli společně.“

Jaký druh pořadu sleduje předškolní dítě? „Líbí se mu české komedie, animované pohádky, Simpsonovi a pořady vysílané v podvečer na programu Barrandov, anebo se dívá na to, co máme nahrané.“

Konkrétně uveď, oblíbený pořad. „Rád se dívá na Simpsonovy a nyní se mu líbí noví Šmoulové.“

Sledujete televize společně? „Spíše ne, když přijdu z práce, chci si odpočinout a děti mají zapnutou televizi, tak se dívám s nimi anebo u toho usnu.“

Máš přehled o tom, co vaše dítě sleduje? „Většinou ano.“

Jak často sleduješ televizi Ty? „Já nevím, každý den to asi není, spíš jsem na počítači a poslouchám, co je v televizi. Když mají děti televizi zapnutou, tak já sedím u počítače a vnímám, co tam je.“

Jaký typ pořadu sleduješ? „Pořady sleduji různé, buď společně s dětmi, nebo různé komedie, dívala jsem se na historický film.“

Jak často a proč sleduješ televize? „Dívám se, protože mě to zajímá, nebo protože se dívají děti. Dívám se zhruba dvě hodiny, ještě sleduji Poštu pro Tebe, která je jednou týdně.“

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „Rozvíjení fantazie, poznává nové postavy, jinak už mě nic jiného nenapadá.“

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „Sledováním televize si děti zhoršují zrak, sluch. Na děti negativně působí reklamy, zvláště v období před Vánoce a svátky, dítě touží po věcech z reklamy, i když není určeno pro jeho cílovou skupinu, posléze nastává problém vysvětlit mu, že to není pro něho vhodné.“

Napadá Tě něco dalšího? „Kriminální filmy jsou vysílány v nevhodnou dobu, dítě si může zapnout televizi v jakoukoliv hodinu, když je doma, nevhodné pořady by měly být označeny a vysílány až večer po desáté hodině.“

Proč jsou krimi filmy nevhodné? „Protože jsou tam zbraně, zabijáci, výbušniny, atd. a dítě čím více na takové pořady, tak se stává agresivnější.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize dětmi? „Neznám, protože na televizi přes všední dny moc nedívám. O víkendech preferuji jiné filmy, a pokud jsou reklamy, tak se jdu osprchovat, apod.“

Kupujete dětem knihy? „Knihy dětem kupuji zhruba dvakrát do roka, využíváme i nabídky ze školy nebo je objednávat např. na Vánoce, nebo podle toho, jak potřebujeme. Během krátké doby jsme nyní kupovali čtyři či pět knih – o zvířatech, o vesmíru a na učení do školy.“ **To jsou knihy pro to mladší dítě?** „Pro mladšího jsme kupovali na přípravu do školy, a na Vánoce dostal Saxánu, kterou si přál, a společně se sestrou mají knihu o zvířatech.“ **Časopisy?** „Kupujeme ABC a další časopisy podle toho, co se mi líbí, kupuji v průběhu roku, na dovolenou, např. Méd'u Pusíka.“

Navštěvujete s dětmi knihovnu? „Ne, máme zatím dostatek vlastních knih.“

Čteš dětem? „Dětem čte častěji manžel, pokud nemá čas a děti chtějí, čtu jim já.“ **Jak často?** „Čteme zhruba třikrát do týdne.“ **V jakou dobu?** „Před spaním, kolem čtvrt na devět.“

Uved' oblíbenou knihu vašeho dítěte? „Momentálně má oblíbenou Saxánu, kterou dostal na Vánoce.“

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Dětem se rozvíjí slovní zásoba, učí se poznávat písmenka, seznamuje se s novými postavičkami, ilustracemi.“

Znáš negativní vliv četby knih? „Napadá mě měkká skladba knihy, která se krčí.“

A co se týká obsahu nějaká negativa? „Měkké knihy mají většinou méně stránek, nevhodně upravené písmo, které se dětem nebude líbit a bude se jim hůře číst. Také po výtvarné stránce to může být nedostatečné.“ **Spíše myslíš vzhled knihy?** „Ano, vzhled.“

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem“? „Ne.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? „Nevím.“

Co Ty a kniha? „Na knihu mi nezbyvá čas, novou knihu pouze prolistuji, podívám se jak je zpracovaná, ale nečtu ji.“

A knihy určené dospělým čteš? „Ne, ale už jsem přemýšlela, že bych četla, ale zatím jsem se k tomu nedostala.“

Rodinný stav? „Rozvedená“

Kolik máš dětí? „Dvě.“ **A jejich věk?** „3 a 8 a půl.“ **Navštěvuje dítě předškolního věku MŠ?** „Ne.“

Žiješ ve městě či na vesnici? „Ve městě.“ **Jaký je počet obyvatel?** „Šest tisíc.“ **Kdo s vámi společně obývá byt/dům?** „Byt obývám já a děti, a celkově náš bytový dům obývá také otec dětí, babička s dědou, teta, strýc a neteř se synovcem.“

Jak trávíš volný čas se svými dětmi? Můžeš rozdělit pracovní dny a víkendy. „V pracovní dny chodíme většinou ven na procházky nebo a hřiště, v létě chodíváme plavat na rybník. O víkendu většinou jezdíme k babičce nebo plavat.“ **Navštěvuje předškolní dítě nějaké volnočasové aktivity?** „Ne.“

Máš dostatek volného času? „Ano, zatím mám dostatek času.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Ne, vůbec.“ **A zapojují se prarodiče?** „Babička.“ **Jakým způsobem se zapojuje a jak často?** „Chodí většinou každý večer ukládat děti, je to jejich rituál, snaží se nahradit tatínka. Každé ráno před odchodem do práce se ještě staví za malým, podívat se na něho, pomazlit se.“

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Finanční situace je přiměřená, mohlo by to být i horší.“ **Ovlivňuje výběr vašich volnočasových aktivit? Můžete si dovolit jet všude?** „Rozhodně si nemůžeme dovolit všechno, kroužky vybírám úměrně k tomu, abych to utáhla, ale nezakazuji dceři kroužek jen kvůli tomu, že na něho nemám, ale nemůže si jich dovolit pět.“

Popiš denní režim vašeho předškolního dítěte. „Po probuzení se ještě chvilku natáhne v obyvaku, kde spolu ležíme, mazlíme se. Poté jdu čistit krb a syn mi pomáhá, společně zatopíme, připravíme snídani, něco uděláme. Velmi rád vaří, tak společně něco uvaříme, pokud nemusím vařit, tak vyrážíme ven. Po obědě jde spát. Po probuzení dělám úkoly s dcerou a syn si hraje sám. Po učení opět vyrážíme ven nebo na návštěvu ke kamarádce, nebo jdeme dceru vyzvednout do kroužku, je to různé.“ **O víkendech je to stejné?** „O víkendech je to podobně, pokud nejedeme k babičce nebo k bratrovi, snažím se, abychom s dětmi někam vyrazili mimo domov.“

Má předškolní dítě vlastní televizi? „Ne.“ **Ovládá ji samostatně?** „Starší ano, mladší ne.“

Jak často sleduje televizi? „Pokud si syn vzpomene, dívá se dopoledne na Kouzelnou školku. Spíše preferuje pohádky na DVD před televizí. V televizi se dívá pouze na Kouzelnou školku a Večerníček, nic dalšího nesleduje.“ **Konkrétně uveď oblíbený pořad dítěte.** „Kouzelná školka.“

Sledujete televize společně? „Ne.“

Máš přehled o tom, co dítě sleduje? „Ano.“

Jak často sleduješ televizi Ty? „Televizi téměř nesleduji, ani zprávy, protože časově nestíhám. Výjimečně se dívám zhruba dvakrát do týdne večer, když u toho žehlím.“ **Jaký typ pořadu sleduješ?** „Dívám se na Ordinaci v růžové zahradě, když u toho žehlím, jinak se nedívám.“ **Důvod sledování televize?** „Sleduji televizi, aby mi lépe u toho utíkala práce, jinak se na televizi moc nedívám.“

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „Děti se u toho na chvilku zklidní. U nás to v neděli probíhá, tak že pustím pohádku a dcera si po probuzení ještě lehne k televizi a ještě chvíli odpočívá. Myslím, že televize moc pozitiv nemá. Dalším pozitivem je, že mám chvilku klid a mohu si něco udělat.“

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „Vysledované z vlastní zkušenosti mám, pokud dcera sleduje televizi moc dlouho, je potom nervózní, nevybouřená a hrozně rychle vy-

buchne. Potřebuje spíše pohyb než pasivní sezení u televize, protože když je nevybouřená, odráží se to v jejím chování. U syna nevím, jelikož netráví mnoho času u televize. Nic dalšího mě nenapadá.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize dětmi? „Ano. Zním.“ **Jak na Tebe působí?** „Rodiče opravdu nesledují, na jaké pořady se jejich dítě dívá.“

Kupuješ dětem knihy? „Ano, kupujeme.“ **Časopisy?** „Časopisy také občas kupujeme.“

Navštěvuješ s dětmi knihovnu? „Ne, s dětmi ne, ale sama ano.“

Čteš dětem? „V současnosti už moc ne, protože čte dcera, ale dřív jsme četli, i když ne moc často.“ **Dcera si čte sama?** „Dcera čte nahlas.“ **Čte i mladšímu sourozenci?** „Ano.“

Jak často čte? „Zhruba třikrát týdně.“ **V jakou dobu?** „Většinou po večerníčku před spaním, jdou si lehnout a dcera čte.“

Uved' oblíbenou knihu vašeho dítěte? „Syn má oblíbené obrázkové leporela.“ **Ty si spíše prohlíží?** „Ano, prohlíží si je.“

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Syn se z knih naučí spoustu nových věcí, na těch obrázcích, konkrétně se učíme barvy, zvířata, různé věci na statku (traktor, auto).“ **Uved' obecně pozitivní vlivy. I u psaných knih.** „Děti se naučí představivosti, rozvíjí si fantazii, pokud něco vidí v televizi, nemusí vůbec přemýšlet, kdežto u čtení si dítě věci představuje jinak, než kdyby byly natočené.“ **Ještě něco dalšího?** „Dcera se naučí pořádně číst, předčítáním se trénuje do školy.“

Znáš negativní vliv četby knih? „Ne, neznám“

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem“? „Zním. Slyšela jsem o něm.“ **Odkud?** „Z mateřské školy, v MŠ se to probíralo, a děti kreslily nějaké obrázky v souvislosti s tímto projektem.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? „Ano.“ **Ovlivnilo Tě to nějak?** „Ne.“

Co Ty a kniha? „Knihy čtu, když mám čas. Poslední dobou čtu především, když si potřebuji něco nastudovat, ohledně toho co prožíváme, praktické rady do života. Z dalších knih preferuji historické romány, ale na ty mi už moc času nezbyvá, protože jsem unavená, nebo se mi již nechce.“ **V jakou dobu čteš?** „Večer.“

Rozhovor 7 – 7R

Rodinný stav? „Vdaná.“

Kolik máte dětí? „Dvě.“ **A jejich věk?** „Deset a šest.“ **Navštěvuje předškolní dítě MŠ?** „Ano.“

Žijete ve městě či na vesnici? „Ve městě.“ **Jaký je počet obyvatel?** „4 500.“ **Kdo s vámi společně obývá byt/dům?** „Děda v prvním patře a ve druhém já, manžel a děti.“

Jak trávíš volný čas se svými dětmi? Můžeš rozdělit pracovní dny a víkendy. „V pracovní dny nám mnoho volného času nezbyvá, protože přijíždím z práce až večer. Udělají se úkoly do školy a domácí práce. O víkendech v zimě trávíme volný čas doma, když je hezky vyrážíme na výlet.“ **Děti si přes týden nestihnou vůbec pohrát?** „Ano, nejspíš ano, jsou doma nebo na hlídání u dědy.“ **Navštěvuje předškolní dítě nějaké volnočasové aktivity?** „Ne, jen chodí na logopedii.“

Máš dostatek volného času? „Ne.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Ano, musí.“ **Jak manžel pomáhá?** „S manželem se střídáme. Připraví dětem jídlo, zabaví je, pohlídá.“ **Jak je to časově?** „Když jsem v práci, tak mě zastoupí děda nebo manžel. A časově je to každý den jinak.“ **A zapojují se prarodiče?** „Babička s dědou se moc nezapojují z časových důvodů, nejvíce

nám pomáhá můj děda, což je praděda dětí.“ **Jak se zapojuje?** „Hlídá děti, když jsme s manželem v práci, vyzvedává je ze školy, školky a děti u něho tráví odpoledne, když jsme s manželem v práci.“

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Špatná. Řekla bych, že jsme rádi, že žijeme, jak se říká „z ruky do huby.“ **Zhodnotila bys to jako horší průměr, nebo průměr?** „Průměr, máme co jíst, ale nemůžeme si dovolit všechno.“ **Ovlivňuje výběr volnočasových aktivit? Můžete si dovolit vše?** „Dovolené si nemůžeme dovolit.“ **Kroužky, výlety, návštěvu kina, divadla?** „Nejspíš nás to ovlivňuje, nechodíme, tak často, jako bychom chtěli, ale někdy si někam zajdeme.“

Popiš denní režim vašeho předškolního dítěte. „V pracovní dny kolem 7 hodiny jdeme do školy, do školky. Kolem jedné hodiny se děti vyzvedávají, nejčastěji je vyzvedává děda, protože já a manžel jsme většinou ještě v práci. Děti jsou u dědy, nebo pokud jsem doma já, tak jsou se mnou. Když přijdu z práce večer domů, uděláme úkoly, dáme si večeři a je čas jít spát.“ **Stihne si syn i pohrát?** „Přes den je doma, tak si hraje v pokoji s hračkami.“ **A co televize?** „Určitě, taky počítač a hračky. Pustí si televizi, skládá si lego a u toho sleduje televizi.“ **A co o víkendu?** „O víkendu je to přibližně stejné jako v pracovní dny odpoledne. Ráno po snídani si děti uklízí pokoj, pokud mají pořádek, tak se jdou dívat na televizi, nebo na počítač, nebo si vytáhnou nějaké hry a pohrají si. Mám ráda klid, pohodu, vše beze stresu. V létě tráví čas venku s kamarády nebo jsme všichni venku na dvorku. Následuje oběd, v létě obědváme venku. Pokud je krásně tráví čas v bazénku, v zimě trávíme čas doma a většinou nikam nechodíme, nejsme zastánci zimních sportů, nelyžujeme, tak většinu času v zimě trávíme doma.“

Mají vaše děti vlastní televizi? „Mají.“ **Ovládají ji samostatně?** „Ano, oba dva.“

Jak často sleduje předškolní dítě televizi? „Víceméně denně.“ **Dokázala bys to upřesnit? Kolik hodin je to denně?** „Kolik času jsou doma, tolik času zhruba tráví u televize. Myslím, že televize u nás jede neustále, i když u ní nesedí a nesledují ji, je puštěna jako kulisa, místo rádia, televize je puštěna pořád.“

Jaký druh pořadu sleduje vaše dítě? „Malý většinou sleduje dětské pořady Animáček, Kouzelná školka, pohádkové pořady a Večerníček, nemá rád filmy, seriály, nejraději má animované pohádky.“ **Uveď konkrétní oblíbený pořad.** „Nejraději má Animáček a Kouzelnou školku.“

Sledujete televize společně? „Spíše málo, ale někdy sledujeme společně.“

Máš přehled o tom, co vaše dítě sleduje? „Myslím, že ano.“

Jak často sleduješ televizi Ty? „Televizi sleduju, když mám čas, večer u ní usínám.“ **Jaké pořady sleduješ?** „Ordinaci v růžové zahradě, Zprávy a Prostřeno. Tyto tři pořady jsou mé oblíbené a ty pravidelně sleduji, pokud ale nemám čas, není televize pro mě důležitá.“ **Jak často sleduješ televizi?** „Každý den to není, dívám se spíše při vaření, mám televizi v kuchyni, tak ji mám jako kulisu a poslouchám.“ **Důvod sledování televize?** „Seriál Ordinance pro mě je určitým odreagováním, sednu si a přemýšlím nad dějem. Pořad Prostřeno, tam přesně nevím, ale mám ráda pořady o vaření a receptech, připravuji u toho jídlo, a ten pořad mi slouží jako kulisa „k vaření o vaření“. Ze zpráv se dovídám zprávy, co se děje nového.“

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „Syn se sledování televize naučí písničky, básničky, prostřednictvím dětských pořadů, další pozitiva mě již nenapadají. Také mohou děti vidět nějaké odstrašující příklady, nebo varování, že by se mohlo něco stát. Někdy děti volám, ať se jdou podívat, když je v televizi něco hrozného, aby věděli, co se může stát, aby si dávali pozor.“

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „Negativní vliv televize vidím především v letním období, protože děti by mohly trávit volný čas venku a místo toho sedí u televize. Negativně také působí na zrak, který se sledováním televize zhoršuje. V zimě to vnímám jinak, protože nemohou být děti venku po celý den.“ **Napadá tě ještě něco jiného, jak může televize negativně působit na děti?** „Negativně může působit, když se děti dívají na pořady, které nejsou určené dětem.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize dětmi? „Neznám.“

Kupujete dětem knihy? „Ano.“ **Časopisy?** „Ano. Kreslicí, lepící, vystřihovací časopisy.“

Navštěvujete s dětmi knihovnu? „Mladší syn nenavštěvuje, dcera ano.“

Čteš dětem? „Občas něco čteme, ale je to nepravidelně. Dcera si již čte sama, a synovi čtu já, když si vyžádá.“ **Čteš vyloženě jen na vyžádání?** „Ano, někdy chce číst téměř celou knihu a někdy nevydrží ani jednu stránku.“

A čteš před spaním? „Ne. Nepravidelně.“

Uved' oblíbenou knihu vašeho dítěte? „Tři prasátka, a Pat a Mat.“

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Rozšiřuje se slovní zásoba, děti se naučí číst, mluvit, víc už mě nic nenapadá.“

Znáš negativní vliv četby knih? „Negativně může působit, pokud si dítě vybere špatnou knihu, která není určena pro dětského čtenáře.“

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem“? „Ano.“ **Odkud?** „Ze školky, a taky z televize.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? „Myslím si, že ano.“ **Jakým způsobem se MŠ zapojuje?** „Přesně nevím, do projektu se neangažují.“ **Ovlivnilo Tě to nějak?** „Nejspíš ne.“

Co Ty a kniha? „Nečtu moc často. Čtu jednou za dlouhý čas, spíše příběhy ze života nebo autobiografie.“ **Proč čteš takovou literaturu?** „Zajímají mě příběhy jiných lidí.“

Jak často čteš? „Někdy nečtu rok a potom mě zaujme nějaká kniha a mám ji přečtenou za týden. Čtu ráno, odpoledne, večer, během dne, podle toho, kdy mám čas. Když mám volný čas, tak čtu knihu, která mě zajímá, pokud mě nezaujme, tak knihu nečtu.“

Rozhovor 9 – 9R

Rodinný stav? „Jsem vdaná.“

Kolik máte dětí? „Dvě.“ **A jejich věk?** „3 a půl a pět let.“ **Navštěvuje dítě předškolního věku MŠ?** „Ano navštěvují“ **Obě dvě?** „Ano. Obě dvě.“

Žijete ve městě či na vesnici? „Na vesnici.“ **Jaký je počet obyvatel?** „Asi 800.“ **Kdo s vámi společně obývá byt/dům?** „Já, manžel a dvě dcery.“ **Nikdo další?** „Nikdo další.“

Jak trávíš volný čas se svými dětmi? Můžeš rozdělit na pracovní dny a víkendy. „Rádi chodíme ven, v místě bydliště máme Bařův kanál, tak vyrážíme na procházky ke kanálu, sledujeme lodičky. Vyrážíme do sousedních vesnic na hřiště, děti se projdou, cestou si pohrají. Také velmi rádi čteme, děti mají mnoho časopisů a knížek, tak četba patří mezi nejčastější činnosti. Děti nechodí do žádného cvičení, tak sportují na hřišti, v lese, oblíbené mají „Tancujeme s Míšou“, tak zpívají a tancují podle toho. Když chodí do MŠ, je času méně, ale většinou se po cestě z MŠ ještě někde zastavíme, např. na hřišti a domů dorazíme až po sedmé hodině, což zbývá čas na večeři a spánek.“ **O víkendu vyrážíte i mimo vesnici?** „Spíše ne, pouze do okolních vesnic, většinou jen tam, kam se dostaneme pěšky.“ **Navštěvují děti nějaké volnočasové aktivity?** „Starší chodí do keramického kroužku, který probíhá v rámci MŠ a bude chodit do plavání, více kroužků nemá, protože byly děti nemocné. Ve vesnici máme také kroužek tancování pro děti od pěti let, který budou na-

vštěvovat, až budou zdravé.“ **Mladší dcera nenavštěvuje žádné volnočasové aktivity?** „Zatím ne, protože je stále nemocná.“

Máš dostatek volného času? „Sama pro sebe?“ **Spíše myslím pro děti?** „Ano, zatím mám.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Ano, v rámci možností, když je doma, tak pomáhá.“ **Jak často pomáhá?** „V současnosti je doma na neschopence, tak pomáhá každý den, pokud mu to nemoc dovolí. Pokud pracuje dvanáct hodin, vrací se domů až večer, tak na pomoc již mnoho času nezbyvá.“ **Jak se zapojuje?** „V současnosti chodím na pracovní pohovory, tak manžel děti hlídá, o domácí práce se dělíme, nejčastěji umývá nádobí.“ **Zapojují se prarodiče?** „Ano, moji rodiče se zapojují, děti pohlídají nebo je mohou odvézt k nim na hlídání. O děti se starali i celý týden.“

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Není moc dobrá.“ **Ovlivňuje výběr vašich volnočasových aktivit?** „Ano, u nás ve vesnici máme nabídku volnočasových aktivit, ale musíme vybírat, protože nemohu dát obě děti do kroužku, ale musí se rozmyslet, kterou dceru do jakého kroužku dát.“

Popiš denní režim dětí. „Ve dnech, kdy děti navštěvují MŠ, vstáváme kolem sedmé hodiny, po ranní hygieně a snídani si ještě chvilku pohrají nebo něco dcerám přečtu. V MŠ jsou dcery do oběda nebo celý den, podle náplně mého času. Průběh odpoledne je již rychlý, cestou z MŠ si pohrajeme venku, nebo na jaře, či v létě vyrazíme do sousední vesnice na hřiště, kde mají děti prolézačky, klouzačky, atd. Doma velmi rády vyrábějí, někdy již mám pro dcery připravené tvoření, např. vyrábíme nějaký domeček, nebo si vystřihují a lepí, po tvoření většinou čteme. V zimním období dcery sledují Kouzelnou školku, poté opět následuje čtení. Ve školní dny se snažím přečíst minimálně pár pohádek, poté je již čas na večerní hygienu a po Večerníčku, jdou kolem sedmé hodiny spát, před spaním jim ještě přečtu krátkou pohádku v posteli. O víkendu, nebo když jsou doma, je režim dne téměř stejný, jen tvoření a čtení probíhá po celý den. Když jsou děti zdravé, většinu času trávíme venku, dopoledne jdeme nakoupit a po obědě vyrazíme ven a vracíme se až večer, děti se cestou i navečeří.“ **Vyloženě vyrazíte na procházku?** „Sbalím je, často chodíme do sousedních vesnic, které jsou od nás vzdálené 2 – 3 km, projedeme se kolem Bařova kanálu, kde je nádherná příroda, pozorujeme zvířata (zajíce, srny) a tak strávíme celé odpoledne.“

Mají vaše děti vlastní televizi? „Ne.“ **Ovládají ji samostatně?** „Ne.“

Jak často sledují televizi? „Když děti nechodí do MŠ, sledují televizi každý den, zhruba hodinu, dívají se na pořad Kouzelná školka, popřípadě se dívají na seriál Šmoulové, ale není to víc jak hodina denně. Ve školních dnech a v létě sledují televizi přibližně hodinu za týden, protože většinu dne trávíme venku a vracíme se až večer. Maximálně se dívají na Večerníček, který je určitým předělem mezi časem na hraní a časem na spánek.“

Jaký druh pořadu sledují Vaše děti? „Sledují pohádky v Kouzelné školce a Večerníček a dále ještě pohádky, které se pravidelně vysílají v neděli.“ **Jinak nesledují nic jiného?** „Ne.“

Sledujete televize společně? „Většinou ano.“

Máte přehled o tom, co Vaše děti sledují? „Ano.“

Jak často sleduješ televizi Ty? „Televizi sleduji většinou jen společně s dětmi a poté až večer např. při žehlení, pokud je v nabídce něco zajímavého, nějaká pohádka, romantický film ráda se podívám.“ **Kdy sleduješ televizi?** „Večer, pokud neusnu, tak zhruba hodinu, od osmi do devíti hodin, poté jdu spát.“ **Důvod sledování televize?** „Televizi mám většinou puštěnou jako zvukovou kulisu, u žehlení, nebo holkám spravuji, zažívám, ani se moc ne dívám, ale není tam takové ticho. Pokud je v televizi nějaký dobrý pořad, což v poslední době není často, tak se také podívám pro potěšení, např. na pohádku“

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „Mohou se z televize dovědět něco nového, co rodiče dětem neřeknou nebo zapomenou. Dcery se např. naučily prostřednictvím pořadu „Učíme se s Klárkou“, informace o dalekohledu.“

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „Pokud sledují pořady, které nejsou určené dětem, mohou být ovlivňováni řadou negativ, které působí na jejich chování. Sledují, co se na obrazovce děje a přejímají to do svého chování, je tam řada negativ.“ **Uved' konkrétně.** „Momentálně nevím, ale děti, které mnoho sledují televizi, již nevnímají realitu, myslí si, že to co vidí na obrazovce je skutečná realita.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize dětmi? „Myslím, že jsem ji párkrát viděla.“ **Jak na Tebe působí?** „Působí na mě stejně jako jiné reklamy, nevnímala jsem, že se reklama týká tohoto tématu.“ **Dotklo se Tě to nějak?** „Ne.“

Kupujete dětem knihy? „Ano.“ **Časopisy?** „Vzhledem k finanční situaci ne, ale máme starší časopisy.“

Navštěvujete s dětmi knihovnu? „Ne, zatím ne.“

Čtete dětem? „Ano.“ **Jak často?** „Ve dnech, kdy jsou v MŠ, se snažím jim číst minimálně hodinu, v jiné dny čteme i několik hodin během dne. Prohlížíme si knihy, vyprávíme podle obrázků, což nás všechny baví.“ **V jakou dobu čtete?** „Pravidelně čteme každý den před spaním, jinak čteme podle nálady, chvíli čteme, jdeme dělat něco jiného a pak jdeme opět číst.“

Uved' oblíbenou knihu vašeho dítěte? „Mladší dcera v současnosti preferuje Veselé pohádky o zvířátkách, např. o pejscích – Míca se nudí, Ahoj, dobré ráno Klubčo, atd. Pohádky Pája a zlobivé káčátko, Tuleňka čteme stále dokola. Kniha se čte i vícekrát a až poté začínáme číst další. Starší dcera má oblíbené knihy o princeznách (Sněhurka, Zlatovláska, atd.).“

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Z vlastní zkušenosti a také mi to potvrdily paní učitelky v MŠ, děti mají velkou slovní zásobu, a výborné vyjadřování, což je vlivem čtení.“ **Ještě něco dalšího Tě napadá?** „Také se mi líbí, že jsem spolu, holky jsou klidné, jakmile se vezme kniha, okamžitě se zklidní.“

Znáš negativní vliv četby knih? „Nic mě nenapadá.“

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem“? „Ne, ale zaslechla jsem o tomto projektu v televizi, ale nevím čeho, se konkrétně týká.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? „Nezapojuje.“

Co Ty a kniha? „Ráda čtu knihy, ale v současnosti nemám moc času.“ **Jaký druh knihy čteš?** „V poslední době čtu „Slepičí polévky pro duši“, což jsou krátké sesbírané příběhy. Dodají mi energii, potěší, najdu si tam inspiraci.“ **Jak často čteš knihy?** „Dneska mám sebou knihu, tak si přečtu v autobuse, jinak se mi podaří číst jednou za týden.“ **Důvod čtení knih?** „Zasnít se při romantické knize, dodat si energii, chvíli nevnímat nic jiného jen se začíst do knihy – což mě velmi dobíjí, uklidním se. Když řeším nějaký problém, uchýlím se ke knize, a uklidí mě to.“

Rozhovor 10 - 10R

Rodinný stav? „Vdaná.“

Kolik máte dětí? „Dvě.“ **A jejich věk?** „Dcera bude mít 6 let a syn má rok a půl.“ **Navštěvuje předškolní dítě MŠ?** „Ano.“

Žijete ve městě či na vesnici? „Ve městě.“ **Jaký je počet obyvatel?** „10 000.“ **Kdo s vámi společně obývá byt/dům?** „Já, manžel, dcera a syn.“

Jak trávíš volný čas se svými dětmi? Můžeš rozdělit pracovní dny a víkendy. „V pracovní týden je to hektické, jelikož manžel jezdí z práce domů až na víkend. V pracovní dny vodíme dceru do MŠ, se synem chodíme do cvičení nebo navštěvujeme Klub maminek, kde si syn pohraje a poté se vracíme domů na oběd, následuje spánek a odpoledne jdeme vyzvednout dceru z MŠ. V zimním období chodíme lyžovat. Přes týden navštěvuje dcera dvakrát týdně aerobik a jednou týdně dvě hodiny angličtinu. O víkendu společně s manželem chodíme plavat, lyžovat, jezdíme na kole, bruslích, jsme sportovně založená rodina.“ **Stihnete během týdne ještě nějaké jiné činnosti? Např. dcera si pohrát?** „Spíše málo, dcera má maximálně hodinu na hraní, poté již následuje hygiena a kolem půl osmé již spí.“ **Navštěvuje předškolní dítě nějaké volnočasové aktivity?** „Ano. Dvakrát týdně chodí do aerobiku, dále má přípravku před aerobikem, což je pohybové cvičení a také angličtinu.“

Máš dostatek volného času? „Myslíš teď pro mě, nebo pro děti?“ **Spíše myslím pro děti.** „Ano, když v současnosti nechodím do práce, tak mám.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Ano.“ **Jak často?** „Pomáhá mi jak s výchovou, tak také s péčí o domácnost, ale spíše o víkendu. Manžel uvaří, jde s dětmi ven, společně jezdíme na výlety, plavat.“ **A zapojují se prarodiče?** „Spíše se zapojují mí rodiče. Babička za námi chodí každý druhý den, např. jde se synem ven, nebo společně jedou na chatu, kde dělají různé věci, chodí do přírody, do lesa, pozorují zvířata, jsou tam koně, krávy.“

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Naše finanční situace je dobrá, nemůžeme si stěžovat.“ **Ovlivňuje výběr vašich volnočasových aktivit?** „Spíše se snažím uskromňovat dceru, aby si neurčovala, co by všechno chtěla, ale vybírám, co by pro ni mohlo mít nějaký přínos.“ **A finanční stránka nějak ovlivňuje výběr aktivit?** „Ne, to řešit nemusí, když chceme jít lyžovat, tak jdeme.“

Popiš denní režim Vašeho předškolního dítěte. „Po probuzení následují hygiena a příprava do MŠ. Dceru odvedeme do MŠ a vracíme se domů. Kolem třetí hodiny ji jdeme vyzvednout, zavedeme ji do aerobiku, kde je do 17 hodin a poté se vracíme domů. V současnosti začíná v televizi kolem 17. hodiny pořad pro děti, kde je Kouzelná školka, dcera má čas na uvolnění po náročném aerobiku, poté si pohraje, povečeří a jde spát.“ **A jak to probíhá o víkendu?** „Ráno si udělá hygienu, nasnídá se, jde si hrát, poté jdeme ven a vrací se domů na oběd, syn jde po obědě spát a dcera má v té době povolenou pohádku. Odpoledne jdeme někam na návštěvu nebo jdeme sportovat, nebo vyrazíme na výlet dle počasí.“

Mají Vaše děti vlastní televizi? „Nemají, televizi máme pouze v obývací místnosti.“ **Ovládá ji předškolní dítě samostatně?** „Ano.“

Jak často sleduje televizi? „Během týdne je to zhruba hodina, maximálně hodina a půl.“ **Denně?** „Denně. O víkendu sledují televizi více, zhruba dvě až dvě a půl hodiny.“

Jaký druh pořadu sleduje předškolní dítě? „Dcera sleduje Kouzelnou školku a pořad TýYo. Tyto pořady sleduje, trvají hodinu až hodinu a půl. Dále má ještě nějaký výběr pohádek.“ **V televizi?** „Ne, to sleduje na DVD.“ **Uved' konkrétní oblíbený pořad.** „TýYo.“ **Sledujete televizi společně?** „Máme propojenou kuchyň s obývacím pokojem, tak mám přehled, na co se dcera dívá.“

Máš přehled o tom, co vaše dítě sleduje? „Ano, povídáme si o tom.“

Jak často sleduješ televizi Ty? „Velmi zřídka, když sleduje televizi dcera, poslouchám nebo se podívám, co v televizi dávají. Když jdou děti brzy spát, tak si o půl osmé pustím zprávy. Jinak televizi nesleduji.“ **Sleduješ jen zprávy? Nic jiného?** „Ne.“ **Proč sleduješ**

televizi? „Jsem na rodičovské dovolené, potřebuji mít přehled o politice, být trochu v obraze.“

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „Spíše znám pozitivní vliv u knihy, která má vliv na rozvoj fantazie, ale u televize nevím. Děti se mohou začít dříve mluvit, což může být také díky sledováním pohádek, čím více má komunikace, poslechu, může začít dříve mluvit, ale přesně nevím.“ **Napadá Tě něco dalšího?** „Ne.“

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „V televizi je i v odpoledních hodinách velké množství vulgárních slov, sexuální narážky, dvojsečnost některých pořadů, to bych nejraději zrušila. Je to těžké. Televize je zbraň. Víím, že se děti mohou z televize také něco naučit, ale musí být člověk opatrný. Jistě bych nenechala dítě sedět pět hodin u televize a nešla bych něco dělat, a dítě by si přepínalo bez dozoru televizní kanály, jichž je v současnosti velká dostupnost.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize dětmi? „Ano, znám. Myslím, že tato reklama vypovídá o skutečnosti, je pravdivá. Neměli bychom děti nechat vyrůstat bez určitého režimu, dospělý člověk by měl regulovat jejich chování, i u televize, na co se dívat a nedívat, ukázat jim ten správný směr.“

Kupujete dětem knihy? „Ano, kupuji celkem často.“ **Časopisy?** „Dceři kupuji Méd'u Pusíka a Mateřídoušku.“

Navštěvujete s dětmi knihovnu? „Ne, knihovnu nenavštěvujeme.“

Čtete dětem? „Ano, každý večer.“ **Jak často?** „Myslím, že čteme určitě čtyřikrát do týdne, pokud dcera únavou neusne.“

Uved' oblíbenou knihu vašeho dítěte? „Děti mají oblíbené Nezvádkovo dobrodružství, Olin a lišky, Honzíkovu cestu, Děti z Bullerbynu, Ferdu mravence a v současnosti má ráda pohádky o Barbie panence, máme různé díly.“ **A kdyby si dcera měla vybrat nějakou oblíbenou, která by to byla?** „V současnosti nemá žádnou oblíbenou, ale před rokem to byla kniha Na statku, kde bylo popsáno, co všechno musí sedlák udělat, co dělají jednotlivá zvířata, stroje, je tam popsána příroda, což se jí velmi líbilo.“

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Dětem se rozvíjí fantazie, představivost, pozitivní vliv na mluvení. Když se děti naučí číst, mají lepší slovní zásobu, povídají si příběhy podle obrázků. Dospělý jim příběh přečte a děti ho dokážou převyprávět podle obrázků, a tím si zdokonalují představy.“ **Ještě něco jiného?** „Ne.“

Znáš negativní vliv četby knih? „Pokud vybírám knihy speciálně určené dětem, v nich nejspíš žádná negativa nejsou. Když bych zvolila knihu, která není určena dětem, např. horor, tam je řada negativ, ale takové knihy v žádném případě nejsou určeny dětem.“

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem“? „Znám, viděla jsem to v televizi, ale nevím, jestli se mi podaří projekt správně popsat. Herci a spisovatelé jsou pozváni, aby četli v určité dny lidem, nebo se lidé mohou do toho projektu přihlásit, napsat do něho.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? „Nezapojuje. Dcera bude nastupovat do ZŠ, která se účastní jiného projektu „Noc s četbou“, budou spát přes noc, číst si, vyprávět příběhy, rozvíjet fantazii, atd. Na tento projekt se moc těším.“ **Do projektu „Celé Česko čte dětem“ se tedy nezapojujete?** „Ne.“ **Ovlivnilo Tě to nějak?** „Neřešila jsem to, jen jsem viděla ukázkou v televizi. Projekt Noc s četbou je nám blíže, protože se ho dcera zúčastní, což je velké plus.“

Co Ty a kniha? „Čtu velmi málo, protože není čas. Dřív jsem četla, ale v současnosti čtu jen pohádky.“ **Čas pro Tvé čtení si nenajdeš?** „Není čas, přes týden jsem na děti sama, usínám kolem desáté, jedenácté hodiny, úplně vyčerpaná. Zhruba před půl rokem jsem četla knihu o lidském těle, ale od té doby už ne.“

PŘÍLOHA P III: VZTAHY KATEGORIÍ K DĚTSKÉMU DIVÁCTVÍ

		Kategorie rodin		
		I.	II.	III.
Kategorie	Podkategorie	6R, 9R,	2R, 3R, 10R	4R, 5R, 7R, 8R
Dětské diváctví	Čas. vymezení dětského diváctví	Průměrně 1 hodina	Průměrně 2 hodiny	Průměrně 3 a více hodin
	Nabídka pořadů dětského diváctví	Dětské pořady Kouzelná školka, Večerníček, výjimečně pohádky Šmoulové a nedělní pohádka na ČT.	Nabídka pořadů z kategorie I. Rozšířena o dětské pásma TýYo, Animáček.	Nabídka z předchozích kategorií rozšíření o dětské placené kanály, pořady nevhodné pro děti předškolního věku (Simpsonovi), komedie.
Diváctví dospělých	Televizní diváctví matky	Sledování televize minimální, využívána pouze jako zvuková kulisa k práci večer, preference hodnotného pořadu.	Většina respondentek vyhledává zpravodajství, případně seriály ve večerních hodinách. Prioritní zaměření je získání informací.	Rozdílné, většina využívá jako zvukovou kulisu, sledování televize i během dne, nabídka je širší, obsahuje především pořady pro ženy (Sama doma, Prostřeno, Pošta pro Tebe). Zaměření je na získání informací a relax.
Kontrola dětského diváctví	Dostupnost televizorů	V domácnostech běžná dostupnost televizorů (1 ks).	V domácnostech běžná dostupnost televizorů (1 ks).	V domácnostech běžná (1 ks) nebo zvýšená dostupnost televizorů (2 - 3 ks).
	Ovládání televizoru	Děti samostatně televizi neovládají - dostatečná kontrola	Samostatné ovládání televizoru dětmi.	Samostatné ovládání televizoru dětmi.
	Spoludívání	V jednom případě matka společně sleduje televizi s dětmi.	Snaha rodičů o kontrolu prostřednictvím společného sledování, realizováno pouze občas, nebo rodiče využívají jako zvukovou kulisu a děti televizor sledují.	Nedostatečná kontrola ze strany rodičů, nesledují televizi společně s dětmi, dítě si z nabídky může volit, co chce, v některých případech využívá jako zvukovou kulisu po celý den.
Divácká gramotnost matky	Přínos televize pro dětského diváka	Za pozitivní jevy televize matky považují zklidnění dětí, relaxaci dětí, získávání nových poznatků a získaný čas pro sebe.	Pozitiva - nejčastěji zmiňován vliv na rozvoj řeči, naučnost pořadů.	Pozitivní vlivy televize - rozvoj fantazie, získávání nových poznatků, setkání s novými postavami, nabídka odstrašujících případů - návod ke správnému chování. Dvě matky neznají žádná pozitiva televize.
	Rizika televize na dětského diváka	Negativa - dlouhodobé sledování vliv na psychiku dítěte (nervozita), nevhodný výběr pořadů, neschopnost dětí odlišit fikci od reality.	Za negativa považují nevhodné pořady (krimi, katastrofy, vulgarity, sexuální narážky) a nevhodný vysílací čas pořadů, reklamy, velká dostupnost televizních kanálů, zhoršení zraku.	Nevhodnost televize vnímají podobně jako předchozí kategorie - kriminalita (přejímání chování z obrazovky), nevhodný vysílací čas a absence označení značení pořadů, působení reklamy, poškozování zraku, sluchu, celkově zdraví.
	Mediální osvěta	Kampaň na podporu mediální gramotnosti zná jedna matka, připouští pravdivost, další zná pouze letmo.	Mediální kampaň znají dvě matky, připouští pravdivost, odstrašující příklad. Jedna z matek kampaň nezná.	Znalost kampaně pouze v jednom případě, matka připouští pravdivost, ale spoty přepíná. Zbylé matky mediální kampaň neznají, jelikož nesledují reklamy.

Faktory				
Prostředí	Lokální prostředí	Různorodost - prostředí venkovské a městské (do 5 000 obyvatel)	Různorodost prostředí - městské (do 5 000, i nad 5000 obyvatel).	Různorodost prostředí - městské (do 5 000, i nad 5000 obyvatel).
	Typy rodiny	Neúplná (rozšířená rodina), úplná rodina.	Úplná rodina, ve dvou případech úplná rodina (partner pracovně mimo domov).	Ve dvou případech rodina úplná (rozšířená), úplná rodina a úplná rodina (partner pracuje mimo domov).
	Pomoc partnera a prarodičů	Partner se nezapojuje, prarodiče pouze občas, v další rodině pravidelné zapojení partnera a občasné zapojení prarodičů.	Pravidelné zapojení partnera a občasné zapojení prarodičů, částečné zapojení partnera, občasné zapojení prarodičů, částečné zapojení partnera a pravidelné zapojení prarodičů.	Pravidelné zapojení partnera a pravidelné zapojení prarodičů, částečné zapojení partnera a pravidelné zapojení prarodičů, pravidelné zapojení partnera a pravidelné zapojení prarodičů, částečné zapojení partnera a občasné zapojení prarodičů.
	Finanční situace	Různorodé zhodnocení - průměrná i špatná - v obou případech je nutné omezení volnočasových aktivit, ať již do četnosti, či zapojení jednotlivých dětí.	Finanční situace průměrná s omezením - nutné vybírat levnější alternativy trávení volného času, ve dvou případech průměrná finanční situace bez omezení, ale rozdílné využívání volného času vzhledem k finanční situaci - jedna rodina plnohodnotně, v druhé rodině více pasivity.	Finanční situace průměrná s omezením - levnější varianty či omezení časové, ve dvou případech finanční situace s omezením pouze finančně náročných aktivit (lyžování, dovolená v zahraničí). Větší nároky na finanční situaci se neodráží v hodnotnějším trávení volného času.
Volný čas a povinnosti	Povinnosti a řízené volnočasové aktivity	Matka na RD, dítě nenavštěvuje MŠ, ani zájmovou činnost, matka nezaměstnaná, děti v MŠ, zájmovou činnost navštěvuje pouze starší dítě.	Matka na RD, v MŠ pouze starší dítě, zájmová činnost také pouze starší dítě, matka pracuje z domova, dítě v MŠ, zájmová činnost v rámci MŠ, matka na RD, dítě v MŠ, velké množství zájmové činnosti.	Matka na RD, dítě v MŠ, zájmová činnost také v MŠ, matka na RD, dítě MŠ nenavštěvuje, ani žádnou zájmovou činnost, matka pracuje, dítě v MŠ, dítě navštěvuje zájmovou činnost, matka pracuje, dítě v MŠ, dítě navštěvuje zájmovou činnost.
	Množství volného času	Obě matky uvádí dostatek volného času.	Všechny matky uvádí dostatek volného času.	Ve dvou případech - nedostatek volného času, jedna - že dostatek času je různý, další matka má dostatek volného času.
	Volný čas v rodině	Různorodé činnosti i povinnosti - dítě zapojováno. V další rodině také různorodá činnost - kladen důraz na četbu, kreativní činnost a pobyt venku. Kategorie se vyznačuje zájmem o děti.	Omezenější různorodost činností a doplněno o povinnosti, různorodost činností (kultura) a zdůrazněna komunikace s dětmi, různorodost činností - akcent na sportovní aktivity.	Menší pestrost činností, kladen důraz na povinnosti, především o víkendy, z různorodých činností, - vychází nejvíce času u televize, různorodost činností, ale nejvíce zdůrazněny povinnosti, omezenější různorodost činností, zdůrazněny povinnosti. Charakteristické sníženým zájmem o děti - větší důraz na povinnosti.

PŘÍLOHA P IV: VZTAHY KATEGORIÍ K DĚTSKÉ ČETBĚ

Kategorie	Podkategorie	Kategorie rodin		
		I.	II.	III.
		3R, 9R, 2R, 4R	5R, 6R, 10R	7R, 8R
Dětská četba	Časové vymezení dětské četby	Každodenní četba před spánkem (i během dne).	Průměrně 3x týdně	Nepravidelná četba
	Dostupnost knih	Nákup knih, návštěva knihovny (u dvou rodin)	Nákup knih, knihovna nevyužívána	Různorodost - nákup knih, pouze využívání vlastních knihovny, knihovna nenavštěvována
	Nabídka dětských knih	U všech kategorií obdobné - dětská próza a pohádky, pro nejmenší děti obrázková leporela.		
Četba dospělých	Četba matek	Četba v době spánku dětí, různorodost v kategorii - odborná literatura k porozumění dětí, krátké sesbírané příběhy - získání energie, inspirace a uklidnění, dvě matky - bulvární tisk nebo časopisy – zájem.	Různorodost ve skupině - četba v době spánku dětí, pouze u jedné respondentky - odborná literatura k porozumění dětí, také historické romány, další respondentka - četba pouze dětem, dříve odborná literatura. Poslední respondentka nečte knihy vůbec.	Minimální četba (s dlouhými časovými rozestupy), pouze knihy, které respondentku osloví - biografie. Další respondentka se omezuje pouze na bulvární tisky, knihy nečte - velká časová náročnost.
Čtenářská gramotnost	Positiva knih	V jednotlivých kategoriích obdobné pozitiva knihy - rozvoj slovní zásoby, fantazie, paměti, získávání nových poznatků, osvojení základů četby a rozvoj četby u starších dětí.		
		Zklidnění dětí, vzájemná komunikace dětí a rodičů a čas strávený společně.		
	Negativa knih	Neznají negativa četby.	Různorodost - v jednom případě matka nezná negativa knihy, další se zaměřuje pouze na vzhled knihy, ale opomíjí její obsah, poslední respondentka - uvádí nevhodně zvolené knihy.	Různorodost - neznalost negativ knihy, negativem může být nevhodně zvolená kniha.
	Projekt CČČD	Seznámení s projektem prostřednictvím televize, v jednom případě také navíc v MŠ, což mělo vliv na rozvoj četby a návštěvy knihovny v rodině. Další respondentka se nad problematikou zamyslela.	Seznámení s projektem různorodé - 1x z televize (zapojení známých osobností do četby), rodina projektem neovlivněna, znají jiný projekt, který se rodině blíže dotýká. 1x seznámení v MŠ (výtvarná tvorba dětí v rámci projektu), taktéž vliv na rodinu žádný. Poslední respondentka projekt nezná a neví, zda se MŠ zapojuje.	Různorodost - 1x neznalost, 1x seznámení s projektem v televizi i prostřednictvím MŠ, ale na rodinu projekt nemá žádný vliv.

Faktory				
Prostředí	Lokální prostředí	městské nad 5 000, venkovské prostředí	městské do 5 000 obyvatel, městské nad 5 000	městské do 5 000, městské nad 5 000 obyvatel
	Typy rodiny	úplná rodina	úplná, úplná rozšířená, neúplná rozšířená	úplná rodina, úplná rozšířená
	Pomoc partnera a prarodičů	2x pravidelné zapojení partnera a občasné zapojení prarodičů, 2x částečné zapojení partnera a občasné zapojení prarodičů	částečné zapojení partnera a pravidelné zapojení prarodičů, partner se nezapojuje vůbec, prarodiče občas	pravidelné zapojení partnera a pravidelné zapojení prarodičů (pradědy dětí)
	Finanční situace	finanční situace výborná bez omezení, průměrná s omezením, špatná s omezením	průměrná finanční situace (s omezením nákladnějších činností), průměrná s omezením, výborná bez omezení	průměrná s omezením, průměrná s omezením (nákladnějších činností)
Volný čas a povinnosti	Povinnosti a řízené volnočasové aktivity	RD, 1 předškolák nechodí do MŠ, ani do zájmové činnosti, RD, dítě v MŠ, zájmová činnost, nezaměstnaná, děti MŠ, 1 dítě zájmová činnost, práce z domova, dítě v MŠ, zájmová činnost	zaměstnaná matka, dítě v MŠ, zájmová činnost, RD, dítě nenavštěvuje MŠ ani zájmovou činnost, RD, dítě navštěvuje MŠ, velké množství zájmové činnosti	zaměstnaná matka, dítě v MŠ, navštěvuje zájmovou činnost; RD, dítě nenavštěvuje MŠ ani zájmovou činnost
	množství volného času	dostatek VČ, v jednom případě - VČ podle situace	dostatek VČ, 1x nedostatek VČ	nedostatek VČ, dostatek VČ
	volný čas v rodině	rodiny s menší různorodostí činností (pasivita), a také rodiny s vyšší různorodostí činností - kladen důraz na zájem dítěte	rodina s menší různorodostí, větší pasivita, důraz na povinnosti, rodina s větší různorodostí, dítě se zapojuje do všech činností, rodina aktivní s velkým důrazem na sportovní činnost	kladen důraz na povinnosti - o víkendu, z výčtu různorodých činností - dítě tráví nejvíce času sledování televize

PŘÍLOHA P V: UKÁZKA KÓDOVÁNÍ

Rozhovor 8 - 8R

úplná rodina

Rodinný stav? „Jsem vdaná.“

Kolik máš dětí? „Dvě.“ A jejich věk? „Syn má devět let, dcera má tři roky.“ Navštěvuje

nenavštěvuje MŠ

dítě předškolního věku MŠ? „Zatím ne.“

městské prostředí

nad 5000 obyvatel

Žijete ve městě či na vesnici? „Žiju ve městě.“ Jaký je počet obyvatel? „Kolem asi 70

úplná rodina

tisíc.“ Kdo s vámi společně obývá byt/dům? „Pouze já, manžel a moje dvě děti.“

Jak trávíš volný čas se svými dětmi? (v pracovní dny a o víkendech). „Snídaně, oběd,

večeře.“ Nemusíš vyjmenovávat režim dne, stačí pouze volný čas. „Když je pěkné počasí,

pobyt venku

si, vyrážíme na hřiště, které mám u domu, syn chodí ven s kamarádem. O víkendu jedeme

návštěvy

hra

ke tchýni, děti jsou u domu a hrají si sami venku. Nemusím mít strach o jejich bezpečnost,

hra

že je něco přejede, nebo někam spadnou.“ A jak trávíte volný čas doma? „Občas si zahra-

kreativní činnost

poznatky

jeme nějakou hru, nebo malujeme, přečteme si knížku, učíme se z knížky, co je kohoutek,

slepička, jak dělá kravička, prasátko.“ Navštěvuje předškolní dítě nějaké volnočasové

Nenavštěvuje zájmovou činnost

aktivity? „Ne, zatím ne.“

dostatek VČ

Máš dostatek volného času? „Ano, nestěžuji si.“

Pomáhá Ti partner s výchovou dětí a domácností? „Ano.“ Jak často Ti partner po-

pravidelné zapojení partnera

máhá? „Když potřebuji, tak kdykoliv.“ Jak se zapojuje? „Jede nakoupit, když se věnuji

dětem, především dceři, také se postará i o mě, když jsem nemocná.“ **Zapojují se prarodi-**

zapojení prarodičů

če? „Babička z manželovy strany pohlídá syna a dceru hlídá moje maminka, čili se zapojují obě dvě.“

výborná finanční situace

Jak bys zhodnotila vaši finanční situaci? „Po finanční stránce si nemůžeme stěžovat, ale s omezením náročnějších činností

nemůžeme si dovolit např. dovolenou v Egyptě za 40 000.“ **Ovlivňuje výběr volnočasových aktivit? Návštěvu kina, divadla?**

„V tomto ohledu ne, když chceme vyrazit na večeri, do kina, plavat, tak jdeme, ale tu dovolenou si dovolit nemůžeme.“

s omezením náročnějších činností

Popiš denní režim vašeho předškolního dítěte. „V zimní období si dcera po probuzení

hra dětské diváctví pobyt venku hraje, dívá se na televizi a průběžně jí. Co můžeme dělat v zimě venku? V létě dcera vyráží

pravidelné zapojení prarodičů čas pro sebe ven společně s babičkou, která bydlí blízko. Já si ve volném čase v klidu pouklízím, odpo-

činu.“ **Jakou činnost dělá dcera odpoledne?** „Dělá to, co ráno.“ **Dívá se opět na televizi,**

dětské pořady

nebo co dělá? „Ano, dívá se v televizi na pohádky, dětské programy jsou puštěné stále,

nadřazování vlastních zájmů což mi vadí, protože já nemohu nic sledovat.“

běžná dostupnost televizoru

samostatné ovládání dětmi

Mají vaše děti vlastní televizi? „Ne, nemají.“ **Ovládají ji samostatně?** „Ano, oba dva.“

Jak často sleduje předškolní dítě televizi? „Syn již televizi sleduje málo, raději si jde hrát

střídání televize a hry

s kamarádem, nebo vyráží ven. Dcera se chvíli dívá, potom si jde chvíli hrát.“ **Sleduje te-**

pravidelné dětské diváctví

levizi každý den? „Ano, každý den.“ **Jak dlouho sleduje televizi?** „Sleduje ji po chvíl-

průměrně 3 hodiny

kách, nedokáží přesně říct, kolik to může být hodin, možná dvě hodiny nebo čtyři. Určitě

nevydrží sedět tři hodiny u televize.“

animované pohádky

placené dětské kanály

Jaký druh pořadu sleduje vaše dítě? „Sleduje kreslené pohádky, programy Nickelodeon dětské pořady

a Minimax, líbí se jí také Večerníček na STV2, nic dalšího se jí nelíbí.“ **Konkrétně uveď rodinný seriály**

oblíbený pořad. „Pouští se DVD Mistra Beana.“ **Jakou verzi sleduje, kreslenou či hra-**

nou? „Obě dvě. Na počítači kreslený a v televizi hraný.“ **Má ještě něco oblíbeného placené dětské kanály**

v televizi? „Pouze na Nickelodenu má oblíbenou Doru.“

nedostatečná kontrola

Sledujete televize společně? „Ne, nebaví mě to.“

Máš přehled o tom, co vaše dítě sleduje? „Ano, mám.“

zpravodajství, pořady pro ženy

Jak často sleduješ televizi Ty? „Televizi sleduji jednou týdně ve středu od osmi do deseti

zájem

zdroj informací

hodin, dívám se na Modré z nebe, v současnosti již pořad nevysílají. Dále sleduji zprávy.

Jinak nic dalšího nesleduji, protože mi v nabídce nic dalšího nevyhovuje.“ **Proč sleduješ**

zájem

tyto pořady? „Baví mě to sledovat, líbí se mi to, je to zajímavé a vždy si u toho popláču.“

neznalost pozitiv

Znáš nějaká pozitiva sledování televize u dětí? „Televize nemá žádná pozitiva.“

vzorv chování

Znáš nějaká negativa dětského diváctví? „Myslím, že to co děti vidí v televizi, je ovliv-

kriminalita

vzory chování

ňuje – pistole, vraždy, krev, bytí.“ **Ještě něco dalšího?** „Děti to vidí v televizi a poté to

samy předvádějí, nic dalšího mě nenapadá, řekla bych, že toto je v negativech na prvním

místě.“

Znáš televizní poutače, upozorňující na nebezpečí nevhodného sledování televize

znalost mediální kampaně

děťmi? „Znám, a viděla jsem to. Po pravdě takové záběry nemám ráda, je to pravdivé, ale zavírá oči před problémem

raději to přepínám.“

nerealizován nakup knih

vlastní zdroje

Kupujete dětem knihy? „Knihy nekupujeme, máme vlastních dost, nějaké knihy jsme

dostali odněkud. Máme dost, nepotřebujeme.“ **Časopisy?** „Syn si kupuje pouze ABC.“

nevyžívání knihovny

Navštěvujete s dětmi knihovnu? „Ne.“

předčítání matkou

Čteš dětem? „Syn si již delší dobu čte sám, dceři čtu většinou já, např. Šel kozlík do trhu,

vzdělávací činnost

koupil tam, kravičku,...Následně procvičujeme, jak dělají jednotlivá zvířata - Jak dělá kra-

pravidelné zapojení prarodičů

vička, prasátko, slepička? Častěji čte babička, více se věnuje.“ **Jak často čtete? Každý**

nepravidelné předčítání

den? „Ne, každý den nečteme. Čteme málo, většinou jednou za týden nebo za 14 dní. Čte-

me chvíli, určitě ne hodinu.“ **V jakou dobu?** „Spíše odpoledne či navečer.“

Uved' oblíbenou knihu předškolního dítěte? „Jakou máš oblíbenou knížku? (ptá se dce-

nedostatečný přehled

ry). Dcera ráda listuje a nahlíží do čehokoliv. Nevím, že by měla nějakou oblíbenou“

rozvoj paměti

Znáš pozitivní vliv četby knih? „Děti si zdokonalují paměť, myslím, že četba příznivě

poznatky

působí na vývoj mozku, seznamuje se s novými věcmi, učí se poznávat barvy, což dcera

ještě neumí, ale syn je uměl poznávat velmi brzy.“

neznalost negativ knihy

Znáš negativní vliv četby knih? „Nenapadají mě žádné.“

neznalost projektu CČČD

Znáš projekt „Celé Česko čte dětem?“ „Ne, neznám.“

Zapojuje se vaše MŠ do tohoto projektu? -

absence četby knih

Co Ty a kniha? „Knihu jsem držela v ruce naposled ve třetí třídě, byla to Ronja, dcera

bulvární tisk

loupežníka. V současnosti čtu pouze Blesk, manžel čte hodně knihy, ale mě četba knih ne-

časová náročnost

baví, protože je to nadlouho, mám ráda věci, které jsou hned a dobře.“

Barevné rozlišení jednotlivých kategorií

- **Prostředí**
- **Volný čas a povinnosti**
- **Dětské diváctví**
- **Diváctví dospělých**
- **Kontrola dětského diváctví**
- **Mediální vzdělanost matky v oblasti televizního diváctví**
- **Dětská četba**
- **Četba dospělých**
- **Mediální vzdělanost matky v oblasti četby knih**